BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ ÖZEL
HUKUK ANABİLİM DALI TEZLİ YÜKSEK
LİSANS PROGRAMI

TÜRK VATANDAŞLIĞINI ÇIKMA İZNİ İLE KAYBEDEN MAVİ KART SAHİBİ KİŞİLER

HAZIRLAYAN

NAGEHAN KAVAFOĞLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI

DOÇ. DR. SEMA ÇÖRTOĞLU KOCA

ANKARA - 2020

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORİJİNALLİK RAPORU

Tarih: 19/08/2020

Öğrencinin Adı, Soyadı: Nagehan KAVAFOĞLU

Öğrencinin Numarası: 21720506

Anabilim Dalı: Özel Hukuk

Programı: Tezli Yüksek Lisans

Danışmanın Unvanı/Adı, Soyadı: Doç. Dr. Sema ÇÖRTOĞLU KOCA

Tez Başlığı: Türk Vatandaşlığını Çıkma İzni İle Kaybeden Mavi Kart Sahibi Kişiler

Yukarıda başlığı belirtilen Yüksek Lisans tez çalışmamın; Giriş, Ana Bölümler ve Sonuç Bölümünden oluşan, toplam 87 sayfalık kısmına ilişkin 19/08/2020 tarihinde tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %15'tir. Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç

2. Alıntılar hariç

3. Beş (5) kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısmları hariç

"Başkent Üniversitesi Enstitüleri Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Usul ve Esaslarını" inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Nagehan KAVAFOĞLU

ONAY

Tarih: 19.08.2020

Doç. Dr. Sema ÇÖRTOĞLU KOCA

ÖZET

Nagehan KAVAFOĞLU, Türk Vatandaşlığını Çıkma İzni İle Kaybeden Mavi Kart Sahibi Kişiler, Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tezli Yüksek Lisans Programı, 2020

Uluslararası etkileşim ve bağlılığın arttığı bu zamanlarda, çok vatandaşlık oldukça sık rastlanan bir durum haline gelmiştir. Ülkemizde de yaygın bir şekilde gözlemlenen çok vatandaşlığın artmasının sebeplerinden bazıları; göçler, gurbetçiler, yabancı kişilerle evlilikler, yabancı ülkelerde alınan eğitimler, yurt dışında çalışma imkanları ve bunlar gibi sebeplerdir.

Bazı devletler çok vatandaşlığa izin verirken, bazı devletler ise bu durumu kabul etmemektedir. Çok vatandaşlığı kabul etmeyen ülkeler neticesinde, çalışmamızın ana konusunu oluşturan, mavi kart sahipleri gündeme gelmektedir.

Türk vatandaşlığını doğum yolu ile kazanıp çok vatandaşlığı kabul etmeyen yabancı ülke vatandaşlığına geçmek için çıkma izni alarak Türk vatandaşlığından ayrılan kişilere, Türkiye'deki haklarından yararlanmaya devam edebilmeleri için talepleri halinde mavi kart verilmektedir.

Mavi kart sahipleri, Türk Vatandaşlığı Kanunu madde 28'de düzenlenmiş olup belirtilen istisnalar dışında Türk vatandaşlarının yararlandığı haklardan aynen yararlanmaya devam etmektedirler.

Anahtar kelimeler: *Mavi kart, çıkma izni, Türk vatandaşlığının kaybı, Türk Vatandaşlığı Kanunu, özel statülü yabancılar.*

ABSTRACT

Nagehan KAVAFOĞLU, The Blue Card Holders Who Lost Turkish Citizenship by Obtaining Renunciation Permission, Başkent University, Institute of Social Sciences, PhD Programme With Thesis, 2020

Multiple citizenship has became a common situation in these days which international interaction and correlation increase. Some of the reasons why multiple citizenship increases, which is commonly seen also in our country, are immigrations, expats, marriage with an alien, having an education abroad, job opportunities in abroad and such reasons.

While some countries allow multiple citizenship, some do not accept this position. As a result of the countries which don't accept the multiple citizenship, the blue card holders become a current issue which constitutes the main topic of this study.

In order to hold the right to benefit from their rights in Turkey, on demand, the blue card is given to the people who earned the Turkish citizenship with birth and lost the citizenship by obtaining renunciation permission to earn a foreign country citizenship which doesn't accept a multiple citizenship.

The blue card holders are regulated under Turkish Citizenship Law, Article 28 and apart from the exceptions stated in the article, the blue card holders hold the right to benefit from the same rights accorded to Turkish citizens.

Key Words: *Blue Card, Renunciation of Turkish Citizenship, Turkish Citizenship Law, Special Status Foreigners.*

İÇİNDEKİLER

ÖZET……..i
ABSTRACT……...……...ii
İÇİNDEKİLER……...……iii
KISALTMALAR…….vi
GİRİŞ……1

BİRİNCİ BÖLÜM
TÜRK VATANDAŞLIK HUKUKU BAKIMINDAN MAVİ KART

I. VATANDAŞLIK HUKUKU BAKIMINDAN VATANDAŞ VE YABANCI KAVRAMLARINA GENEL BAKIŞ…….....…….....4

A) Türk Hukuku'nda Vatandaş.....……..….....6
B) Vatandaşlığın Hukuki Niteliği…….....7
C) Vatandaşlık Hukukunun Kamu Hukuku Karakteri…….....8
D) Vatandaşlık Hukukunun Genel İlkeleri ve Çifte Vatandaşlık Durumu…….....8
E) Vatandaşlığın Türleri, Kazanılması ve Kaybı……..……...11
1. Türk vatandaşlığının kazanılması……...…….....12
2. Türk vatandaşlığının kaybı…….....14
F) Türk Hukukunda Yabancı…….....16

II. MAVİ KARTIN VERİLME NEDENİ VE SÜRECİ..…….....18

A) Statünün Getirilme Nedeni.....19
B) İdarenin Takdir Yetkisi ……...….....21

III.MAVİ KART STATÜSÜNÜN TARİHSEL GELİŞİMİ……..…….....22

A) TVK'nin 29. Maddesinin Değiştirilmesine İlişkin İlk Çalışmalar Ve Yapılan Değişiklikler……..…….....24
B) 07.06.1995 Tarih Ve 4112 Sayılı Kanun İle Getirilen Değişikler.....25
C) 29.06.2004 Tarih Ve 5203 Sayılı Kanun İle Getirilen Değişiklikler.....26
D) 09.05.2012 Tarih Ve 6304 Sayılı Kanun İle Getirilen Değişiklikler……..27

E) 02.07.2018 Tarih Ve 700 Sayılı Kanun İle Getirilen Değişiklikler.....29
F) 06.12.2019 Tarih Ve 7196 Sayılı Kanun İle Getirilen Değişiklikler….....29

IV. MAVİ KART STATÜSÜNÜN HUKUKİ MAHİYETİ.....**30**

İKİNCİ BÖLÜM
MAVİ KART STATÜSÜNDEN YARARLANABİLME ŞARTLARI VE BU STATÜNÜN KAPSAMI

I. MAVİ KART STATÜSÜNDEN YARARLANABİLME ŞARTLARI.....32
A) Türk Vatandaşlığını Doğum Yolu İle Kazanmış Olmak…….....32
B) Türk Vatandaşlığını Çıkma İzni Alarak Kaybetmek…….....….....35
C) Çıkma İzni Almanın Şartları…….....….....37
1. Ergin olmak ve ayırt etme gücüne sahip olmak…….....….38
2. Yabancı bir devlet vatandaşlığını kazanmış olmak veya kazanacağına ilişkin inandırıcı belirtiler bulunmak….....40
3. Herhangi bir suç veya askerlik hizmeti nedeniyle aranan kişilerden olmamak…….....…….....42
4. Hakkında herhangi bir mali ve cezai tahdit bulunmamak.....44
5. Çıkma izni kararının iptali ve düzeltilmesi.....45

II. MAVİ KART STATÜSÜNDEN YARARLANABİLECEK OLANLAR...45
A) Doğuştan Türk Vatandaşı Olup Da Çıkma İzni Alarak Türk Vatandaşlığını Kaybedenler.....46
B) Doğuştan Türk Vatandaşı Olup Da Çıkma İzni Alarak Türk Vatandaşlığını Kaybedenlerin Üçüncü Dereceye Kadar Olan Altsoyları…….....47
C) Türk Vatandaşlığından Çıkmanın Eşin Ve Çocukların Vatandaşlığına Etkisi.....47

III. MAVİ KART STATÜSÜ.…….....49

IV. MAVİ KARTIN UYGULANMA USULÜ.…….....50

V. MİLLETLERARASI ÖZEL HUKUK BAKIMINDAN MAVİ KARTLILARIN DURUMU…….....53

A) Yetki…….....…….....53

1. Türk mahkemelerinin yetkisi…….....…….....53

2. Türk vatandaşlarının kişi hallerine ilişkin davalarda milletlerarası yetki…….....55

3. Mavi kart statüsündeki kişilerin tarafı olduğu yabancı boşanma kararlarının tescili…….....…….....57

B) Uygulanacak Hukuk…….....…….....59

VI. MAVİ KART SAHİPLERİNİN YENİDEN TÜRK VATANDAŞLIĞINI KAZANMASI…….....60

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
MAVİ KART SAHİPLERİNİN YARARLANABİLECEKLERİ TEMEL HAKLAR VE İSTİSNAİ DURUMLAR

I. TEMEL HAKLAR.....62

A) Türkiye'ye Giriş.....63

B) İkamet Hakkı..…….....64

C) Sınır Dışı Edilme…….....66

D) Çalışma Hususu..……..…….....68

1. Avukatlık, noterlik, hakimlik ve savcılık…….....70

2. Turist rehberliği……..…….....71

3. Sözleşmeli personel olarak çalışma…….....72

E) Taşınmaz Mülkiyet Hakkı Ve Miras Hakkı.....…….....72

F) Dernek/Vakıf Kurma Hakkı……..…….....75

G) Teminat Muafiyeti……..…….....75

H) Yükseköğretim Kurumları Sınavlarına Katılma Hakkı…….....77

İ) Suçluların İadesi……..…….....79

II. İSTİSNAİ DURUMLAR.....79

A) Seçme Ve Seçilme Hakkı.....80

B) Kamu Hizmeti Görevi Ve Askerlik Hususu.....81

C) Muafen Araç Veya Ev Eşyası İthal Etme Hususu.....82

III.MAVİ KART STATÜSÜNÜN SONA ERMESİ.....84

SONUÇ.....86

KAYNAKÇA.....88

KISALTMALAR CETVELİ

AID	: Akademik İncelemeler Dergisi
ASEAD	: Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi
AÜSBFD	: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi
AVS	: Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi
BAM	: Bölge Adliye Mahkemesi
Bkz	: Bakınız
C	: Cilt
DEÜHFD	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
DMK	: Devlet Memurları Kanunu
DÜHFD	: Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HD	: Hukuk Dairesi
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İTÜSBD	: İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
KPS	: Kimlik Paylaşım Sistemi
m.	: Madde
MERNİS	: Merkezi Nüfus İdare Sistemi
MHB	: Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni
MÖHUK	: Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun
MÜHFD-HAD	: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi. Hukuk Araştırmaları Dergisi
OHCHR	: Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights
ÖSYM	: Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi
RG	: Resmi Gazete
s.	: Sayfa
Sa	: Sayı
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TAAD	: Türkiye Adalet Akademisi Dergisi
TAKBİS	: Tapu ve Kadastro Bilgi Sistemi

TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TVK	: Türk Vatandaşlığı Kanunu
TVKUY	: Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik
UAD	: Uluslararası Adalet Divanı
UİK	: Uluslararası İşgücü Kanunu
YBD	: Yönetim Bilimleri Dergisi
YBHD	: Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurulu
YÖS	: Yabancı Uyruklu Öğrenci Sınavı
YİSHK	: Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun
YUKK	: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu
YTB	: Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı

GİRİŞ

Devletlerin, vatandaşlığın kazanılması konusunda asıl benimsedikleri yol kan bağı ve toprak esası ile vatandaşlığın kazanılmasıdır. Bununla birlikte, Mezopotamya uygarlıklarından beri vatansız kişilerin bulunması, yaşadığı konuma göre hangi vatan himayesi altında olduğuna karar verilemeyen kişilerin varlığı ile yetkili makam kararıyla da vatandaşlığın kazanılması yoluna kapı açmıştır.

Vatandaşlığın kazanılma yollarının, dolayısıyla çok vatandaşlığın artmasının nedenlerinden biri de sömürge devletlerdir, bu nedenle o ülkenin himayesi altında yaşayan kişiler için belirlenen sıfatların sayısı da oldukça artmıştır. Örneğin Common Law sisteminde İngiltere'yle olan bağ için "İngiliz vatandaşı", "vatandaş olmayan İngiliz", "doğumla kazanılan vatandaşlık", "yetkili makam kararı ile kazanılan vatandaşlık", "İngiliz korumasındaki kişiler", "yabancılar" gibi sıfatlar kullanılmıştır.

Devletler, ülkesinde yaşayan veya ülkesi ile bağlantılı olan vatandaşların ve yabancıların kimler olacağına, bu vatandaşların ve yabancıların hangi şartları taşıması gerektiğine, hangi haklara sahip olması gerektiğine karar verme yetkisine sahiptir.

Devletlerin bu şartları ve hakları düzenlerken, insan haklarına aykırı olacak şekilde hüküm düzenlememeleri gerekmektedir. Bu çerçevedeki en önemli hususlardan biri İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde [1] düzenlenmiştir. Buna göre: "*Herkesin mutlaka bir vatandaşlığı olmalıdır.", "Herkesin yalnız bir vatandaşlığı olmalıdır.", "Herkes vatandaşlığını seçmede ve değiştirmede özgür olmalıdır.".*

Günümüzde çok vatandaşlığın artması nedeni ile "*herkesin yalnız bir vatandaşlığı olmalıdır"* ilkesi zamanla etkisini kaybetmiştir. Bu ilke eskiye nazaran daha az göz önünde bulunduruluyor olsa da, ülkemizin aksine, çok vatandaşlığı halen benimsemeyen, *yalnız bir vatandaşlık* hususunu savunan ülkelerin sayısı da oldukça fazladır. Hal böyle olsa da, çok vatandaşlığı kabul etmeyen devletlerden bazıları, kendi düzenledikleri haklı gerekçelerin var olması durumunda çok vatandaşlığı kabul edebilmektedir.

---

1 Rona AYBAY'ın İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nde bahsedildiği üzere, Bildiri, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca oylama sonucu kabul edilmiştir. Hukuki boyutta tavsiye niteliğinde olup bağlayıcılık niteliği bulunmamaktadır.

Dolayısıyla görülmektedir ki, çok vatandaşlığı benimsemeyen devletlerin bile istisnai durumlarda bu hususu kabul edebilecek olmaları, günümüzde çok vatandaşlığın yaygın bir şekilde talep edildiğini göstermektedir.

Çok vatandaşlık, kişi için, iki veya daha fazla devletin himayesi altında olabileceği, devletlerin tanıdığı haklardan yararlanabileceği ve yine devletlerin uygulayacağı yaptırımlara tabii olacağı anlamına; devletler için ise, birbirlerinden bağımsız olarak, kişinin kendi düzenlediği kurallara uymasını isteyebileceği anlamına gelmektedir.

İstisnai durumlar haricinde çok vatandaşlığı kabul etmeyen devletlerin, vatandaşlıklarının kazanılması konusunda aradığı ilk şart, kişinin önceki var olan vatandaşlığını terk etmesidir.

Çalışmamızın asıl konusunu oluşturan mavi kart statüsüne sahip kişileri, Türk vatandaşlığının terk edilmesi koşulu ile çoğu zaman çok vatandaşlığın kabul edilmediği ülke himayesine geçmek isteyen kişiler oluşturmaktadır.

Kişilerin, çeşitli sebepler ile yabancı ülkelerle bağlantıları bulunmaktadır. Bu sebepler sosyal, siyasal, kültürel ya da ekonomik olabilmektedir. Örneğin kişi, yabancı uyruklu bir vatandaşla evlenmiş ya da evlenecek; yurt dışında uzun süredir çalışmakta; ya da himayesine geçmek istediği ülkenin daha iyi şartlara sahip olduğunu düşünüyor olabilmektedir.

Türk vatandaşlığından ayrılmak isteyen ya da yabancı devletlerin hükmü gereği ayrılmak zorunda kalan kişi, doğum yolu ile kazandığı Türk vatandaşlığının tanıdığı haklardan tamamen feragat etmek istememektedir. Bu nedenle, 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu madde 28 hükümleri genişletilmiş olup bu kişilerin Türk vatandaşı iken sahip olduğu haklardan yararlanabilmesi, yine bu maddede belirtilen istisnalar dışında, devam ettirilmeye çalışılmıştır.

Mavi kart sahibi kişilere tanınan haklar, bazıları tarafından desteklenirken, bir kısım tarafından bu kişilere çok fazla hak tanındığı savunulmaktadır.

Çalışmamızın ilk bölümünde mavi kart sahibi kişilerin statülerini açıklamadan önce Türk vatandaşlığının nasıl kazanıldığını, kaybedildiğini, vatandaşın ve Türk hukukunda kimlerin yabancı statüsünde kabul edildiği, mavi kart statüsüne neden ihtiyaç duyulduğu, tarihsel gelişimi ve günümüze kadar mavi kart statüsü ile ilgili düzenlemelerde yapılan değişiklikler izah edilmiştir.

İkinci bölümünde ise, mavi kart statüsünden yararlanabilmek için sağlanması gereken şartlar, bu statüden kimlerin yararlanabileceği ve Türk vatandaşlığını çıkma izni alarak kaybeden, mavi kart statüsünü haiz kişilerin yeniden Türk vatandaşlığını kazanabilme hali açıklanmıştır.

Son olarak üçüncü bölümde ise, mavi kart statüsüne sahip kişilerin yararlanabilecekleri temel haklardan ve yararlanamayacakları istisnai durumlardan bahsedilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM
TÜRK VATANDAŞLIK HUKUKU BAKIMINDAN MAVİ KART

I.VATANDAŞLIK HUKUKU BAKIMINDAN VATANDAŞ VE YABANCI KAVRAMLARINA GENEL BAKIŞ

Günümüzde yürürlükte olan 1982 Anayasası, bazı hükümlerinde "her Türk" deyimiyle yalnızca vatandaşları kastederken bazen de "herkes" ya da "yabancılar" gibi deyimleri kullanarak vatandaş-yabancı ayrımı söz konusu olmaksızın o hükmün herkes ya da doğrudan yabancılar için geçerli olacağını belirtmektedir[2] . Bu kavramlar sayesinde kanunun lafzının daha rahat bir biçimde anlaşılacağı açıktır.

Anayasalar, vatandaş kavramını tanımlayan ve sınırlarını belirleyen metinlerdir. Özellikle devletlerin kuruluşu ile, bu devletlerin tanımını oluşturduğu bir millet ve vatandaş profili sağlanmıştır. Bu anayasal metinlere göre, vatandaş kavramının dışında kalan hususlar ya farklı bir şekilde ele alınmış ya da dışta bırakılmıştır[3].

Tabiiyet, kendisine tabiiyet bağı ile bağlı olanları diğer kişilerden ayrı tutarak onlara belirli haklar tanımaktadırlar. İşte yabancılar ve vatandaşlar arasındaki temel fark, yararlanılan veya yararlanılabilecek olan haklar hususunda ortaya çıkmaktadır[4].

Devlet ifadesinin ortaya çıktığı zamandan itibaren, her devlette bazı bireyler yabancı olarak kabul görmüş ve bu bireylerin hangi haklardan, ne şekilde yararlanabileceklerinin belirlenmesine çalışılmıştır[5].

Bugüne kadar yabancıların hakları üzerine birçok çalışma ve araştırma yapılmış olup halen yazılmaya devam edilmektedir. Bunun nedenlerinden biri, kendi vatandaşı olduğu ülke dışında yaşayan bireylerin sayısının oldukça fazla olmasıdır.

---

2 LEVİ S.: Yabancıların Taşınmaz Mal Edinmeleri, İstanbul 2006, s. 66-67.

3 ULUTAŞ, E.: "Türkiye'de Vatandaşlık ve Anayasal Süreç", AID, Sakarya 2014, C. 9, Sa. 1, s. 78.

4 POLAT, E.: "Osmanlıdan Günümüze Vatandaşlık Anlayışı", Ankara Barosu Dergisi, Ankara 2011, Sa. 3, s. 130; BERKİ, O. F.: Devletler Hususi Hukuku-Tâbiiyet ve Yabancılar Hukuku, Ankara 1963, C. 1, B. 5, s.
15.

5 AYBAY, R.: "İzin Alarak Türk Vatandaşlığıyla İlişkisi Kesilenlerin Türkiye'deki Hakları", TBB Dergisi,
Ankara 2004, Sa. 52, s. 100.

Bireylerin, yabancı ülkelere kendi iradeleriyle ya da durumların zorlamasından dolayı gittikleri pek çok hal mevcuttur. Bazı durumlarda bireyler, ülke hukuku gereği doğdukları ülke vatandaşlığına sahip olamamaktadır. Ancak kan bağı nedeniyle yabancı bir devletin vatandaşlığına sahip olabilmektedirler. Bu koşullar sonucunda, birey, vatandaşlık bağı ile bağlı olduğu ülkeden başka bir ülkede ikamet edebilir, aksi takdirde vatansız kalabilmektedir[6].

Birey ve devlet ilişkisini birbirinden ayırmak mümkün değildir. Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun (TVK) [7] 3. maddesinde çok vatandaşlığın, vatandaşın ve yabancının kim olduğu tanımlanmıştır. Bu maddeye göre: *"Çok vatandaşlık, Türk vatandaşının aynı anda birden çok vatandaşlığa sahip olmasını, Türk vatandaşı, Türkiye Cumhuriyeti Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan kişiyi ve yabancı, Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile vatandaşlık bağı bulunmayan kişiyi, ifade eder."*

Devletin ana unsurlarından biri topluluk, diğeri ise vatandır. Devlet, kişiler ve kendisi arasındaki bağlantıyı düzenlemekle birlikte; yalnızca kendi vatandaşlarından belirli kurallara uymalarını talep edebilecektir. Bununla birlikte kişiler de, sadece kendi devletinden yararlanacakları hakları talep edebilecektir[8].

Türk vatandaşlarının hakları Anayasa ile belirlendiği gibi, yine Türk vatandaşlarının hakları da Anayasa ile koruma altına alınmaktadır.

Özellikle, Anayasanın başlangıç hükümlerinde "Her Türk vatandaşının bu Anayasadaki temel hak ve hürriyetlerden eşitlik ve sosyal adalet gereklerince yararlanarak milli kültür, medeniyet ve hukuk düzeni içinde onurlu bir hayat sürdürme ve maddi ve manevi varlığını bu yönde geliştirme hak ve yetkisine doğuştan sahip olduğu" kabul edilmiştir. Ayrıca, "Temel Hak ve Hürriyetlerin Niteliği" kenar başlığını taşıyan 12'nci maddede "Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir."

6 AYBAY, s. 100.
7 R.G. 29.05.2009 - 27256
8 DOĞAN, V.: Türk Vatandaşlık Hukuku, Ankara 2018, s. 1.

Ancak bazı hallerde temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılabileceği de kabul edilmiştir. Anayasanın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" kenar başlığını taşıyan 13'üncü maddesinde, "Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz." hükmü düzenlenmiştir.

A) Türk Hukuku'nda Vatandaş

Yukarıda da belirtildiği üzere vatandaşlık, "Türkiye Cumhuriyeti Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan kişi"yi ifade eder (TVK m.8). Tabiiyet kavramı ise, kişi veya şeylerin belli bir devletle olan hukuki bağlarını ifade etmek için kullanılmasına rağmen, vatandaşlık kavramı yalnızca gerçek kişilerin belli bir devlete olan hukuki ve siyasi bağlarını tanımlamak için kullanılmaktadır[9].

Uluslararası Adalet Divanı'nın (UAD) Nottebohm Kararı'nda[10] yer verdiği ifadeye göre tabiiyet, "Temelinde bir toplumsal bağlılık vakıası, karşılıklı hak ve görevlerle birlikte gerçek bir varlık, menfaat, ilgi ve duygu dayanışması yaratan bir hukuki bağdır."

Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi'nde[11] ise, "Vatandaşlık kişi ile bir devlet arasındaki hukuksal bağ anlamına gelir; kişinin etnik kökenini göstermez[12]."

Sonuç olarak, tabiiyet kavramı kişi veya şeylerin devletle olan hukuki bağı iken, vatandaşlık ise sadece gerçek kişilerin devletle olan hukuki bağı anlamına gelmektedir.

Milliyet kavramı, vatandaşlık kavramından daha kapsamlı olup Latince ortak bir ırka mensup olmayı ifade eden "natio" kelimesinden gelmektedir. Aralarında dil, din, tarih

9 BERKİ, s. 15.

10 International Court of Justice Reports of Judgments (Uluslararası Hukukçular Komisyonu), Nottebohm Kararı, 06.04.1955. Detaylı bilgi için bkz: https://www.icj-cij.org/en/case/18 (Erişim: 15.05.2020)

11 European Convention on Nationality (Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi) Strasburg 1997.

12 AYKAÇ, A. C.: "Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi", TBB Dergisi, Ankara 2008, Sa. 77, s. 361.

ve özellikle kültür birliğinin bulunduğu insan topluluklarının millet olarak kabul edileceği öngörülmüştür[13].

Antropolojik ve sosyolojik tanımla, "Türkiye Cumhuriyetini kuran ve bu devlete ait olduğunu hisseden herkes" Türk olarak kabul edilmiştir. Anayasada yer alan bu ifade Türk vatandaşları yönünden kapsayıcı niteliktedir[14].

B) Vatandaşlığın Hukuki Niteliği

Vatandaşlığın hukuki niteliğinin nasıl olduğu konusunda çeşitli görüşler savunulmuştur.

Bu görüşleri dört ana başlık halinde ele alacak olursak[15]:

Sürekli sadakat bağı görüşü; tabiiyet, devletle birey arasındaki sürekli sadakat bağını ifade eden ve siyasal yönü ağır basan bir bağdır[16].

Avrupa Konseyi bünyesinde 06.05.1963 tarihli Çifte Vatandaşlığın Önlenmesine İlişkin Avrupa Sözleşmesi[17] bu amaca yönelik hükümleri düzenlemektedir. Her bireyin tek vatandaşlığı olmalıdır ilkesinin arkasında klasik sadakat görüşü yatmaktadır. Vatandaşlık bağını açıklamaya çalışan bu görüşe göre vatandaş gerçek manada ancak bir krala veya ülkeye sadakat gösterebilir. İki farklı ülkeye birden sadakat gösterilemeyeceğine göre çifte vatandaşlığa kesinlikle izin verilmemelidir[18].

Akit veya hukuki ilişki görüşü; *Jean Jacques Rousseau* tarafından savunulan toplumsal sözleşme teorisinin etkisiyle, vatandaşlık veya tabiiyetin, devletle birey arasında haklar ve borçlar doğuran bir sözleşme olduğu kabul edilmiştir[19].

---

13 DOĞAN, s. 16.
14 DOĞAN, s. 16.
15 DOĞAN, s. 8.
16 ŞİT, B.: "Modern Vatandaşlık Kavramına Bir Bakış", TBB Dergisi, Ankara 2008, Sa. 76, s. 75.
17 ULUOCAK, N.: "Çifte Vatandaşlığın Önlenmesine İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi ve Son Gelişmeler", Milletlerarası Hukuk ve Özel Hukuk Bülteni, İstanbul 1987, C. 7, Sa. 2, s. 181-186.
18 ÇİÇEKLİ, B.: "Türk Vatandaşlığından İzin Alarak Çıkma", Ankara Barosu Dergisi, Ankara 2000, Sa. 2, s. 66 (Türk).
19 Sosyal Sözleşme Teorileri III: Jean Jacques Rousseau, Türkiye Bilimler Akademisi Açık Ders. Detaylı bilgi için bkz: acikders.tuba.gov.tr (Erişim: 16.05.2020)

Sosyolojik teori; vatandaşlığın hukuki niteliğini açıklamak yerine, devletin, vatandaş olabilme kurallarını belirlerken sosyolojik gerçeklere uygun davranması gerektiğini ifade etmektedir[20].

Hukuki statü görüşü; bu görüşe göre vatandaşlık, devlet ile birey arasında var olan bir kamu hukuku ilişkisidir[21].

Bu açıklamalardan sonra vatandaşlığı şu şekilde tarif edebiliriz; "Devletin tek taraflı, egemenlik hakkını kullanarak, şartlarını ve hükümlerini tespit ettiği bir hukuki statüyü gerçekleştiren kişi ile arasında kurulan bir hukuki bağdır."[22].

C) Vatandaşlık Hukukunun Kamu Hukuku Karakteri

Bilindiği üzere hukukun en genel ayrımı, kamu hukuku ve özel hukuktur. Tabiiyet hukukunun ise, kamu hukuku kapsamında olduğu açıkça anlaşılmaktadır.

Tabiiyet hukuku, kişi ve şeylerle devlet arasındaki ilişkileri düzenleyen ve devletin tek taraflı kurallarından oluşmaktadır. Devletin, kendi unsurlarından birisi olan insan topluluğunu tanımlarken, kendi egemenlik yetkisini kullanacağına şüphe olmayacağı gibi, kendi tabiiyetinde olacak tüzel kişiler ile gemiler ve hava gemilerini belirleme hususunda da egemenlikten kaynaklanan yetkilerini kullanacaktır[23]. Dolayısıyla tabiiyet hukukunu, kamu hukukunun bir parçası olduğu açıktır.

D) Vatandaşlık Hukukunun Genel İlkeleri ve Çifte Vatandaşlık Durumu

Vatandaşlık hukukuna ilişkin genel ilkeler belirlenmiş olup ülkeler vatandaşlık kurallarını bu ilkeler doğrultusunda uygulamaktadırlar.

Aşağıda açıklanacak olan klasik ilkelerin tavsiye edilmesinin gerekçesi, milli hukuk düzenlerinde vatandaşlık konuları hukuki düzenlemeye kavuşturulurken, vatandaşlık

20 GÜLLÜPINAR, F.: "Eşitsizlik Ve Toplumsal Tabakalaşma Açısından Vatandaşlık Üzerine Sosyolojik Bir Analiz", AÜSBFD, Ankara 2012, C. 67, No. 1, s. 95.

21 NOMER, E.: "Türk Devletler Özel Hukukunda Çifte Vatandaşlık", MHB, İstanbul 1994, Sa. 1-2, s. 55 (Devletler).

22 GÖĞER, E.: Türk Tabiiyet Hukuku, Ankara 1979, s. 6 (Türk).

23 DOĞAN, s. 15.

ihtilaflarını önlemek, kanun koyucuları bu ilkelerden olabildiğince yararlanmaya yönlendirmektir[24].

Kişinin vatandaşlık değiştirme talebinin devlet tarafından keyfi olarak reddedilmesini kabul etmeyen 10.12.1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin [25] 15. maddesi milletlerarası hukuk kuralı olma yolunda ağırlık kazanmıştır. Vatandaşlık değiştirme isteği, bireyin sınırsız kullanabileceği bir hak değildir. Devlet de bireyi iradesi dışında vatandaşlığından keyfi olarak mahrum edemez[26].

Herkesin bir vatandaşlığı olmalıdır *(Nul ne doit etre sans nationalite)*: Herkesin bir vatandaşlığı olmalıdır ilkesi, Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi'nde "Herkesin vatandaşlığa sahip olma hakkı vardır." şeklinde ifade edilmiş olup vatansızlığı önlemeyi amaçlamaktadır. Uluslararası hukukta vatansız, birçok farklı şekilde fakat aynı anlamda tanımlanmıştır. Hiçbir devlete göre vatandaş kabul edilmeyen kişi, 04.04.2013 tarihli Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'na (YUKK) [27] göre; herhangi bir devletle vatandaşlık bağı olmayan ve yabancı kabul edilen kişi olarak tanımlanmıştır[28].

Herkesin yalnız bir vatandaşlığı olmalıdır *(Nul ne doit etre sans nationalite)*: Herkesin yalnız bir vatandaşlığı olmalıdır ilkesi, vatansızlığın önüne geçilmesi amaçlı olmasına rağmen, bu ilke çifte ve çok vatandaşlık hallerinin önlenmesine hizmet etmekle beraber; günümüzde birçok devletin çifte vatandaşlık veya çok vatandaşlık hususlarını tanıması ile herkesin yalnız bir vatandaşlığı olmalıdır ilkesi geçerliliğini kaybetmektedir[29].

On dokuzuncu yüzyılda çifte vatandaş olunması istenilen bir hal değilken bugün bir kişinin ikiden çok vatandaşlığı olabilmektedir. Çifte ve çok vatandaşlık hallerinin yaygınlaşmaya başlaması ile bu ilkenin gerilediği görülebilmektedir[30].

---

24 GÜNGÖR, G.: Tabiiyet Hukuku Gerçek Kişiler-Tüzel Kişiler-Şeyler, Ankara 2016, s. 20.

25 Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu (1948, 10 Aralık) Detaylı bilgi için bkz: https://www.ihd.org.tr/insan-haklari-evrensel-beyannames/ (Erişim: 16.05.2020)

26 NOMER, E.: Türk Vatandaşlık Hukuku, İstanbul 2019, s. 133 (Vatandaşlık).

27 R.G. 04.04.2013 - 28615

28 GÜNGÖR, s. 21.

29 KARADEMİR, E.: "Türk Hukukunda Çifte/Çok Vatandaşlıktan Kaynaklanan Sorunlar", DEÜHFD, C. 20, Sa. 1, İzmir 2018, s. 241; GÜNGÖR, s. 25; AYBAY, R.: "Türk Hukukunda Çifte Vatandaşlık Bir Hak Mıdır?, Vatandaşlık, Göç, Mülteci ve Yabancılar Hukukundaki Güncel Gelişmeler, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, No. 175, Ankara 2013, s. 156; DOĞAN, s. 29; ERDEM, B.: Türk Vatandaşlık Hukuku, İstanbul 2017, s. 14.

30 GÜNGÖR, s. 25.

Mülga 403 Sayılı TVK'nin 25.maddesinde Türk vatandaşlığını kaybettirme sebepleri düzenlenmiştir. Bu nedenlerin arasında 5901 sayılı günümüz TVK'sinden farklı olarak, izin almadan kendi istekleriyle yabancı bir devlet vatandaşlığına geçenler için de kaybettirme kararı verilebileceği belirtilmiştir. Bu maddeye göre kişi, çıkma izni almadan, kendi iradesi ile yabancı bir devlet vatandaşlığını kazandı ise, 5901 sayılı TVK'den farklı olarak, Bakanlar Kurulu tarafından kaybettirme kararı verilebilecektir[31].

Bazı ülkelerin çok vatandaşlığa izin vermeme sebebi, yukarıda da bahsettiğimiz üzere, kişilerin vatansız kalmasını engellemektir. Artık her ne kadar çok vatandaşlık yaygın olsa da, düşünülenin aksine vatansız kimselerin sayısının azalmasından ötürü, günümüz kaybettirme hükümleri arasında çok vatandaşlığın sebepler arasında sayılmaması anlaşılabilir hale gelmiştir.

Kişi vatandaşlığını değiştirmede serbest olmalıdır *(Chacun doit avoir le droit de changer de nationalite)*: Bu ilke Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinde kabul edilmiştir. Buna göre, "Hiç kimse keyfi olarak vatandaşlığından veya vatandaşlığını değiştirme hakkından mahrum edilemez."

İlke, doğum sebebiyle kendiliğinden kazanma halleri dışında, kişilere zorla vatandaşlık yüklenmesinin, terk ettirilmesinin ve vatandaşlıktan iradi olarak ayrılmak isteyen kişilere hukuki engeller çıkarılmasının önüne geçmeyi hedeflemektedir[32].

Uluslararası hukuka göre vatandaşlık hakkı bir kişisel haktır. Vatansızlığın ise bir hak olamayacağı, bu sebeple vatansızlığın önlenmesi amacıyla yapılan uygulamaların hukuk düzenine bir aykırılık oluşturmayacağı açıktır[33].

Kişinin kendi iradesi ile çifte vatandaşlık durumunu sona erdirebileceği bir durum olan çıkma, kişi açısından, herkesin vatandaşlığını seçmekte özgür olduğu ve herkesin sadece bir vatandaşlığı olması gerektiği prensipleri yönünden bir hak olarak değerlendirilmelidir[34].

---

[31] ÖZTÜRK, N.: "Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı'nın Vatandaşlığın İrade Dışı Kaybı Yollarına Yaklaşımı", TBB Dergisi, Ankara 2007, Sa. 73, s. 102-103.

32 GÜNGÖR, s. 32-33.

33 NOMER (Vatandaşlık), s. 7-8.

34 GÖĞER, E.: "Çifte Vatandaşlık", AÜHFD, Ankara 1995, Sa. 44/1, s. 152 (Çifte).

Yukarıda da belirttiğimiz gibi, TVK'nin 17.02.1981 tarihinde yürürlükten kaldırılan mülga 25/a maddesine göre, izin almaksızın yabancı devlet vatandaşlığını kendi istekleri doğrultusunda kazananların Türk vatandaşlıklarını korumalarına izin verilmemekteydi. Yani bu durumda çifte vatandaşlık hakkı tanınmamaktaydı. Ayrıca, Türk vatandaşlığından çıkma izni alınabilmesi bile yabancı vatandaşlığın kazanılma ihtimaline veya "irade dışı" kazanılmış olması şartına bağlıydı (TVK Mülga 20/c maddesi). Ancak 2383 sayılı kanun ile yapılan değişiklikle birlikte, Türk vatandaşları Türk vatandaşlığı yanında yabancı bir devlet vatandaşlığına kendi istekleriyle sahip olabilmektedirler (TVK m. 22/III)[35].

Dolayısıyla, asıl olan herkesin yalnız bir vatandaşlığa sahip olması hali iken; istisnai durum çifte veya çok vatandaşlık halidir.

E) Vatandaşlığın Türleri, Kazanılması, Kaybı

Anayasa'da yer alan vatandaşlık konusuna göre: "Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türk'tür. Türk babanın veya Türk ananın çocuğu Türk'tür. Vatandaşlık, kanunun gösterdiği şartlarla kazanılır ve ancak kanunda belirtilen hallerde kaybedilir. Hiçbir Türk, vatana bağlılıkla bağdaşmayan bir eylemde bulunmadıkça, vatandaşlıktan çıkarılamaz. Vatandaşlıktan çıkarma ile ilgili karar ve işlemlere karşı yargı yolu kapatılamaz."

1312 sayılı Vatandaşlık Kanunu'nda, vatandaşlığın kazanılması, kaybı ve buna ilişkin hususlar, 403 sayılı TVK'de "Türk vatandaşlığının kazanılması", "Türk vatandaşlığının kaybı" ve "ispat ve yargı yolu" şeklindeki başlıklarla beraber incelenmiştir. 403 sayılı TVK'de eksiklikler olduğu düşünüldüğünden yeni bir tasarı hazırlanmış olup bu kanundaki hususlar "amaç, kapsam, tanımlar ve vatandaşlık hizmetlerinin yürütülmesi", "Türk vatandaşlığının kazanılması", "Türk vatandaşlığının kaybı halleri", "ortak hükümler", "çeşitli hükümler" olmak üzere beş bölümde toplanmıştır[36].

35 ÇİÇEKLİ (Türk), s. 66-67; TANRIBİLİR, F. B.: "Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısının Hazırlanması Nedenleri Üzerine", TBB Dergisi, Ankara 2007, Sa. 72, s. 40 (Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısının Hazırlanması).
36 DOĞAN, s. 36-37.

1. Türk vatandaşlığının kazanılması

TVK'ye göre, vatandaşlığın kazanılma halleri iki başlık halinde düzenlenmiştir. Buna göre TVK madde 5'e göre *"Türk vatandaşlığı, doğumla veya sonradan kazanılır."* Türk vatandaşlığının türleri; gerçek kişiler yönünden vatandaşlığın kazanılma halleri olarak anlaşılmakta; doğumla kazanılmasına "asli vatandaşlık" [37] ve sonradan kazanılmasına ise "müktesep vatandaşlık" adı verilmektedir.

TVK, vatandaşlığın kazanılma hallerini düzenlerken kanun yolu ile kazanma ve seçme hakkı ile kazanma ayrımını kaldırmıştır[38]. Kanun, kazanılma hallerini daha basit bir şekilde ele almıştır.

Vatandaşlığın kazanılması bakımından ilk akla gelen ve çoğu devletin hemfikir olduğu kazanma hali doğum hadisesidir[39].

Kişinin doğumu sırasında ve doğumundan dolayı kazandığı vatandaşlık asli vatandaşlıktır. Asli vatandaşlık, "soy bağı" ve "doğum yeri" esası olmak üzere iki değişik esastan hareketle kazanılmaktadır.

Kanuna göre: *"Türkiye içinde veya dışında Türk vatandaşı ana veya babadan evlilik birliği içinde doğan çocuk Türk vatandaşıdır. Türk vatandaşı ana ve yabancı babadan evlilik birliği dışında doğan çocuk Türk vatandaşıdır. Türk vatandaşı baba ve yabancı anadan evlilik birliği dışında doğan çocuk ise soy bağı kurulmasını sağlayan usul ve esasların yerine getirilmesi halinde Türk vatandaşlığını kazanır."* (m. 7)

Fakat kanunun eski düzenlemesine göre: *"Türkiye içinde veya dışında; Türk babadan olan, Türk anadan doğup da, babasının vatandaşlığını doğumla kazanamayan, Türk anadan evlilik dışında doğan çocuklar, doğumlarından başlayarak Türk vatandaşıdırlar."* hükmü yer almaktaydı[40].

---

37 FİŞEK, H.: Anayasa Ve Vatandaşlık, Ankara 1961, s. 13.

38 ERDEM, s. 98.

39 TÖRE, N.: "Değişen Dünyada Vatandaşlık", Ulusal Hakemli Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Ankara 2017, Yıl 5, Sa. 10., s. 579.

40 ANBARLI BOZATAY, Ş.: "5901 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'na Göre Türk Vatandaşlığının Kazanılması", YBD, Çanakkale 2010, s. 172.

Türk vatandaşlığının doğumla kazanılma halinin bir diğer türü ise doğum yeri esasına göre Türk vatandaşlığının kazanılması halidir.

Doğum yeri ile Türk vatandaşlığının kazanılma hali TVK'nın 8. maddesinde *"Türkiye'de kazanamayan çocuk, doğumdan itibaren Türk vatandaşıdır. (2) Türkiye'de bulunmuş çocuk aksi sabit olmadıkça Türkiye'de doğmuş sayılır."* şeklinde belirtilmiştir.

TVK'da bu halin düzenlenmesinin nedeni, yabancı anne ve babadan doğan fakat bir şekilde anne ve babalarının vatandaşlıklarını kazanamayan çocukların vatansız kalmasının önüne geçmektir. Ana ve babanın vatandaşlıklarını kazanamama durumu ise, bazı ülkelerde doğumla vatandaşlık kazanma halinin gerçekleşebilmesi için, o ülkede doğmak şarttır[41].

Evlilik dışı yabancı ana ve Türk vatandaşı babadan doğmuş bir çocukla babası arasında hukuken soy bağı ilişkisi bulunmadığından, çocuk doğum anında Türk vatandaşlığı kazanamamış olacaktır. Ancak bunun önüne geçilmesi için, soy bağının sonradan kurulmasına bağlı olarak kazanılan asli vatandaşlık dolayısıyla, çocuğun Türk vatandaşlığını doğum anından itibaren kazanmış olacağı kabul edilmiştir[42].

"Aslen Kazanma" şeklinde izah edilen ve kişinin sadece bir Türk vatandaşından doğmakla kanunen, kendiliğinden kazandığı "doğum yolu ile kazanma", Türk vatandaşlık hukukunda her zaman öncelikli ve asli vatandaşlık kazanma hali olarak kabul edilecektir[43].

Türk vatandaşlığının doğumla kazanılması dışında, kişinin doğumdan sonra veya doğumadn başka bir nedenle kazanmış olduğu vatandaşlık "müktesep vatandaşlık" olarak adlandırılmıştır.

Müktesep vatandaşlık TVK'nin 9. maddesinde *"Sonradan kazanılan Türk vatandaşlığı, yetkili makam kararı veya evlat edinilme ya da seçme hakkının kullanılması ile gerçekleşir."* şeklinde belirtilmiştir[44]. Kanun maddelerinden de anlaşılabileceği üzere,

41 ERDEM, s. 112.
42 GÜNGÖR, s. 53; NOMER (Vatandaşlık), s. 13.
43 ERDEM, s. 99.
44 FİŞEK, s. 52.

1964 tarihli TVK, evlat edinilme yolu ile Türk vatandaşlığını kazanma yolunu, kanun yolu ile Türk vatandaşlığını kazanma olarak ele almıştı.

Bireyin doğum yolu ile kazandığı vatandaşlık ile sonradan kazandığı vatandaşlık arasında hukuken herhangi bir fark olmayıp ikisi de aynı sonuçları doğurmaktadır. Buradaki önemli bir husus, kişinin sonradan kazandığı Türk vatandaşlığının ileriye dönük bir hak oluşturacağıdır. Yani sonradan kazanılan bu hak, geriye yürümeyecektir. Ayrıca konumuz açısından bu hususun önemi, mavi kart statüsünün sadece doğum yolu ile Türk vatandaşlığını kazananlar bakımından geçerli olacağıdır.

2. Türk vatandaşlığının kaybı

Yukarıda da bahsettiğimiz üzere, kişi, vatandaşlığını değiştirmede serbesttir; kimse ya da hiçbir devlet keyfi olarak bu durumun önüne geçemeyecektir.

Vatandaşlığın kaybı hallerinde, kişilerin menfaatleri olduğu gibi devletlerin de kendi menfaatleri olabilecektir. Devletler, yükümlülüklerini yerine getirmeyen kişileri korumak zorunda kalmamalıdırlar[45].

Türk vatandaşlığının kaybı, TVK'ye göre seçme hakkının kullanılması veya yetkili makam kararı ile mümkün olmaktadır.

Görüldüğü üzere, 403 sayılı mülga kanunda yer alan evlenme[46] ve çıkarma[47] ile kayıp halleri yeni kanunda yer almamaktadır[48].

---

45 DOĞAN, s. 125.

46 Evlenme - Madde 19 – *"Yabancı ile evlenen Türk kadını kocasının milli kanunu evlenme sebebi ile kocanın vatandaşlığını kadına bahşettiği ve kadın kocasının vatandaşlığını seçtiğini 42 inci maddede gösterilen şekilde bildirdiği takdirde, Türk vatandaşlığını kaybeder. Kadın kocasının vatandaşlığını belirli şartların gerçekleşmesi ile kazanıyorsa; Türk vatandaşlığı o tarihte kaybedilir."*

47 Çıkarma - Madde 26 - (Değişik: 13/02/1981-2383/7 m.) *"Yurt dışında bulunup da Türkiye Cumhuriyetinin iç ve dış güvenliği ile kanunun suç saydığı şekilde iktisadi veya mali güvenliği aleyhine faaliyette bulunan veya yurt içinde bu tür faaliyetlerde bulunup da her ne suretle olursa olsun yurt dışına çıkan ve hakkında Türkiye'de bu nedenle kamu davası açılmasına veya ceza kovuşturmasına veya hükmün infazına olanak bulunmayan ve gelmesi için yapılan duyuruya rağmen üç ay içinde, savaş sıkıyönetim ve olağanüstü hallerde bir ay içinde yurda dönmeyen Türk vatandaşlığını sonradan kazanmış kişiler Bakanlar Kurulu Kararı ile vatandaşlıktan çıkarılabilir. Bu hüküm, Türkiye savaş halinde bulunduğu zaman doğumla Türk vatandaşı olanlar hakkında da uygulanabilir."*

48 GÜNGÖR, s. 153.

Yetkili makam kararı ile Türk vatandaşlığının kaybedilmesi üç şekilde söz konusu olabilmektedir. Bunlar: Çıkma, kaybettirme veya vatandaşlığa alınmanın iptali halleridir. (TVK m.24)

Çıkma, kişinin iradesine bağlı olan vatandaşlığın kaybı hallerinden biridir. Bahsettiğimiz üzere, kişi vatandaşlığını seçmede ve değiştirmede serbesttir. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin 15. maddesinde *"Her kişinin bir vatandaşlık hakkı vardır. Hiç kimse keyfi olarak vatandaşlığından ve vatandaşlığını değiştirmek hakkından mahrum edilemez"* şeklinde bir ifadeye yer verilmiştir[49].

1869 tarihli Tabiiyeti Osmaniye Kanunnamesi'nde "mezuniyetle tabiiyetin terki", 1928 tarihli TVK'de "müsadei mahsusa ile Türk vatandaşlığından çıkma", 403 sayılı TVK ile 5901 sayılı TVK'de ise "çıkma" terimi kullanılmıştır[50].

TVK'nin 25. maddesinde, sayılan şartları taşıyan Türk vatandaşının talebi halinde İçişleri Bakanlığı'nca bu kişilere çıkma izni veya çıkma belgesi verileceğinden bahsedilmiştir.

Kanuna göre, bireyin Türk vatandaşlığından çıkabilmesi için gerekli olan şartlar: "Ergin ve ayırt etme gücüne sahip olması, yabancı bir devlet vatandaşlığını kazanması veya kazanacağına dair inandırıcı belirtiler bulunması, herhangi bir suç veya askerlik hizmeti nedeniyle aranan kişilerden olmaması, hakkında herhangi bir mali ve cezai tahdit bulunmaması" gerekmektedir.

Eski kanun hükümlerinin aksine, İçişleri Bakanlığı'na bu konuda takdir yetkisi verilmiştir. Dolayısıyla, 25. maddedeki şartları sağlayan kişinin çıkma talebini kabul edip etmeme hususu İçişleri Bakanlığı'nın takdir yetkisinde olacaktır[51].

Türk vatandaşlığından çıkmak isteyen kişinin "çıkma izni" alması gerektiği lafzından, İçişleri Bakanlığı'nın takdir yetkisinin mevcut olduğu anlaşılmaktadır. Aksi takdirde bu husus "çıkma izni" değil, "çıkma" olarak nitelendirilebilirdi. Ancak

49 TÖRE, s. 570.
50 GÜNGÖR, s. 154; GÖĞER (Çifte), s. 113.
51 DOĞAN, s. 128.

belirtilmesi gereken önemli bir husus, Bakanlığın takdir yetkisinin bulunması, bu hususta keyfi karar verilebileceği anlamına gelmemektedir. Çünkü hiçbir vatandaş, yukarıda da belirttiğimiz "Kişi vatandaşlığını değiştirmede serbest olmalıdır." ilkesi gereğince vatandaşlığını değiştirme hakkından keyfi bir şekilde yoksun bırakılamaz[52].

Türk vatandaşlığının seçme hakkının kullanılmasıyla kaybı ise, kişinin iradesi sonucu gerçekleşmektedir.

Seçme hakkı ile vatandaşlığın kaybedilmesinde, kanuni şartları taşıyan kişinin vatandaşlıktan ayrılma yönündeki beyanı ile birlikte İçişleri Bakanlığı'nca yapılan inceleme sonunda kişi Türk vatandaşlığını kaybedecektir (TVKUY m. 61)[53].

TVK'nin 34. maddesine göre, kişilerin ergin olmalarından itibaren üç yıl içinde seçme hakkı yolu ile Türk vatandaşlığından ayrılabileceklerdir. Maddeye göre seçme hakkı ile Türk vatandaşlığından ayrılabilmek için kişinin, "*ana ya da babadan dolayı soy bağı nedeniyle doğumla Türk vatandaşı olanlardan yabancı ana veya babanın vatandaşlığını doğumla veya sonradan, ana ya da babadan dolayı soy bağı nedeniyle Türk vatandaşı olanlardan doğum yeri esasına göre yabancı bir devlet vatandaşlığını, evlat edinilme yoluyla Türk vatandaşlığını* veya *doğum yeri esasına göre Türk vatandaşı oldukları halde, sonradan yabancı ana veya babasının vatandaşlığını, herhangi bir şekilde Türk vatandaşlığını kazanmış ana veya babaya bağlı olarak Türk vatandaşlığını"* kazanmış olması gerekmektedir.

F) Türk Hukuku'nda Yabancı

Hukuki açıdan "yabancı" kavramının tanımı, "vatandaşlık" kavramı üzerinden yapılmaktadır[54] **.** 5901 sayılı TVK uyarınca; yabancı, "Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile vatandaşlık bağı bulunmayan kişiyi ifade eder[55]."

---

52 TÜTÜNCÜBAŞI, U.: "Türk Vatandaşlığından Çıkma ve 6304 Sayılı Kanun Kapsamında Türk Vatandaşlığından Çıkanların Hakları", DEÜHFD, İzmir 2011, S. 2, s. 158 (Türk).

53 DOĞAN, s. 142.

54 ÇELİKEL, A./ÖZTEKİN GELGEL G.: Yabancılar Hukuku, İstanbul 2020, s.16; ÇİÇEKLİ B.: Yabancılar ve Mülteci Hukuku, Ankara 2016, s. 24 (Yabancılar).

55 ESEN E.: Türk Hukukunda Yabancıların İkamet İzinleri, İstanbul 2019, s. 5.

Herkes, insan haklarından yararlanma hakkına sahip olup vatandaşların ve yabancıların yararlanabilecekleri haklara ilişkin farklılıklar mevcut olabilecekse de, bu farklılıkların orantılı bir şekilde düzenlenmesi gerekmektedir[56].

Doktrinde de aynı tanımın benimsendiğini görmekteyiz. Şöyle ki: *Tekinalp'e* göre; TVK'ye göre Türk olmayan kişiler yabancıdır[57]. *Ekşi'ye* göre; yabancı, bulunduğu ülkenin vatandaşı olmayan kişidir [58] . *Aybay/Dardağan-Kibar* ise; "Türk yasalarına göre Türk vatandaşı sayılmayan kişi yabancıdır" şeklinde bir tanım yapmıştır[59].

Teorik olarak "yabancı" kavramının tanımına "tüzel kişiler" de dahildir. Tüzel kişilerin yerleşim yeri (ikemetgahı) sahibi olması mümkün bulunmakla birlikte, "ikamet" ve "yerleşim yeri (ikametgahı)" olmasına rağmen aynı tüzel kişinin bir yerde ikamet izni almasından söz etmek mümkün değildir[60].

Bir gerçek kişinin Türk vatandaşı olmaması o kişiyi "yabancı" haline getirmekle birlikte; bu yabancı gerçek kişi bir vatansız olabileceği gibi uluslararası koruma kapsamındaki kişilerden veya mavi kart sahibi kişilerden yahut yabancı bir (veya birden çok) devletin vatandaşı veyahut göçmen de olabilir[61]. Önemle belirtelim ki, sayılan bütün bu kişiler "yabancı" kavramına dahil olmakla birlikte, yabancılar hukuku açısından farklılık arz eden hukuki statülere dahil kişiler olduklarını söylemek mümkündür. Yabancı devlet vatandaşları, mavi kart sahipleri, vatansızlar ve uluslararası koruma kapsamındaki kişiler Türkiye'de farklı statülere ve haklara tabiidirler. Örneğin; ikamet izinleri, çalışma hakları gibi[62].

56 OHCHR, The Right of Non-citizens, New York and Geneva 2006, s. 5.
57 TEKİNALP G.: Türk Yabancılar Hukuku, İstanbul 2003, s. 6.
58 EKŞİ, N.: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Hukuku, İstanbul 2016, s. 40 (Uluslararası).
59 AYBAY R./DARDAĞAN KİBAR E.: Yabancılar Hukuku, İstanbul 2010, s. 13.
60 ESEN, s. 6.
61 ÇİÇEKLİ (Yabancılar), s. 24.
62 ESEN, s. 6.

II.MAVİ KARTIN VERİLME NEDENİ VE SÜRECİ

Doğum yolu ile Türk vatandaşlığını kazanmış kişiler, çok vatandaşlığı kabul etmeyen devletlerin vatandaşlığına geçmek istediklerinde, Türk vatandaşlığını terk etmek zorunda kalmaktadırlar. Artık Türkiye'de yabancı sıfatı ile anılacaklarından dolayı, bu kişiler Türk vatandaşlığından çıkmak istememektedirler[63].

Türk vatandaşlarının Türkiye'de yabancı muamelesi görme endişesi, Türk vatandaşlığından çıkarak yaşadıkları ülkelerin vatandaşlığına geçme arzularının önüne geçtiğinden, bulundukları ülkelerdeki bir takım haklarından vazgeçmelerine neden olmaktadır[64].

Vatandaşların hem anavatanı olan Türkiye ile hem de yaşadıkları yer olan ülkenin haklarından yararlanabilmeleri için iki yol mevcuttur. Bunlardan birincisi ve tercih edileni çifte vatandaşlık durumudur. İkincisi ise, çok vatandaşlığı kabul etmeyen ülkeler bakımından, Türk vatandaşlığından çıkma halidir[65].

Çok vatandaşlığı kabul etmeyen bir ülkenin tabiiyetine geçmek isteyen Türk vatandaşı, Türk vatandaşlığını çıkma izni alarak kaybetmek durumundadır. Hukukumuzda mavi kart hususunun zaruri hale gelmesi ve düzenlenmesi de bu durumdan kaynaklanmaktadır. Hal böyle iken, Türk vatandaşlarının mağdur olmaması için, şartları sağlayan kişilere mavi karta başvurabilme hakkı verilmiştir. Dolayısıyla, Türk vatandaşlığından çıkma talebinde bulunan vatandaşların, talepleri halinde temel hakları, mavi kart statüsü ile korunabilecektir.

Özel konumdaki yabancılar, yurt dışında dış temsilciliklerden, yurt içinde ise il müdürlüklerinden, bu durumlarını gösterebilmek için mavi kart adlı belgenin düzenlenerek kendilerine verilmesini talep edebilirler. Gerekli görüldüğü takdirde, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü de "mavi kart" olarak adlandırılan bu belgeyi düzenleyebilecektir.

63 ÇALIŞKAN, Z.: "Milletlerarası Usul Hukukunda Teminat", Yayımlanmış Doktora Tezi, İstanbul 2013, s.
64.

64 ASAR, A.: Türk Yabancılar Mevzuatında Yabancı ve Hakları, Ankara 2006, s. 231.

65 TÜTÜNCÜBAŞI (Türk), s, 154.

TVK'nin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelikte düzenlenen hüküm ile[66], bu kişilerin nüfus kayıt örneği veya sistemden alacakları bir belge ile de haklarını kullanabilecekleri belirlenmiştir[67].

Çıkma izni talep eden kişi, bu sırada yabancı bir devlet vatandaşlığını kazanmış ya da kazanacak durumda olabilir. Bu ayrıma göre Bakanlıkça kişiye, daha sonra da bahsedileceği üzere, "çıkma belgesi" veya "çıkma izni belgesi" verilebilecektir. Bu ayrım, Türk vatandaşlığından çıkmak isteyen fakat henüz yabancı ülkenin vatandaşlığını kazanmamış kişilerin vatansız kalmasını önlemek amacıyla yapılmıştır[68].

A) Statünün Getirilme Nedeni

Çifte/çok vatandaşlık halinin yaygınlaşmasının başlıca nedeni, II. Dünya Savaşı'ndan sonra göç etmek zorunda kalan kişilerin, vatandaşı olmadıkları ülkelerde yaşamak zorunda kalmalarıdır[69].

Hal böyle iken halen birçok ülkede çifte/çok vatandaşlık durumu geçerli olmadığından dolayı o ülkelerin vatandaşlığına geçilmesi için kişinin Türk vatandaşlığından çıkması zaruri bir hal almıştır[70].

Zira mülga 403 sayılı TVK'de 1995 yılındaki değişiklikten önce, Türk vatandaşlığını kaybeden kişiler, kayıp tarihinden itibaren yabancı muamelesi görmekte,

---

66 Madde 53/6: *"Doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybeden ve nüfus kaydında bu yolda açıklama bulunan kişilerin 52 nci madde ile tanınmış olan hakları kullanmalarında nüfus kayıt örneği ya da sistemden alınacak belge de yeterlidir."*

67 ÇALIŞKAN, s. 66.

68 ERDEM, s. 226.

Benzer şekilde uluslararası sözleşmelerde de bu konuya ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir;
İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi Madde 15:
"1. Herkesin bir ülkenin yurttaşı olmaya hakkı vardır.
2. Hiç kimse keyfi olarak uyrukluğundan yoksun bırakılamaz, kimsenin uyrukluğunu değiştirme hakkı yadsınamaz.";
Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi Madde 4:
Her bir Taraf Devletin vatandaşlığına dair kuralları aşağıdaki ilkeleri temel alır.
"a. Herkes vatandaşlık hakkına sahiptir;
b. Vatansızlıktan kaçınılmalıdır;
c. Hiç kimse keyfi olarak vatandaşlığından mahrum edilemez;
d. Bir Taraf Devlet vatandaşı ile yabancı arasında ne evlilik, ne evliliğin sona ermesi, ne de evlilik sırasında eşlerden birisinin vatandaşlığını değiştirmesi, kendiliğinden diğer eşin vatandaşlığına etki eder."

69 KARADEMİR, s. 241.

70 CAN, H./TUNA, E.: Mavi Kartlı Yabancılar, Ankara 2018, s. 18.

Türk hukukunun yabancılara tanıdığı haklardan faydalanabilmekteydiler. Bu durum, yabancı ülkelerde yaşayan fakat Türkiye ile de bağlantısı bulunan kişilerin bu bağlarını korumak açısından ciddi bir soruna yol açmaktaydı[71].

12.04.1930 tarihli Vatandaşlık Kanunları İhtilâfına İlişkin Bazı Sorunlar Hakkında Lahey Sözleşmesi (League of Nations Codification Conference) [72] , vatandaşlık uyuşmazlıklarını çözümlemeyi amaçlamakta; 06.05.1963 tarihli Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne Ek 3 Protokolü (Convention on the Reduction of Cases of Multiple Nationality and on Military Obligations in Cases of Multiple Nationality)[73] ise, çifte/çok vatandaşlığı önleme çabasındadır. Fakat uygulama, çifte/çok vatandaşlığı önlemek yerine onun yol açtığı uyuşmazlıkları çözmeye çalışmanın daha akıllıca bir yol olacağını göstermiştir[74].

TVK'de, Türk vatandaşlığı kaybının sonuçları bakımından değişikliğe gidilmiş ve vatandaşlığın kaybının genel sonucu olan yabancı statüsünden farklı bir statü getirilmiştir [75] . Dolayısıyla Türk vatandaşı olarak doğan fakat çıkma izni ile Türk vatandaşlığından ayrılan kişiler için yeni bir düzenleme kurulmuş olup, bu kişiler için özel bir statü düzenlenmiştir.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı'nın (YTB) da belirttiği gibi "*yurtdışındaki vatandaşlarımızın Türkiye'deki iş ve işlemlerini rahat bir şekilde gerçekleştirmesini sağlamak amacıyla hayata geçirilen Mavi Kart, süreç içerisinde gerçekleştirilen yasal düzenlemelerle daha işlevsel hale getirilmiş olup doğumla Türk vatandaşı olup da vatandaşlıktan çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenlere ve vatandaşlıktan çıktıktan sonra doğan çocuklarına da verilen Mavi Kart, kanundaki değişiklikle birlikte "değerli kâğıt" kapsamında değerlendirilmektedir[76]."*

71 CAN/TUNA, s. 18.
72 https://legal.un.org/ilc/league.shtml (Erişim: 17.05.2020)
73 https://rm.coe.int/168006b659 (Erişim: 17.05.2020)
74 KARADEMİR, s. 241-242; GÖĞER (Çifte), s. 154-155.
75 CAN/TUNA, s. 19.
76 https://www.ytb.gov.tr/yurtdisi-vatandaslar/mavi-kart (Erişim: 07.05.2020)

Yine YTB'ye göre, mavi kart belgesinin bankalar tarafından kabul edileceği[77], mavi kart sahiplerinin Türk Ceza Mahkemelerinde tercümanlık yapabileceği [78] ve uluslararası öğrenci kontenjanından yararlanan mavi kart sahiplerinin harç ücretleri YTB tarafından karşılanacağı[79] belirtilmiştir.

B) İdarenin Takdir Yetkisi

Kanundaki çıkma şartlarının gerçekleşmiş olması, İçişleri Bakanlığı'nın kişiye mutlak surette çıkma izni vereceği anlamına gelmemektedir. İçişleri Bakanlığı'nın bu konuda takdir yetkisi bulunmaktadır[80].

İçişleri Bakanlığı'nın takdir yetkisini kullanabilmesi ile *"herkes vatandaşlığını değiştirmekte serbesttir"* ilkesinin çeliştiği söylenebilir[81].

Doktrinde takdir yetkisinin tanımı "idarenin idari faaliyetlerini yerine getirirken bir serbestiye sahip olması ve bu serbest alan içinde davranış şekillerinden birisini seçmesi" şeklinde tanımlanmış olup başka bir tanıma göre "idarenin belli bir konuda karar almak ile almamak arasında seçim yapabilmesi veya aynı konuda içerik bakımından değişik en az iki karar alabilmesi" yetkisi şeklinde tanımlanmıştır[82].

Takdir yetkisi, idari işlem unsurlarından, yalnızca konu unsuru bakımından uygulanabilmektedir. Konu unsuru ise, işlemin içeriği ve bu işlem sonucunda meydana gelen değişikliklerden ibarettir. İdare, sebep unsuru gerçekleşse de, alınması öngörülen karar doğrultusunda karar vermeyebilir ya da başka bir karar verebilir[83].

İdarelerin, işlemlerini nerede, ne zaman, nasıl kullanacaklarını önceden düzenlenmiş kurallarda saptanması mümkün değildir. Dolayısıyla bu hususlarla ilgili düzenlenmiş olan hukuk kurallarının, ayrıntılı bir şekilde düzenlenmesi mümkün

77 https://www.ytb.gov.tr/haberler/mavi-kart-ile-bankacilik-islemleri (Erişim: 21.06.2020)
78 https://www.ytb.gov.tr/duyurular/mavi-kartlilarin-ceza-mahkemelerinde-tercumanlik-yapabilmeleri-hakkinda-aciklama (Erişim: 21.06.2020)
79 https://www.ytb.gov.tr/duyurular/yurtdisi-vatandaslar-ve-mavi-kartlilarin-universite-harclarini-ytbden (Erişim: 21.06.2020)
80 NOMER (Vatandaşlık), s. 134
81 GÜNGÖR, s. 155.
82 AYGÜL, M.: Yabancıların Çalışma Hakkı (Hürriyeti) ve Yabancılara Çalışma İzni Verilmesinde İdarenin Takdir Yetkisi, Ankara 2019, s. 102 (Yabancıların).
83 GÖZLER, K/GÜRSEL, K: İdare Hukuku Dersleri, Bursa 2019, s. 356-357.

olmadığından, idareye bir hareket serbestisi tanınmasının zorunlu olacağı kabul edilmelidir. Mevzuatlarda yalnızca genel kurallar belirtilir, bir düzenleme yapılır ve ayrıntıların uygulanabilmesi için idareye özgür bir alan bırakılır[84].

İdarenin işlemin bütün unsurlarında takdir yetkisine sahip olamayacağı açıktır. İdarenin, ancak konu ve sebep hususları yönünden takdir yetkisi bulunmaktadır. İdarenin, idari işlemin yetki, amaç, şekil ve usul konuları bakımından takdir yetkisi bulunmamaktadır[85].

Takdir yetkisini sınırsız kabul etmek mümkün değildir. Bu gerekçeyle idare, gereken incelemeyi ve araştırmaları yaptıktan, bunlara ilişkin somut kanıtlar sunduktan sonra takdir yetkisini kullanmalıdır. Önemle belirtmek gerekmektedir ki, takdir yetkisinin kullanılabileceği hallerde dahi idare haklı bir nedene dayanmak zorundadır[86].

Dolayısıyla İçişleri Bakanlığı, Türk vatandaşlığından çıkmak isteyen vatandaşa izin verme hususundaki takdir yetkisini keyfi bir şekilde değil, idarenin takdir yetkisi için belirlediği kriterlere uygun kullanmalıdır.

III. MAVİ KART STATÜSÜNÜN TARİHSEL GELİŞİMİ

Günümüzde, mavi kart statüsü *"çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybeden kişilere tanınan haklar"* başlığı altında TVK madde 28'de düzenlenmiştir. Bu maddeye göre:

(1) "Doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenler ve üçüncü dereceye kadar olan altsoyları, bu maddede belirtilen istisnalar dışında Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanmaya devam ederler. Milli güvenliğe ve kamu düzenine ilişkin hükümler saklıdır.

(2) Bu madde kapsamında bulunan kişilerin, seçme ve seçilme, muafen araç veya ev eşyası ithal etme hakları ile askerlik hizmetini yapma yükümlülüğü yoktur. Bu

84 DİNÇKOL, H.A.: "İdari Yargı'da Hâkimin Takdir Yetkisinin Denetlenmesi", Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan, İstanbul 2013, C. 19, Sa. 2, s. 1590.
85 AYGÜL (Yabancıların), s. 102-103.
86 DİNÇKOL, s. 1590.

kişilerin sosyal güvenliğe ilişkin kazanılmış hakları saklı olup bu hakların kullanımında ilgili kanunlardaki hükümlere tabidirler.

(3) Bu madde kapsamında bulunan kişiler, bir kadroya dayalı ve kamu hukuku rejimine tabi olarak asli ve sürekli kamu hizmeti görevlerinde bulunamazlar. Ancak kamu kurum ve kuruluşlarında işçi, geçici veya sözleşmeli personel olarak çalıştırılabilirler."

TVK'nin 28/1. maddesinde, doğum yolu ile Türk vatandaşı olup da çıkma izni alarak Türk vatandaşlığını kaybedenler ve bunların yakınlarının, ayrıcalıklı bir yabancı grubuna dahil edilerek[87], belirtilen istisnalar dışında Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynı şekilde yararlanmaya devam edeceği hükme bağlanmıştır.

Maddenin 6. fıkrasında, bu kişilere başvuruları halinde maddedeki haklardan yararlanabileceklerini gösteren bir mavi kartın düzenleneceği belirtilmiş, 7. fıkrasında ise bu hakların kullanılmasında mavi kart belgesinin yeterli olacağı, kartın sunulamaması halinde KPS (Kimlik Paylaşım Sistemi) üzerinden "Mavi Kartlılar Kütüğü"nden alınacak kayıt örneği ile işlem yapılacağı hükme bağlanmıştır.

Konu ile ilgili Yargıtay 18. Hukuk Dairesi'nin 2016 yılında verdiği kararda [88], davacı gerçekte 17.11.1962 doğumlu iken, nüfusa 17.11.1966 doğumlu olarak kaydedildiğini ileri sürerek, doğum yılının düzeltilmesini talep etmiştir. Mahkeme, davacının izin alarak Türk vatandaşlığından çıktığını ve Avusturya vatandaşı olduğu ve kaydının kapalı olduğundan işlem yapılamayacağı gerekçesiyle davanın reddine karar vermişse de; Yargıtay 18. Hukuk Dairesi'nce davacının mavi kart sahibi olduğu, mavi kart sahiplerinin TVK madde 28'de belirtilen haklardan faydalanabileceği, kaydın yeniden açılmasını gerektirecek bir sebep doğduğunda işlem yapılabileceği gerekçesiyle temyiz itirazlarının kabulü ile hükmün bozulmasına karar verilmiştir. Kanaatimce de Yargıtay'ın bozma kararı yerinde olup mavi kart sahibi kişiler istisnalar dışında Türk vatandaşlarının yararlandığı haklardan aynen yararlanabilecektir.

87 ÇELİKEL/ÖZTEKİN GELGEL, s. 33.

88 Yargıtay On Sekizinci Hukuk Dairesi, 08 Şubat 2016 Tarih ve E. 2015/22713, 2016/1470 K.

A) TVK'nin 29. Maddesinin Değiştirilmesine İlişkin İlk Çalışmalar ve Değişiklikler

Türk vatandaşlığını kaybeden kişilerin haklarını düzenleyen mülga TVK'nin 29. maddesinin değiştirilmesine yönelik ilk çalışma 1994 yılında İçişleri Bakanlığınca hazırlanan taslak metindir:

"Madde 1- 11.02.1964 Tarihli ve 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun 29. maddesi, madde başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir. I.Yabancı muamelesi ve saklı tutulan haklar
Madde 29- Bu Kanun gereğince Türk Vatandaşlığını kaybeden kişiler, kayıp tarihinden başlayarak 33 ve 35. Maddeler saklı kalmak üzere yabancı muamelesine tabi tutulur. Ancak, kan esas yoluyla Türk vatandaşlığını kazanmış olup da, sonradan bu kanunun 20. maddesine göre Türk vatandaşlığından çıkma, izni alarak Türk vatandaşlığını kaybeden kişiler, kayıp tarihine kadar satın alma ve ferağla elde ettikleri ya da miras yoluyla iktisap edecekleri menkul ve gayrimenkuller ile ikamet ve çalışmaya dair hakları, Türkiye'nin milli güvenliği ve kamu düzenine ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla kanunların Türk vatandaşlığına tanıdığı şekilde aynen devam eder. Madde 2- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.
Madde 3- Bu Kanunu Cumhurbaşkanı yürütür."

Yapılan bu değişikliğe çeşitli eleştiriler yöneltilmiştir. *Turhan*, yapılan eleştirileri şöyle özetlemiştir[89]:
"1. ...Türk vatandaşlığını kaybeden kişilerin kayıp tarihine kadar iktisap ettikleri menkul mallar açısından aynen Türk vatandaşlarına tanınan haklardan yararlanacağı şeklinde bir hükme taslakta yer verilmesi doğru bulunmamıştır.
2. ...Değişiklik teklifinin çıkma tarihinden önceki gayrimenkullerle ilgili düzenleme getirmesi de yersizdir. Asıl önemli olan Türk vatandaşlığından çıkan kişilerin çıkma tarihinden sonra Türkiye'de hangi şartlarla gayrimenkul edineceklerinin belirlenmesidir.
3. ...Teklif kayıp tarihine kadar "satın alma, ferağ veya miras" yoluyla iktisap edilen gayrimenkullerden söz ederken; kayıp tarihinden sonra sadece "miras" yoluyla iktisap edilecek olan gayrimenkullerden söz etmektedir.

89 TURHAN, s. 45.

4. …"kan esası" yoluyla Türk vatandaşlığını kazananları kapsamına alıp "toprak esası" yoluyla Türk vatandaşlığını kazanmış olanları kapsam dışı bırakmasının da nedeni anlaşılmamıştır."

Turhan'ın yaptığı eleştiriler ve öğretide yapılan diğer eleştiriler baz alınarak TBMM'ye yeni taslak sunulmuştur. Bunun sonucunda TBMM taslak metninde bazı değişiklikler yapmıştır: İlk olarak, Türk vatandaşlığından çıkmanın bir şartı olan 'muvazzaf askerlik hizmetinin yapılmış olması' ibaresi kaldırılmıştır. İkincisi, ilk metinde yer alan 'kan esası' ibaresinin 'doğumla Türk vatandaşlığını kazanmış olanlar' şeklinde düzenlenmiştir. Son olarak, hakları saklı tutulacak kişilerin kapsamına 'kanuni mirasçılar' da eklenmiştir.

B) 07.06.1995 Tarih Ve 4112 Sayılı Kanun İle Getirilen Değişiklikler

RG tarihi 12.06.1995, kabul tarihi 07.06.1995 olan 4112 Sayılı TVK'nin 29. maddesinde "…Türkiye Cumhuriyetinin milli güvenliği ve kamu düzenine ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla ülkede ikamet, seyahat, çalışma, miras, taşınır ve taşınmaz mal iktisabı ile ferağı gibi konularda Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanmaya devam ederler…" ibaresinin yer almaktadır. Görüldüğü üzere, 07.06.1995 tarihli yapılan bu değişiklik ile maddeye 'miras' ve 'ferağı' ibareleri eklenmiştir.

TVK'da yapılan değişiklikle "Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik"te (TVKUY) de değişiklik yapılmıştır. Yönetmeliğin 42. maddesi, TVK'nin 29. madde hükmüne yer verdikten sonra şu hükmü düzenlemiştir[90]:

"Bu kişilere istekleri üzerine, yurt dışında Türk temsilcilikleri, yurt içinde ise, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü ile İl Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlüklerince, bu durumlarını gösteren bir belge verilir. Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğünce örneği hazırlanarak bastırılan ve düzenlenmesine ilişkin esasları belirlenen bu belgenin, Kanunun 29. maddesinde belirtilen konulara ilişkin işlemler sırasında ibraz edilmesi zorunludur. Bu şekilde hakları saklı tutulan kişinin ölümü halinde, kanuni mirasçıları veraset ilamı ile belirlenir.

90 CAN/TUNA, s. 24.

Ülkede ikamet, seyahat, çalışma, yatırım, ticari faaliyet, miras, taşınır-taşınmaz mal iktisabı ile ferağı konularında kendilerine tanınan haklar konusundaki işlemler, yürürlükte bulunan mevzuat çerçevesinde, ilgili kurum ve kuruluşlarca yürütülür."

Maddeden de anlaşılacağı üzere, kişilere talepleri doğrultusunda durumlarını gösterir bir belge verileceği ve maddede belirlenen işlemler sırasında bu belgenin sunulmasının zorunlu olduğu belirtilmiştir.

4112 sayılı Kanun ile getirilen değişikliklere de eleştirilerde bulunulmuştur. Yeni getirilen hükümlerin lafzının konu ve kişi bakımından belirsizliklere yol açabileceği savunulmuştur[91].

C) 29.06.2004 Tarih Ve 5203 Sayılı Kanun İle Getirilen Değişiklikler

29.06.2004 tarihli 5203 Sayılı Kanun ile, TVK'nin 29. maddesine ilişkin bazı değişiklikler getirilmiştir. Maddede düzenlenen en bariz değişiklik, daha önceki ifade tarzının değiştirilerek olumsuz şekilde düzenlenmesidir[92].

'Kanuni mirasçıları' yerine 'birlikte işlem gören çocukları' ifadesi kullanılmıştır. İkinci olarak, bu maddeden yararlanacak kişilerin yararlanamayacağı haklar hükme bağlanmıştır. Son olarak, çıkma izninin Cumhurbaşkanından alınması şartı kaldırılırken, 'sonradan' ifadesi de metinden çıkarılmıştır[93].

Yapılan değişiklikler ile ilgili 2005/6 sayılı yayınlanan genelgeye göre de: "Türk Vatandaşlığından çıkan kişilerin kamu kurum ve kuruluşlarına müracaatlarında, kurum ve kuruluşların kendi kanunlarındaki yabancılar için getirilmiş olan kısıtlayıcı hükümleri dikkate aldıkları ve bu nedenle mezkûr Kanun'un uygulanmasında çeşitli aksamalar olduğu, yapılan değişikliklerin amacına uygun şekilde uygulamalara yansıtılmadığı anlaşılmaktadır[94]."

---

91 TURHAN, s. 41; ÇİÇEKLİ (Türk), s. 63.

92 AYKAN TIKMAN B.: Doğumla Kazandığı Türk Vatandaşlığını Çıkma İzniyle Kaybeden Yabancıların Hukuki Statüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun 2017, s. 71.

93 CAN/TUNA s. 28.

94 *"403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun 29'uncu maddesi, 29/06/2004 tarihli ve 5203 sayılı kanunla değiştirilerek, doğumla Türk Vatandaşı olup da, İçişleri Bakanlığından vatandaşlıktan çıkma izni alanlar ve*

D) 09.05.2012 Tarih Ve 6304 Sayılı Kanun İle Getirilen Değişiklikler

Her ne kadar 5203 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikle TVK'nın 28. maddesinin gerek şahsi gerekse maddi kapsamı genişletilmiş olsa da özellikle tanınan hakların kullanılması noktasında gerek yurtiçinde gerekse yurtdışında bazı sorunlarla karşılaşılmıştır[95].

Yurtiçinde karşılaşılan asıl sorun, kimlik numarasının ibraz edilmesi gereken yerlerde karşılaşılan sorunlardır.

Vatandaşlıktan çıkan kişilerin eski T.C. kimlik numaraları korunsa da, çıkma halinde nüfus kayıtları kapatılmakta, yabancı kimlik numarası verilmemekteydi. Statüye bağlanan hakların kullanılmasını sağlamak üzere verilen mavi kart, kimlik numarası içermeyen alelade bir "kart" niteliğindeydi [96] . Dolayısıyla mavi kartın üzerinde kimlik numarası olmaması, bu kişiler için resmi yerlerde ve kimlik numarası sunulması gereken yerlerde büyük sorun teşkil etmekteydi.

Yabancı ülkelerde karşılaşılan sorunlara örnek olarak, bu kişilerin evlenme ve boşanmalarına ilişkin hususları gösterebiliriz:

---

bunların vatandaşlıktan çıkma belgesinde kayıtlı reşit olmayan çocukları lehine önemli düzenlemeler yapılmıştır.

Ancak; Türk Vatandaşlığından çıkan kişilerin kamu kurum ve kuruluşlarına müracaatlarında, kurum ve kuruluşların kendi kanunlarındaki yabancılar için getirilmiş olan kısıtlayıcı hükümleri dikkate aldıkları ve bu nedenle mezkûr Kanun'un uygulanmasında çeşitli aksamalar olduğu, yapılan değişikliklerin amacına uygun şekilde uygulamalara yansıtılmadığı anlaşılmaktadır.

Doğumla Türk Vatandaşı olup da, İçişleri Bakanlığından vatandaşlıktan çıkma izni almak suretiyle Türk Vatandaşlığını kaybedenler ve bunların vatandaşlıktan çıkma belgesinde kayıtlı reşit olmayan çocuklarının, 403 sayılı Kanunun 29'uncu maddesi ile kendilerine tanınan haklardan yararlanmaları amacıyla İçişleri Bakanlığı tarafından bir belge verilmektedir. Kurum ve kuruluşlar kendilerine yapılan müracaatlarda 403 sayılı Kanunun 29'uncu maddesinin uygulanması için söz konusu belge ile birlikte müracaat sahibinin vatandaşı olduğu ülke makamlarınca verilen kimlik belgesi dışında başka bir ispat belgesi talep etmeyeceklerdir.

Kamu kurum ve kuruluşlarının kendi görev alanına giren konularda, 403 sayılı Kanunun 29'uncu maddesi kapsamındaki kişilerle ilgili iş ve işlemlerde kendi özel kanunlarında mevcut yabancılar için getirilmiş kısıtlayıcı hükümler değil, mezkûr Kanunla getirilen özel düzenlemeler dikkate alınarak işlem yapılacaktır.

Yaşadıkları ülkelerde sosyal ve siyasal haklardan yararlanmak için Türk Vatandaşlığından çıkma izni alan kişilerin, Ülkemiz sınırları içerisinde, kanunda belirtilen haklardan aynen Türk Vatandaşları gibi yararlanmalarını sağlamak amacıyla çıkarılmış bulunan 403 sayılı Kanunun 29'uncu maddesinin, amacı doğrultusunda uygulanması ve bu kanun kapsamındaki kişilerin mağdur edilmemeleri için gereken önlemler süratle alınacaktır.

20/01/1998 tarihli 1998/4 ve 20/10/1998 tarihli 1998/26 sayılı Genelgeler yürürlükten kaldırılmıştır."

95 CAN/TUNA, s. 28.

96 CAN/TUNA, s. 29.

Misal, Alman evlendirme daireleri *(Standesamt)*, Türk vatandaşı iken evlenen ve Alman mahkemelerinde boşanan, daha sonra Alman vatandaşlığına geçen kişiler evlenmek istediğinde, "Siz evlenip boşanırken Türk vatandaşıydınız, bu nedenle bize Türk konsolosluğundan evlenme ehliyet belgesi getirmeniz gerekir" dediklerinde konsolosluklarda kapalı kayıtlarında kişinin halen evli göründüğünden Alman mahkemesi boşanma kararının Türk mahkemesinden tanıdığına dair bir karar getirmeleri mümkün olmuyordu[97]. Çünkü bununla ilgili olarak açılan davalar "nüfus kaydının kapalı olması nedeniyle üzerinde işlem yapılamayacağı" gerekçesiyle reddediliyordu[98].

Daha sonra Yargıtay "bu kişilerin nüfus kayıtları kapalı da olsa dava açmalarında hukuki yararlarının olduğu"nu kabul ederek, dava açabilmelerinin önünü açmıştır[99].

09.05.2012 tarihli 6304 Sayılı Kanun ile getirilen Türk vatandaşlığından çıkanların ve altsoylarının haklarını korumak amacıyla yapılan yeni düzenleme maddeleri şu şekildedir:

Madde 28 – (Değişik:9/5/2012-6304/14 m.)

"*(1) Doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenler ve üçüncü dereceye kadar olan altsoyları, bu maddede belirtilen istisnalar dışında Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanmaya devam ederler. Milli güvenliğe ve kamu düzenine ilişkin hükümler saklıdır.*

...

(4) Cumhurbaşkanı gerekli görmesi halinde üçüncü dereceden itibaren hangi dereceye kadar olan altsoyların bu maddede tanınan haklardan faydalanabileceğini belirleyebilir.

(5) Bu madde hükümlerinden yararlanacak olan altsoyun, üstsoyu ile soy bağını belgelendirmesi şarttır."

---

97 CAN/TUNA, s. 29.

98 Nüfus Hizmetleri Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik, R.G. 23.11.2006 – 5075
"Madde 60: (1) Nüfus kayıtlarına ilişkin düzeltme davaları, düzeltmeyi isteyen şahıslar ile ilgili resmî dairenin göstereceği lüzum üzerine Cumhuriyet savcıları tarafından yerleşim yeri adresinin bulunduğu yerdeki görevli asliye hukuk mahkemesinde açılır. Kayıt düzeltme davaları Cumhuriyet savcısı ve nüfus müdürü veya görevlendireceği nüfus memuru huzuru ile görülür ve karara bağlanır.
Madde 85: (1) Evlenme, boşanma, evlat edinme, tanıma gibi bir kaydın nakledilmesi gereken durumlarda, kayıtlardan birisinin açık, diğerinin kapalı olması gerekirken, her iki kaydın da kapalı veya açık olduğunun belirlenmesi durumunda; dayanak belgeleri incelenerek, açık olması gereken kayıt tespit edilir. İdarece kayıt düzeltme ve tamamlamaya ilişkin form düzenlenmek suretiyle kapanması gereken kayıt kapatılır.
Madde 95: (1) Kapalı kayıt veya kapalı hanelere tescil edilen kayıtlara veya nüfus olaylarına rastlanıldığı takdirde, kapalı hanelere işlenen kayıtlar kayıt taşımaya ilişkin form düzenlenmek suretiyle açık hanelere, kapalı kayıtlara işlenen nüfus olayları ise idarece kayıt düzeltme ve tamamlamaya ilişkin form düzenlenmek suretiyle ilgililerin açık kayıtlarına işlenir."

99 CAN/TUNA, s. 29.

E) 02.07.2018 Tarih Ve 700 Sayılı Kanun İle Getirilen Değişiklik

700 sayılı KHK'nin 188. Maddesi ile TVK madde 14[100], 28/4[101], 30/1[102] ve 46[103]'da yer alan "Bakanlar Kurulu" ifadeleri "Cumhurbaşkanlığı" şeklinde değiştirilmiştir[104].

F) 06.12.2019 Tarih Ve 7196 Sayılı Kanun İle Getirilen Değişiklik

"Eşlerden birinin çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybetmesi diğer eşin vatandaşlığına tesir etmez. Türk vatandaşlığını kaybeden ana ya da babanın talebinin bulunması ve diğer eşin de muvafakat etmesi halinde çocukları da kendileri ile birlikte Türk vatandaşlığını kaybederler. Muvafakat verilmemesi halinde hakim kararına göre işlem yapılır. Çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını birlikte kaybeden ana ve babanın çocukları da Türk vatandaşlığını kaybeder." hükmü 29.05.2009 tarihli ve 5901 sayılı TVK'nin 27. maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir:

"Eşlerden birinin çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybetmesi diğer eşin vatandaşlığına tesir etmez. Türk vatandaşlığını kaybeden ana ya da babanın talebinin bulunması ve diğer ebeveynin de muvafakat etmesi halinde çocukları da kendileri ile birlikte Türk vatandaşlığını kaybederler. Muvafakat verilmemesi halinde hakim kararına göre işlem yapılır."

Görüldüğü üzere, kanunun ikinci cümlesinde diğer "eş" ifadesi yerine, diğer "ebeveyn" ifadesi kullanılmıştır.

---

100 "29 uncu madde uyarınca Türk vatandaşlığı kaybettirilenler Cumhurbaşkanı kararıyla, 34 üncü madde uyarınca Türk vatandaşlığını kaybedenler Bakanlık kararıyla, millî güvenlik bakımından engel teşkil edecek bir halinin bulunmaması ve Türkiye'de üç yıl ikamet etmek şartıyla Türk vatandaşlığını yeniden kazanabilirler."

101 "Cumhurbaşkanı gerekli görmesi halinde üçüncü dereceden itibaren hangi dereceye kadar olan altsoyların bu maddede tanınan haklardan faydalanabileceğini belirleyebilir."

102 "Türk vatandaşlığının kaybettirilmesi Cumhurbaşkanı kararının Resmi Gazetede yayımlandığı tarihten itibaren hüküm ifade eder."

103 "Bu Kanunun uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Cumhurbaşkanı tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir."

104 Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, R.G. 07.07.2018 – 30471. *"*MADDE 188- 29/5/2009 tarihli ve 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun;
a)12 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Bakanlığın teklifi, Bakanlar Kurulunun" ibaresi "Cumhurbaşkanı" şeklinde,
b)14 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Bakanlar Kurulu" ibaresi "Cumhurbaşkanı" şeklinde, c)28 inci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan "Bakanlar Kurulu" ibaresi "Cumhurbaşkanı" şeklinde, ç) 29 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Bakanlığın teklifi ve Bakanlar Kurulu" ibaresi "Cumhurbaşkanı", aynı fıkranın (b) bendinde yer alan "Bakanlar Kurulunun" ibaresi "Cumhurbaşkanının" ve ikinci fıkrasında yer alan "Bakanlığın teklifi ve Bakanlar Kurulu" ibaresi "Cumhurbaşkanı" şeklinde, d)30 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Bakanlar Kurulu" ibaresi "Cumhurbaşkanı" şeklinde, e)46 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Bakanlar Kurulu" ibaresi"Cumhurbaşkanı" şeklinde, değiştirilmiştir."

IV. MAVİ KART STATÜSÜNÜN HUKUKİ MAHİYETİ

Mavi kart statüsünün hukuki mahiyeti bakımından özellik arz eden yönler bulunmaktadır[105]:

Yaşadığı devletle arasında vatandaşlık bağı olmayan kişilere yabancı denir[106].

Ulusal statü; vatandaşlığın uluslararası hukuk yönünü devletin vatandaşına ülke dışında da etkili olabilmesidir[107]. Dolayısıyla mavi kart statüsünün pozitif hukuki temeli esas itibariyle ulusal hukukta bulunur[108].

Yabancı statüsü; yabancı, yaşadığı ülkenin vatandaşlığında olmayan kişidir[109]. O halde mavi kart statüsünden yararlanan kişilerin yabancı olduğu aşikardır. Zira TVK'nin 28/1. maddesinde Türk vatandaşlığını kaybeden bireylerin kayıp tarihinden itibaren yabancı olarak görüleceği açıkça hükme bağlanmıştır. Kaldı ki, maddedeki "Türk vatandaşlarına tanınan haklardan" ibaresi de bu kişilerin Türk vatandaşı olmadığını açıkça göstermektedir[110].

Türkiye Cumhuriyeti açısından yabancı kişiler düşünüldüğünde bu kapsamda; yabancı olan gerçek kişiler, vatansızlar, özel statüye sahip olan yabancılar ya da mavi karta sahip olanlar gibi Türk vatandaşlığından izinle çıkan kişiler bulunmaktadır.

Koşullu maddi vatandaşlık statüsü; vatandaşlığın maddi yönü vatandaşlara tanınan hak ve özgürlüklerdir [111] . TVK'nın 28/1. maddesinde, asli Türk vatandaşlığını izinle kaybeden kişiye belirtilen kısıtlamalar dışında Türk vatandaşlarına tanınan haklardan yararlanmada yabancı olmasından ötürü herhangi bir olumsuz etkilenmeyle

105 CAN/TUNA, s. 33.
106 KAVUK, M.: "Yabancılar Hukukunda Vatansızlar ve Mülteciler", İTÜSBD, İstanbul 2015, s. 182; ÇİÇEKLİ (Türk), s. 29-30; EKŞİ (Yabancıların), s. 41.
107 ÖZKAN, I.: "Vatandaşlık satılabilir bir şey midir?", International Journal of Art, Culture & Communication, İzmir 2018, s. 55.
108 CAN/TUNA, s. 33.
109 ERGÜL, E.: "Uluslararası Hukuk ve Türk Mevzuatında Yabancı Kavramı ve Türleri", Türk İdare Dergisi, Aralık 2012, Sa. 475, s. 214.
110 CAN/TUNA, s. 33.
111 ÖZKAN, s. 55.

karşılaşmayacağı güvencesi verilmiştir. Dolayısıyla, mavi kartlı yabancılar, şartlara tabii tutulmuş da olsalar, Türk vatandaşı statüsünden yararlanmaya devam edebileceklerdir[112].

Yasal statü; Anayasada Türk vatandaşlığından çıkma izni alanlar için özel bir düzenleme mevcut olmadığından, mavi kartlılar için sadece yasal bir statüden bahsedilebilecektir[113]. Kaldı ki Anayasa'da sadece "*Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türktür."* tanımı yapılmıştır[114].

112 CAN/TUNA, s. 33.
113 CAN/TUNA, s. 33.
114 Bkz: Anayasa Madde 66: *"Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türktür. Türk babanın veya Türk ananın çocuğu Türktür. (Mülga ikinci cümle: 3/10/2001-4709/23 m.) Vatandaşlık, kanunun gösterdiği şartlarla kazanılır ve ancak kanunda belirtilen hallerde kaybedilir. Hiçbir Türk, vatana bağlılıkla bağdaşmayan bir eylemde bulunmadıkça vatandaşlıktan çıkarılamaz. Vatandaşlıktan çıkarma ile ilgili karar ve işlemlere karşı yargı yolu kapatılamaz."*

İKİNCİ BÖLÜM
MAVİ KART STATÜSÜNDEN YARARLANABİLME ŞARTLARI VE BU STATÜNÜN KAPSAMI

I.MAVİ KART STATÜSÜNDEN YARARLANABİLME ŞARTLARI

A) Türk Vatandaşlığını Doğum Yolu İle Kazanmış Olmak

Devletler, aslen kazanma yönünden toprak yeri ve kan bağı esaslarından birisini ya da her ikisini birlikte hüküm altına almaktadır. Bununla birlikte, belirli şartları taşıyan yabancılara da sonradan vatandaşlık verilebilmektedir[115]. Türk vatandaşlığının kazanılması halleri, TVK madde 5 ve madde 22 arası hükümlerde düzenlenmiştir[116].

Yukarıda da bahsettiğimiz üzere vatandaşlık, doğum ile ya da sonradan kazanılabilir. Buna göre Türk vatandaşlığının kazanılması asli ve müktesep olarak ikiye ayrılmaktadır. Asli vatandaşlığın gerçekleşebilmesi için, soy bağı veya doğum yeri (toprak) esasına dayanması gerekmektedir[117].

TVK'ye göre "doğumla kazanılan Türk vatandaşlığı, soy bağı veya doğum yeri esasına göre kendiliğinden kazanılır. Doğumla kazanılan vatandaşlık doğum anından itibaren hüküm ifade eder[118]."

---

115 BARAN ÇELİK, N.: "Güncel Gelişmeler Işığında Türk Vatandaşlığının İstisnai Haller Kapsamında Kazanılması", TBB Dergisi, Sa. 130, Ankara 2017, 361-362.

116 *"Türk Vatandaşlığının Kazanılması Halleri Madde 5:*
(1) Türk vatandaşlığı, doğumla veya sonradan kazanılır.
Doğumla Kazanılan Vatandaşlık Madde 6:
(1) Doğumla kazanılan Türk vatandaşlığı, soy bağı veya doğum yeri esasına göre kendiliğinden kazanılır. Doğumla kazanılan vatandaşlık doğum anından itibaren hüküm ifade eder.
Soy Bağı Madde 7:
(1) Türkiye içinde veya dışında Türk vatandaşı ana veya babadan evlilik birliği içinde doğan çocuk Türk vatandaşıdır.
(2) Türk vatandaşı ana ve yabancı babadan evlilik birliği dışında doğan çocuk Türk vatandaşıdır.
(3) Türk vatandaşı baba ve yabancı anadan evlilik birliği dışında doğan çocuk ise soy bağı kurulmasını sağlayan usul ve esasların yerine getirilmesi halinde Türk vatandaşlığını kazanır.
Doğum Yeri Madde 8:
(1) Türkiye'de doğan ve yabancı ana ve babasından dolayı doğumla herhangi bir ülkenin vatandaşlığını kazanamayan çocuk, doğumdan itibaren Türk vatandaşıdır.
(2) Türkiye'de bulunmuş çocuk aksi sabit olmadıkça Türkiye'de doğmuş sayılır."

117 BOZATAY, s. 172; DOĞAN, s. 39.

118 ERDEM, s. 99.

Doğum ile vatandaşlığın kazanılması antik hukuk döneminden beri var olup günümüzde de vatandaşlık hukuku kapsamında birçok devlette kabul görmektedir[119]. Türk vatandaşlığının doğumla kazanılması, kendiliğinden kazanılıp kanun hükmünden doğmaktadır[120]. Kanunda belirtilen hükme göre, Türk vatandaşlığının doğumla kazanılması hali herhangi başka bir şart aranmadan kendiliğinden gerçekleşmekte olup tekrar izin veya onaya gerek bulunmamaktadır[121].

Aslen kazanılma halinde, asıl olan soy bağı *(ius sanguinis)* [122] ile Türk vatandaşlığının kazanılması iken; vatansızlığı önlemek amacı ile de toprak yeri esası *(ius soli)* ile Türk vatandaşlığının kazanılması da kabul edilmiştir[123].

TVK madde 7'ye göre: *"Türkiye içinde veya dışında Türk vatandaşı ana veya babadan evlilik birliği içinde doğan çocuk Türk vatandaşıdır. Türk vatandaşı ana ve yabancı babadan evlilik birliği dışında doğan çocuk Türk vatandaşıdır. Türk vatandaşı baba ve yabancı anadan evlilik birliği dışında doğan çocuk ise soy bağı kurulmasını sağlayan usul ve esasların yerine getirilmesi halinde Türk vatandaşlığını kazanır."*

Mülga 403 sayılı kanunda, evlilik içi veya evlilik dışı kavramları özellikle belirtilmemişken, günümüz 5901 sayılı kanunda "evlilik birliği" içinde doğan çocuk ifadesine yer verilmiştir[124].

Soy bağı esasına göre vatandaşlığın kazanılmasında, doğumun gerçekleştiği yer dikkate alınmaz. Doğumun Türkiye'de veya Türkiye dışında gerçekleşmesinin bir önemi yoktur, asıl olan çocuk ile ana ya da baba arasında kan bağının kurulmuş olmasıdır. Türk anadan doğan çocuk Türk vatandaşıdır. Çocuk evlilik dışında Türk anadan dünyaya geldiyse TMK madde 282'ye [125] göre doğum anında kurulan soy bağına göre Türk vatandaşlığını kazanacaktır. TVK'de bu hususlar tahdidi olarak belirlenmiştir[126].

---

119 GÜNGÖR, s. 57.
120 GÖĞER (Türk), s. 17; GÜNGÖR, s. 58.
121 DOĞAN, s. 39.
122 BOZATAY, s. 172.
123 DOĞAN, s. 39.
124 BOZATAY, s.173.
125 *"Çocuk ile ana arasında soy bağı doğumla kurulur. Çocuk ile baba arasında soy bağı, ana ile evlilik, tanıma veya hâkim hükmüyle kurulur. Soy bağı ayrıca evlât edinme yoluyla da kurulur."*
126 TANRIBİLİR, F. B.: "Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısının Vatandaşlığın Kazanılmasına İlişkin Hükümleri", TBB Dergisi, Ankara 2008, Sa. 75, s. 32 (Kazanılması).

Soy bağının geniş tanımı, bir kimse ile onun soyu arasındaki biyolojik bağlantıdır. Dar tanımı ise, çocuk ile ana ve baba arasındaki doğumla kurulan bağı ifade etmektedir[127].

Soy bağı esasında, doğumun nerede gerçekleştiğinin bir önemi yoktur. Tek kriter, kişinin doğum anında Türk ana veya Türk bir babaya soy bağı ile sahip olmasıdır. Doğum, yabancı bir ülkede veya hiçbir devletin egemenliğinin bulunmadığı bölgelerde gerçekleşmiş olabilir[128].

TVK madde 8'e göre: *"Türkiye'de doğan ve yabancı ana ve babasından dolayı doğumla herhangi bir ülkenin vatandaşlığını kazanamayan çocuk, doğumdan itibaren Türk vatandaşıdır. Türkiye'de bulunmuş çocuk aksi sabit olmadıkça Türkiye'de doğmuş sayılır."*

403 sayılı kanunda "Türkiye'de doğan ancak vatandaşlığını ana babasından dolayı kazanamayan çocukların doğumlarından başlayarak Türk vatandaşı sayılacakları" belirtilmiş olup, 5901 sayılı kanunda ifade pekiştirilmiş "yabancı ana ve babasından dolayı doğumla herhangi bir ülkenin vatandaşlığını kazanamayan çocuk doğumdan itibaren Türk vatandaşıdır" denilmiştir[129].

Doğum yeri (toprak esası) ile Türk vatandaşlığının kazanılmasında, bireyin anne ve babasının vatandaşlıkları önem arz etmeyip yalnızca bireyin doğduğu ülke esas alınmaktadır[130]. Yabancı anadan Türkiye'de doğan ve yabancı babaya sahip küçüğün, TVK madde 8'e dayanarak[131], doğumundan itibaren Türk vatandaşı sayılacağı kabul edilmiştir. Dolayısıyla, Türkiye'de doğan fakat ana ve babadan Türk vatandaşlığını alamayan çocuklara ilişkin doğum yeri (toprak) esası, vatansızlığı önlemek amacıyla hukukumuzda düzenlenmiştir[132].

127 ERDEM, s. 101-102.
128 GÜNGÖR, s. 59.
129 BOZATAY, s. 173.
130 GÜNGÖR, s. 68.
131 "Türkiye'de doğan ve yabancı ana ve babasından dolayı doğumla herhangi bir ülkenin vatandaşlığını kazanamayan çocuk, doğumdan itibaren Türk vatandaşıdır."
132 DOLUNAY, A.: "Vatandaşlık Hukuku Temel İlkelerinin Türk Hukuku Ve Kıbrıs Türk Hukuku Açısından Değerlendirilmesi", TBB Dergisi, Ankara 2016, Sa. 122, s. 386.

Bazı devletlerde doğum yolu ile vatandaşlığın kazanılabilmesi için, esas olan o ülkede doğmaktır. Bu esasa göre vatandaşlığın kazanıldığı bu devletler, doğan çocuklara kan bağı esasına dayanarak vatandaşlık veremeyecektir[133].

Doğum yeri (toprak) esası ile vatandaşlığın kazanılması hususu anayasal bir esas olarak kabul edilmemiştir. Anayasal bir esas olarak kabul edilmese dahi, bir istisna olarak da düzenlenmemiştir. İstisna olarak düzenlendiğini düşünürsek, evlilik dışı Türkiye'de doğan çocuğun Türk vatandaşı babaya soy bağı ile bağlanamadığı hal ile sınırlı kalacağı kabul edilirdi. Fakat kanunumuzda doğum yeri (toprak) esasının kapsamı daha geniş bir şekilde ele alınmıştır[134].

Yabancı ana veya yabancı babadan kan bağı ile vatandaşlık kazanmış bir çocuk, Türkiye'de doğmuş olsa dahi, bu esasla Türk vatandaşlığını kazanamayacaktır. Bu nedenle, yabancı anneden ve Türk vatandaşı babadan evlilik dışı doğan, yabancı anasının vatandaşlığını kazanmış küçük de doğum yeri (toprak) esasına dayanarak Türk vatandaşlığını kazanamayacaktır. Bu hususlardan da anlaşılacağı üzere, kanun, vatansızlığı önleme amacının yanında çok vatandaşlık haline de teşvik edecek bir hüküm düzenlemekten kaçınmıştır[135].

Dolayısıyla Türk vatandaşlığından çıkma izni alarak ayrılan ve mavi kart statüsüne sahip olmak isteyen yabancıların taşıması gereken ilk koşul, Türk vatandaşlığını doğumla, soy bağı veya doğum yeri (toprak) esasına dayanarak kazanmış olmasıdır.

B) Türk Vatandaşlığını Çıkma İzni Alarak Kaybetmek

Türk vatandaşlığından çıkma izni alma hususunda TVK'nin 26. maddesinde iki farklı belgeden bahsedilmiştir. Bu maddeye göre: *"Yabancı bir devlet vatandaşlığını kazanmak üzere Türk vatandaşlığından çıkmak için izin isteyenlerden talepleri uygun görülenlere Bakanlıkça, Türk vatandaşlığından çıkma izin belgesi; verilen izin sonucunda veya önceden yabancı bir devlet vatandaşlığını kazandığını belgeleyenlere ise Türk vatandaşlığından çıkma belgesi verilir. Çıkma izin belgesi, karar tarihinden itibaren iki yıl*

133 ERDEM, s. 112.
134 GÜNGÖR, s. 68.
135 GÜNGÖR, s. 69.

geçerlidir. İzin belgesini alanlar bu süre içerisinde yurt içinde ikamet edilen yer valiliğine, yurt dışında ise dış temsilciliklere yabancı devlet vatandaşlığını kazandıklarına dair bilgi ve belgeleri vermek zorundadır. Süresi içinde yabancı devlet vatandaşlığının kazanılamaması durumunda çıkma izin belgesi geçersiz hale gelir."

Dolayısıyla, Türk vatandaşlığından izin almak suretiyle çıkmak isteyen bireylere; yabancı bir devlet vatandaşlığını kazanması veya yabancı bir devletin vatandaşlığına geçeceğine ilişkin inandırıcı hususların bulunması durumlarında "çıkma izin belgesi" veya "çıkma belgesi" olmak üzere iki farklı belge verilmektedir.

Maddeden de anlaşılabileceği üzere, başka bir devlet vatandaşı olmadan Türk vatandaşlığından izin alarak çıkmak isteyen kişi, başkaca bir devlet vatandaşlığına geçeceğini ispat etmediği sürece, Türk vatandaşlığından çıkma izni alamayacaktır. Ayrıca kanun hükmünde inandırıcı belirtiler ifadesi kullanılmış olup bu belirtilerin ne olduğundan bahsedilmemiş olup[136] bu husus aşağıda detaylı bir biçimde ele alınacaktır.

TVKUY madde 45/2'de de belirtildiği üzere: *"Başka bir devlet vatandaşlığını kazanmamış olan kişiye müracaat makamlarınca önce Türk vatandaşlığından çıkma izin belgesi teslim edilir. Türk vatandaşlığından çıkma belgesi, ilgilinin yabancı devlet vatandaşlığını kazandığını belgeleyene kadar dosyasında muhafaza edilir. Yabancı devlet vatandaşlığının kazanıldığına dair belge ibraz edildiğinde Türk vatandaşlığından çıkma belgesi ilgilisine teslim edilir."*

Kanundaki şartların bulunması, İçişleri Bakanlığı'nın bu izni vermesi zorunluluğunu doğurmayacaktır. İçişleri Bakanlığı'nın bu konuda takdir yetkisinin olduğu açıkça belirtilmiştir. Kaldı ki, bu hususta bir izinden bahsedilmesi anlamsız olurdu[137].

Burada önemli olan husus, Türk vatandaşlığının hangi anda kaybedildiğidir. Türk vatandaşlığını kaybetmede, çıkma izin belgesinin verilmesinin herhangi bir etkisinin olmayacağı açıktır. Çünkü yukarıda da bahsettiğimiz üzere, bu belgenin verilmesinden sonra vatandaşlığın kaybına ilişkin gereğinin yapılmaması üzerine belge geçersiz olur ve kişi hala Türk vatandaşı konumundadır.

136 ERDEM, s. 229.
137 NOMER (Vatanadaşlık), s. 134.

Kişinin Türk vatandaşlığını kaybetmesi, kendisine ancak "çıkma belgesi" verilmesi ile gerçekleşecektir. Kişi, kendisine bu belgenin imza karşılığı teslim edilmesine kadar Türk vatandaşıdır[138].

Burada belirtmemiz gereken bir husus da, Türk devletinin çok vatandaşlık hükmünü düzenlediği TVK'nin 44. maddesidir. Bu maddeye göre *"Herhangi bir nedenle yabancı bir devlet vatandaşlığını kazanan kişilerin, bu durumlarına ilişkin belgeleri ibraz etmeleri ve yapılacak inceleme sonucunda kayden aynı kişiler olduklarının tespiti halinde, nüfus aile kütüklerindeki kayıtlarına çok vatandaşlığa sahip olduklarına dair açıklama yapılır."*

Bu hükümle beraber, Türk devletinden izin almaksızın başka bir devletin vatandaşlığını kazanma hususu Türk vatandaşlığını kaybetme nedenleri arasında sayılmamıştır. Dolayısıyla, çok vatandaşlık için Türk devletinden izin almak gerekmediği gibi; kendi iradesi ile başka bir devlet vatandaşlığını kazanmış olan kişi, birden çok vatandaşlık sahibi olmak istemediği takdirde Türk vatandaşlığından çıkma talebinde bulunacaktır[139].

C) Çıkma İzni Almanın Şartları

TVK madde 25'e göre, Türk vatandaşlığından çıkma izni alarak çıkabilmek için dört şartın gerçekleşmiş olması gerekmektedir:

"Türk vatandaşlığından çıkmak için izin isteyen kişilere aşağıdaki şartları taşımaları halinde Bakanlıkça çıkma izni veya çıkma belgesi verilebilir:

1) Ergin ve ayırt etme gücüne sahip olmak.

2) Yabancı bir devlet vatandaşlığını kazanmış olmak veya kazanacağına ilişkin inandırıcı belirtiler bulunmak.

3) Herhangi bir suç veya askerlik hizmeti nedeniyle aranan kişilerden olmamak.

4) Hakkında herhangi bir mali ve cezai tahdit bulunmamak."

138 NOMER (Vatandaşlık), s. 138-139.
139 ERDEM, s. 228-229.

1. Ergin ve ayırt etme gücüne sahip olmak

Türk vatandaşlığından izin alarak çıkma yetkisinin kullanılabilmesi için fiil ehliyetine sahip olma şartı hayatın olağan akışına uygundur. Zira, Türk vatandaşlığından çıkma veyahut herhangi bir vatandaşlığı bırakma, kişinin tüm haklarını ve hayatını etkileyebilecek olan önemli bir husustur.

Kişinin ergin ve ayırt etme gücüne sahip olduğunun tespiti haliyle TMK hükümlerine göre belirlenecektir[140]: *"Ayırt etme gücüne sahip ve kısıtlı olmayan her ergin kişinin fiil ehliyeti vardır. Erginlik on sekiz yaşın doldurulmasıyla başlar. Evlenme kişiyi ergin kılar. On beş yaşını dolduran küçük, kendi isteği ve velisinin rızasıyla mahkemece ergin kılınabilir. Yaşının küçüklüğü yüzünden veya akıl hastalığı, akıl zayıflığı, sarhoşluk ya da bunlara benzer sebeplerden biriyle akla uygun biçimde davranma yeteneğinden yoksun olmayan herkes, bu Kanuna göre ayırt etme gücüne sahiptir."*

Kişi aynı anda hem Türk vatandaşlığına hem de yabancı bir devletin vatandaşlığına sahip olsa da, MÖHUK madde 4/1-b'ye göre [141] Türk hukukunun uygulanacağı öngörülmüştür[142].

Türk vatandaşlığından izin alarak çıkmak isteyen kişiye yasal temsilci atanmış olması hususunda, kişinin bu hakkı bizzat kullanıp kullanamayacağı ile ilgili çeşitli görüşler bulunmaktadır.

Tam ehliyetsiz, yani ayırt etme gücü bulunmayan kişilerin bu hakkı kullanamayacağı kanun lafzından da açıkça anlaşılmaktadır[143].

---

140 Detaylı bilgi için bkz: 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu madde 8-16.

141 "*Vatandaşlık Esasına Göre Yetkili Hukuk Madde 4:*
(1) Bu Kanun hükümleri uyarınca yetkili olan hukukun vatandaşlık esasına göre tayin edildiği hâllerde, bu Kanunda aksi öngörülmedikçe;
a) Vatansızlar ve mülteciler hakkında yerleşim yeri, bulunmadığı hâllerde mutad mesken, o da yok ise dava tarihinde bulunduğu ülke hukuku,
b) Birden fazla devlet vatandaşlığına sahip olanlar hakkında, bunların aynı zamanda Türk vatandaşı olmaları hâlinde Türk hukuku,
c) Birden fazla devlet vatandaşlığına sahip olup, aynı zamanda Türk vatandaşı olmayanlar hakkında, daha sıkı ilişki hâlinde bulundukları devlet hukuku, uygulanır."

[142] TÜTÜNCÜBAŞI (Türk), s. 160.

[143] TÜTÜNCÜBAŞI (Türk), s. 160.

Sınırlı ehliyetsizlerin ise kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları kullanırken, TMK madde 16[144] gereği, yasal temsilcilerinin izninin aranmadığı bilinmektedir. Hal böyle iken, sınırlı ehliyetlilerin de kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları kendi iradeleriyle kullanabilecekleri kabul edilmelidir.

Bununla birlikte, Türk vatandaşlığından izin alarak çıkma hususunun kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olduğu kesin olarak belirtilmemiştir. Çıkma izninin kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olduğu kabul edilirse, yasal temsilci atanmış kişilerin bu haktan yararlanabileceği kabul edilmelidir[145].

TMK madde 463/2'de[146] görüleceği üzere vesayet altındaki kişinin vatandaşlığa girmesi veya çıkması için hem vesayet makamının hem de denetim makamının izni gerekmektedir. Bu izinlerin yeterli olduğunu savunan görüşe göre, vatandaşlıktan çıkma kişiye sıkı sıkıya bağlı hak olduğu için, yasal temsilcinin izni aranmayacaktır[147].

Kaldı ki, vatandaşlıktan çıkma hakkı şahsa sıkı sıkıya bağlı hak olsa dahi; kişi bakımından ciddi sonuçlar doğurabilecek bir hususta, yasal temsilci atanmış kişiler için bu hakkın doğrudan kullandırılmasının kabul edilmemesi gerekmektedir[148].

---

144 TMK madde 16: *"Ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar, yasal temsilcilerinin rızası olmadıkça, kendi işlemleriyle borç altına giremezler. Karşılıksız kazanmada ve kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları kullanmada bu rıza gerekli değildir."*

145 TÜTÜNCÜBAŞI (Türk), s. 160; GÜNGÖR, s. 142.

146 TMK Madde 463: *"Aşağıdaki hâllerde vesayet makamının izninden sonra denetim makamının da izni gereklidir:*

1. Vesayet altındaki kişinin evlât edinmesi veya evlât edinilmesi,
2. Vesayet altındaki kişinin vatandaşlığa girmesi veya çıkması,
3. Bir işletmenin devralınması veya tasfiyesi, kişisel sorumluluğu gerektiren bir ortaklığa girilmesi veya önemli bir sermaye ile bir şirkete ortak olunması,
4. Ömür boyu aylık veya gelir bağlama veya ölünceye kadar bakma sözleşmeleri yapılması,
5. Mirasın kabulü, reddi veya miras sözleşmesi yapılması,
6. Küçüğün ergin kılınması,
7. Vesayet altındaki kişi ile vasi arasında sözleşme yapılması."

147 GÜNGÖR, 156.

148 ERDEM, s. 228; TÜTÜNCÜBAŞI (Türk), s. 160.

2. Yabancı bir devlet vatandaşlığını kazanmış olmak veya kazanacağına ilişkin inandırıcı belirtiler bulunmak

Türk devleti, çok vatandaşlık hususunu 13.02.1981 tarihli 2383 sayılı "11.02.1964 tarihli ve 403 sayılı TVK'nin Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Ve Bu Kanuna İki Ek Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun" ile tanımıştır[149].

Yukarıda da bahsettiğimiz üzere, devletlerin bazılarının çok vatandaşlık hususundaki görüşleri nedeniyle özel bir statü getirilmiş olup mağduriyet yaşanmaması için mavi kart uygulaması getirilmiştir[150].

Mavi kart başvuru şartlarından olan yabancı bir devlet vatandaşlığını kazanmış olmak veya kazanacağına dair inandırıcı belirtiler bulunması şartı daha önce de belirttiğimiz gibi vatansızlığı önlemek amacıyla öngörülmüş bir şarttır[151].

Kişinin yabancı bir devletin vatandaşlığını ne şekilde kazandığı önem arz etmemektedir. İster iradesi ile ister yabancı kanun hükmünün icabı ile olsun; kişi Türk vatandaşlığından çıkma izni talebinde bulunabilecektir[152].

Kanunda öngörülen bu şart içerisinde iki ihtimal barındırmaktadır. Bunlardan birincisi, Türk vatandaşlığından çıkmak isteyen kişi, öncesinde yabancı bir devlet vatandaşlığını kazanmış olması iken ikincisinde, Türk vatandaşlığından çıkmak isteyen kişi henüz başka bir devlet vatandaşlığını kazanmamış olmakla beraber, kazanacağına dair inandırıcı belirtilerin bulunmasıdır[153].

TVK'de inandırıcı belirtilerden ne anlaşılması gerektiği açıkça belirtilmemekle birlikte, TVKUY madde 42/1-c'de *"Kişi, yabancı bir devlet vatandaşlığını kazanmış ise buna ilişkin belge, henüz kazanmamış ise kazanmak istediği devlet vatandaşlığına kabul*

149 KARADEMİR, s. 244.
150 KARADEMİR, s. 245.
151 GÜNGÖR, s. 157.
152 DOĞAN, s. 130.
153 TÜTÜNCÜBAŞI (Türk), s. 161-162.

edileceğine ilişkin teminat belgesinin onaylanmış örneği" diyerek teminat belgesini inandırıcı belirtiler arasında saymıştır[154].

Her ne kadar TVKUY hükmünde teminat belgesi belirtilmiş olsa da, yabancı devletin yetkilileri tarafından temin edilmiş vatandaşlığı kazanabileceğini gösteren herhangi bir belge, çıkma talebinde bulunabilmek için yeterli kabul edilmelidir[155].

Dolayısıyla inandırıcı belirtiler olarak, kişinin hangi devletin vatandaşlığına geçecek ise o devletin makamlarından verilmiş, o devletin vatandaşlığına kabul edileceğine dair belge veya bireyin Türk vatandaşı iken vatandaşlığına geçmek istediği ülkede uzun süredir oturmasına izin verildiğini gösteren belge veya o devlet vatandaşı ile evli olması ve bu durumun vatandaşlığa alınmasında kolaylıklar sağlayacağının anlaşılmış olması kabul edilebilir[156].

Sayılan bu haller örnek niteliğinde olup, somut olayın özelliği doğrultusunda, kişinin sunacağı, vatandaşlığa kabul edilebilir nitelikte olduğunu gösteren herhangi bir belgenin, inandırıcı belirti niteliğinde kabul edilmesi gerekmektedir[157].

Türk vatandaşlığından izin alarak çıkmak isteyen kişiye, çıkma isteği kabul edilirse, birinci ihtimalde çıkma belgesi, ikinci ihtimalde ise çıkma izin belgesi verilecektir[158].

Çıkma izin belgesi; yabancı bir devlet vatandaşlığını kazanmak üzere Türk vatandaşlığından çıkmak isteyen, ancak henüz bir yabancı devlet vatandaşlığını kazanmamış ve durumu uygun görülen kişilere, İçişleri Bakanlığı tarafından "çıkma izin belgesi" verilir. Yabancı bir devlet vatandaşlığını kazanacağına dair inandırıcı belirtiler bulunan ve 25. maddede aranan diğer şartlara da haiz olan kişiye karar tarihinden itibaren iki yıl süreyle geçerli olan çıkma izin belgesinin verilmesi ile kişi henüz Türk vatandaşlığını kaybetmiş olmaz[159]. Kanun ve yönetmeliğin lafzından da anlaşıldığı gibi, çıkma izni süresinde veya çıkma izninin sonunda, Türk vatandaşlığından çıkmak isteyen kişiye, yabancı bir devlet vatandaşlığını kazandığında "çıkma belgesi" verilecektir.

154 ERDEM, s. 229.
155 DOĞAN, s. 130.
156 NOMER (Vatandaşlık), s. 136-137.
157 DOĞAN, s. 130.
158 GÜNGÖR, s. 158.
159 NOMER, s. 138 (Vatandaşlık); TÜTÜNCÜBAŞI (Türk), s. 166.

Çıkma belgesinden ayrı olarak düzenlenen bu belgenin verilme amacı ise, Türk vatandaşlığından çıkmak isteyen kişinin bu süreçte vatansız kalmasının önüne geçmektir[160].

Çıkma belgesi; Türk vatandaşlığından çıkma talebinde bulunan kişi, yabancı devlet vatandaşlığına ve TVK'nin 25. maddesinde düzenlenmiş şartlara sahipse İçişleri Bakanlığınca "çıkma belgesi" verilir[161].

Çıkma belgesi, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü tarafından düzenlenecek olup imza ile Türk vatandaşlığından izin ile çıkmak isteyen kişiye teslim edilir[162].

Uygulama böyle olmakla birlikte, doktrinde, şartlar arasında inandırıcı belgenin gösterilmesinin gereksiz bir hüküm olduğu kabul edilmektedir. Çünkü kişiye yabancı devlet vatandaşlığına geçme konusunda izin verilmesi, kişinin Türk vatandaşlığını kaybettiği anlamına gelmemektedir. Diğer iki şartı sağlayan Türk vatandaşlarına, talepleri halinde, çıkma izni verilmelidir. Kişi, izin belgesi süresi içerisinde yabancı bir devlet vatandaşlığını kazandığında, kişiye çıkma belgesi verilmektedir. Dolayısıyla, kişiye çıkma izninin verilebilmesi için inandırıcı belirtileri aranması kanımızca gereksiz bir şart olmuştur[163].

3. Herhangi bir suç veya askerlik hizmeti nedeniyle aranan kişilerden olmamak

Yukarıda da bahsettiğimiz üzere mülga TVK'nin 7. maddesinde bu şartlara ek olarak askerlik hizmetinin yapılmış olması veya askerlikten muaf tutulmuş olması şartı da aranmaktaydı.

TVK madde 25'te hüküm altına alınan bu husus, mülga TVK'nin 7. maddesinde *"Türk vatandaşlığından çıkma müsaadeyi mahsusa istihsaline mütevakkıftır. İşbu müsaade vatandaşlıktan çıkacak olan şahsın İçişleri Bakanlığına müracaatı ve Bakanlar Kurulunun*

160 TÜTÜNCÜBAŞI (Türk), s. 166; ERDEM, s. 228.
161 GÜNGÖR, s. 154; ERDEM, s. 232; NOMER (Vatandaşlık), s. 138; TÜTÜNCÜBAŞI (Türk), s. 167.
162 TÜTÜNCÜBAŞI (Türk), s. 168.
163 DOĞAN, s. 131.

kararı ile istihsal olunabilir. Askeri hizmeti muvazzafasını ifade etmeyenlere bu müsaade verilemez." şeklinde belirtilmiştir.

Günümüz TVK'sinde askerlik hizmetinin yapılmış olması veya askerlikten muaf tutulmuş olması şartını kaldırılması ile askerlik hizmeti nedeniyle aranan kişilerden olmamak şartının eklenmesi çelişkili durumlara sebebiyet verebilmektedir[164].

Kanunun bu şartı eklemesinin nedeni, bu gibi kişilere çıkma izni verildiğinde, kişilerin yeniden vatandaşlığa alınma sistemi ile izinle vatandaşlıktan ayrılmanın olumlu noktaları bir arada düşünüldüğünde ortaya çıkabilecek çeşitli hukuki sorunların önüne geçilmesi düşüncesi olabilir[165].

Kişi Türk vatandaşlığından çıkmak istiyor ise, bu şarta göre, ancak herhangi bir suçtan veya askerlik hizmetinden aranmıyor olması durumunda çıkma iznine başvurabilecektir. Şayet devlet ile kişi arasında bu sebeplerden dolayı bir sorun bulunuyor ise, devlet kişiye çıkma izni vermeyecektir. Devlet bu şarta, eskiden olduğu gibi, askerlik hizmetini yapmış olma şartını eklese idi, bunu açıkça belirtirdi. Fakat kanun koyucu 5901 sayılı TVK'de yalnızca askerlik hizmetinden aranmama şartı ile bu hakkı sınırlandırmıştır[166].

Anayasa Mahkemesi'nin 2013 tarihli verdiği bir kararda da[167]; "Askerlik hizmeti nedeniyle aranan kişilerin vatandaşlıktan çıkma hakkının sınırlandırılmasının, kamu yararı gereği yapıldığı ve kamu düzeninin sağlanması amacıyla demokratik toplum düzeni bakımından alınması gereken tedbirler kapsamında olduğu" görüşü savunulmuştur.

Bu karara göre, TVK madde 28'e göre Türk vatandaşlığından çıkmak isteyen kişinin herhangi bir suç veya askerlik hizmeti nedeniyle aranan kişilerden olmamak şartının "Herkes vatandaşlığını değiştirmekte serbest olmalıdır." ilkesini sınırlandırdığı açıkça görülmektedir. Ancak söz konusu Anayasa Mahkemesi'ne konu edilen kuralda,

164 TÜTÜNCÜBAŞI (Türk), s. 164.
165 ERDEM, s. 230; NOMER (Vatandaşlık), s. 137; ÖZTÜRK, N./YARAR, G.: "Türk Vatandaşlığından İzin Almak Suretiyle Çıkma", ASEAD, Antalya 2020, C. 7, Sa. 1, s. 36.
166 TÜTÜNCÜBAŞI (Türk), s. 165.
167 Anayasa Mahkemesi Kararı, 14.11.2013 Tarih ve E. 2013/10, K. 2013/130.

vatandaşlıktan çıkmanın kısıtlanma sebebi, Anayasa'nın 72. maddesinden[168] kaynaklanan ve askerlik hizmeti nedeniyle aranan kişiler üzerindeki sınırlamanın ortadan kalkmaması gereğine dayandığı görülmektedir. Dolayısıyla vatandaşlıktan çıkmak için askerlik hizmeti nedeniyle aranan kişilerden olmama şartının bulunması kamu yararı içindir ve kamu düzeninin sağlanması gereği uygulanmaktadır.

4. Hakkında herhangi bir mali ve cezai tahdit bulunmamak

Kişinin Türk vatandaşlığından ayrılması ile ayrılabilmesi için gereken bir diğer şart ise bu kişi hakkında herhangi bir mâli veya cezaî tahditin bulunmamasıdır. Bu kişilere tasarrufun ortadan kalkmaması için çıkma izni belgesi verilmeyeceği düzenlenmiştir[169]. Doktrinde, bu şartın idareye verilen takdir yetkisi ile de kullanılabileceği kabul edilmektedir[170].

Tahdit, bilindiği üzere sınırlama demektir. Mali ve cezai tahdidin bulunmaması ise, çıkma izni alacak kişinin hem mali hem de cezai yönden herhangi bir kısıtlamasının, borcunun bulunmaması anlamına gelmektedir.

Bu şart, 4866 sayılı kanunun 20. maddesi ile getirilmiş ve 5901 sayılı kanunda da aynen korunmuştur[171]. Mali ve cezai sınırlamalara örnek olarak, çıkma izni talep edecek kişinin yurt dışı yasağının bulunmaması, malvarlığı üzerinde tedbir bulunmaması veya kişi hakkında tutuklama kararının bulunmaması gösterilebilir[172].

Bu şartın öngörülmesinin sebebi, vatandaşlıktan çıkma ile Türk mahkemelerinin yargılamasından kaçılmasının önüne geçilmesi ve devletin kişisel yetkisini kaybetmemesidir[173].

---

168 Vatan hizmeti - Anayasa Madde 72: *"Vatan hizmeti, her Türkün hakkı ve ödevidir. Bu hizmetin Silahlı Kuvvetlerde veya kamu kesiminde ne şekilde yerine getirileceği veya getirilmiş sayılacağı kanunla düzenlenir."*

169 TANRIBİLİR (Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısının Hazırlanması), s. 38.
170 ÖZTÜRK/YARAR, s. 37.
171 GÜNGÖR, s. 157; ÖZTÜRK/YARAR, s. 37.
172 GÜNGÖR, s. 157.
173 TÜTÜNCÜBAŞI (Türk), s. 165; GÜNGÖR, s. 157.

5. Çıkma izni kararının iptali ve düzeltilmesi

Yukarıda açıklandığı üzere, gerekli koşulları sağlayan ve Türk vatandaşlığından çıkma izni alarak ayrılan kişiye talebi üzerine İçişleri Bakanlığı tarafından çıkma izni verilmektedir.

Çıkma izninin iptalini veya düzeltilmesini gerektirecek bazı durumlar ortaya çıkabilmektedir. Bu gibi durumlarda yine İçişleri Bakanlığı tarafından iptal veya düzeltme kararı verileceği öngörülmektedir.

TVKUY madde 51'de[174] düzenlenen iptal ve düzeltme hükümlerine göre "*evlenme, boşanma, evlat edinme, evliliğin feshi veya butlanı, kayıt düzeltme ya da maddi hatanın varlığı"* gibi durumların gerçekleşmesi halinde ve bireyin nüfus kaydında herhangi bir değişiklik meydana gelmişse çıkma izni belgesi teslim edilmez ve düzeltme için İçişleri Bakanlığı'na iade edilecektir. Kişinin *ölümü veya talebinden vazgeçmesi* durumunda ise, kararın iptal edilmesi için belgeler İçişleri Bakanlığı'na iade edilecektir.

II. MAVİ KART STATÜSÜNDEN YARARLANABİLECEK OLANLAR

TVK'de mavi kartlı yabancılar statüsünden yararlanacak kişiler tahdidi olarak sayılmıştır. Bu maddeye göre mavi kartlı yabancılar statüsünden yararlanacak kişiler "Doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenler ve üçüncü dereceye kadar olan altsoyları"dır.

---

174 TVKUY madde 51: **"***(1) Türk vatandaşlığından çıkma izin ve çıkma belgeleri teslim edilmeden önce müracaat makamlarınca ilgilinin nüfus kaydı sistemden kontrol edilerek çıkma izin ve çıkma belgelerinde yer alan kimlik bilgileri ile sistemde yer alan kimlik bilgileri karşılaştırılır. Yapılan karşılaştırma sonucunda: a) Evlenme, boşanma, evlat edinme, evliliğin feshi veya butlanı ya da kayıt düzeltme gibi olaylar sonucunda kişinin nüfus kayıtlarında değişiklik meydana gelmiş ise belgeler teslim edilmez, gerekli düzeltme yapılmak üzere Bakanlığa iade edilir. b) Kararda kişinin kimliğine ilişkin bilgilerde maddi hata olduğunun anlaşılması halinde belgeler, gerekli düzeltme yapılmak üzere Bakanlığa iade edilir. c) İlgilinin ölümü veya Türk vatandaşlığından çıkma talebinden vazgeçmesi halinde belgeler iptal edilmek üzere Bakanlığa iade edilir."*

Bilindiği üzere Türk vatandaşlığı asli olarak ya da sonradan kazanılabilir. Mavi kart statüsüne sahip olabilmek için bireyin taşıması gereken ilk husus doğumla Türk vatandaşı olmasıdır. Bu maddeden de anlaşılabileceği üzere, müktesep yolla vatandaşlığın kazanıldığı durumlarda kişi diğer şartları taşısa dahi mavi kart statüsüne sahip olamayacaktır. Yani ergin bir kişi kanunda sayılan maddeleri taşıyor fakat Türk vatandaşlığını seçme hakkı yolu ile kazanmışsa, bu kişiler Türk vatandaşlığından çıkma izni alsa dahi bu özel statüden yararlanamayacaklardır.

Madde hükmünden de anlaşılabileceği üzere, bu statüden yararlanabilecek iki grup vardır. Birincisi, doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığından ayrılanlar; ikincisi ise, doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenlerin üçüncü dereceye kadar olan altsoylarıdır.

Ancak yasada istisna bir kural öngörülmüştür. Buna göre, milli güvenlik ve kamu düzenine ilişkin gerekçelere bağlı olarak kısıtlamaya gidilebilecektir. Yasanın öngördüğü haklardan yararlanıp yararlanmama hususu ise kişilerin isteğine bağlıdır. Kişiler, yabancı işlemine tabi tutulmayı tercih ederlerse mavi kart statüsüne başvurmayıp bu haklardan yararlanmayabilirler[175].

A) Doğuştan Türk Vatandaşı Olup Da Çıkma İzni Alarak Türk Vatandaşlığını Kaybedenler

TKV'de belirtilen "mavi kart statüsü"nden yararlanabilecek kişiler doğuştan Türk vatandaşı olup da çıkma izni alarak Türk vatandaşlığını kaybeden kişilerdir.

Maddeden de anlaşılabileceği üzere, bu hüküm kapsamına giren kişilerin doğuştan Türk vatandaşı olması ve Türk vatandaşlığını yetkili makamdan çıkma izni alarak kaybetmesi gerekmektedir.

TVK madde 28'e göre: "Vatandaşlığa alınmanın iptali, kaybettirme ve çıkarma gibi diğer yetkili makam kararıyla kayıp hallerinden biriyle ve seçme hakkını kullanmak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybetmiş olan kişiler kapsama girmezler; bunun sonucu

175 ASAR, s. 234.

olarak, seçme hakkını kullanarak Türk vatandaşlığından çıkanlar mavi kart statüsünden yararlanabilmeleri için mutlaka çıkma izni almaları gerekecektir[176]. “

B) Doğuştan Türk Vatandaşı Olup Da Çıkma İzni Alarak Türk Vatandaşlığını Kaybedenlerin Üçüncü Dereceye Kadar Olan Altsoyları

Yukarıda da bahsedildiği üzere, mülga TVK madde 28’de, altsoy kelimesi yerine “çıkma belgesinde kayıtlı reşit olmayan çocuklar” ibaresi yer almaktaydı. Dolayısıyla, mavi kart statüsünden yararlanacak kişinin çıkma belgesinde kayıtlı olmayan çocukları ya da ilgili kişiye mavi kart verildikten sonra doğmuş olan çocukları hüküm kapsamına girmemekteydi.

Kanun maddesinin yeni hali ile mavi kart statüsünden yararlanabilecek kişilerin kapsam alanı genişletilmiştir. Söz konusu 28. maddenin 4. fıkrasında Cumhurbaşkanının gerekli görmesi durumunda üçüncü dereceden itibaren diğer altsoyların bu statü kapsamında tanınan haklardan faydalanabileceğini belirleyebileceği hükme bağlanmıştır.

TVK’nın 27/2. maddesine göre, Türk vatandaşlığından çıkan kişinin çocuğu bazen kendisiyle birlikte işlem görmeyebilir. Kişinin çocuğunun da kendisiyle birlikte işlem görmesi yönünde bir talebi bulunmayabilir veya diğer eş buna muvafakat etmeyebilir veyahut hakim bu konuda aksi yönde karar verebilir. Böyle durumlarda çocuk anne veya babasına bağlı olarak Türk vatandaşlığını kaybetmeyeceği için TVK’nın 28/1. Maddesi kapsamına sokulması mümkün olmayacaktır. Zira asıl olan Türk vatandaşlığıdır[177].

C) Türk Vatandaşlığından Çıkmanın Eşin Ve Çocukların Vatandaşlığına Etkisi

TVK madde 27/2’ye göre: *“Eşlerden birinin çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybetmesi diğer eşin vatandaşlığına tesir etmez. Türk vatandaşlığını kaybeden ana ya da babanın talebinin bulunması ve diğer ebeveynin de muvafakat etmesi halinde çocukları da kendileri ile birlikte Türk vatandaşlığını kaybederler. Muvafakat verilmemesi halinde hakim kararına göre işlem yapılır.”*

176 CAN/TUNA, s. 51.
177 CAN/TUNA, s. 56.

TVKUY madde 50'ye göre: *"Çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığının kaybedilmesi, eşin vatandaşlığına tesir etmez. Türk vatandaşlığını birlikte kaybeden ana ve babanın çocuğu da Türk vatandaşlığını kaybeder. Ana veya babadan birisinin Türk vatandaşlığını kaybetmesi halinde, Türk vatandaşlığını kaybeden kişinin talepte bulunması ve diğer eşin de muvafakat etmesi kaydıyla çocuk ana veya babaya bağlı olarak Türk vatandaşlığını kaybeder. Muvafakat edilmemesi durumunda hâkim kararına göre işlem yapılır. Ana ya da babadan birinin yabancı olması halinde çocuk, Türk vatandaşlığını kaybeden ana ya da babaya bağlı olarak Türk vatandaşlığını kaybeder. (6) Türk vatandaşlığını kaybeden ananın evlilik birliği dışında doğan çocuğu anasına bağlı olarak Türk vatandaşlığını kaybeder. Türk vatandaşlığının kaybı, çocuğu vatansız kılacak ise bu madde hükmü uygulanmaz."*

Türk vatandaşlığından çıkma izni alarak çıkan kişinin çocuklarının vatandaşlığına etki etmesi hususu, yalnızca ergin olmayan çocuklar yönünden konu olabilir[178]. Çocuklar, çıkma işlemi gerçekleşmeden önce Türk vatandaşı olduklarından, ergin olup olmadıklarının tespiti de TMK hükümlerine göre belirlenecektir[179]. Ana veya babasından dolayı Türk vatandaşlığından ayrılan küçüğün, ergin olduktan sonra da imtiyazlı statüsünün devam edeceği kabul edilmektedir[180].

Çıkma izni alarak Türk vatandaşlığından ayrılmak isteyen kişinin çocukları da, eşin muvafakati ile vatandaşlıktan çıkmış kabul edileceklerdir. Eşin muvafakat etmemesi halinde ise, çocuklar hakkındaki çıkma hususu hakimin kararına göre belirlenecektir[181].

TVK madde 183'te *"Ana veya babanın başkasıyla evlenmesi, başka bir yere gitmesi veya ölmesi gibi yeni olguların zorunlu kılması hâlinde hâkim, re'sen veya ana ve babadan birinin istemi üzerine gerekli önlemleri alır."* hükmü düzenlenmiştir. Mahkeme, bu madde uyarınca, çocuğun vatandaşlığının değişme durumunun, çocuğun lehine olup olmadığını araştırarak karar vermelidir[182].

Muvafakat hususunda, kanun diğer eşin uyruğunu belirtmemiştir. Yönetmelikte ise, *"Ana ya da babadan birinin yabancı olması halinde çocuk, Türk vatandaşlığını kaybeden ana ya da babaya bağlı olarak Türk vatandaşlığını kaybeder."* hükmünden

178 GÜNGÖR, s. 168; DOĞAN, s. 140.
179 DOĞAN, s. 141.
180 GÜNGÖR, s. 170.
181 ERDEM, s. 237.
182 DOĞAN, s. 141-142.

yorumlanabileceği üzere, diğer eşin yabancı olması halinde muvafakatinin aranmayacağı, yalnızca Türk vatandaşı ise muvafakat gerektiği şeklinde düşünülebilecektir[183].

TVKUY madde 50/4'te ise ana veya babadan birinin ölmüş olması durumunda, çocuğun, Türk vatandaşlığını kaybeden ana veya babaya bağlı olarak Türk vatandaşlığını kaybedeceği düzenlenmiştir.

TVK madde 27/3'te de belirlendiği üzere, vatandaşlığın kaybı çocukların vatansız kalmasına neden olacak ise, bu hükümler uygulanmayacaktır. Bu durumda çocuklar Türk vatandaşı kalmaya devam edecek olup çocukların ana veya babalarından dolayı Türk vatandaşlığından ayrılmış kabul edilecekleri, yabancı bir devletin vatandaşlığını kazanma şartına bağlanmıştır[184].

Ana veya babasından dolayı Türk vatandaşlığından ayrılan küçük, TVK madde 21'e göre, ergin olmasından itibaren üç yıl içinde talebi halinde seçme hakkı yolu ile Türk vatandaşlığına geçebilecektir[185].

III. MAVİ KART STATÜSÜ

Mavi kart statüsünün maddede belirtilen tanımından yola çıkarak, bu kişilere yabancılardan ayrı haklar tanındığı açıkça anlaşılmaktadır. Zira bu kişiler istisnalar dışında, Türk vatandaşlarının sahip olduğu haklardan aynen yararlanabileceklerdir. Ancak bu haklar kullanılırken, milli güvenliğe ve kamu düzenine dair düzenlemeler saklı tutulmuştur. Dolayısıyla mavi kart sahiplerinin Türk vatandaşına verilen haklardan yararlanabilmeleri, yabancıların Türk vatandaşına verilen haklardan yararlanabilmelerine göre daha kapsamlıdır.

TVK'nin 28. maddesinin 2. ve 3. fıkralarında, mavi kart sahiplerine tanınmayan istisnai durumlar belirtilmiştir.

Belirtilen sınırlamaların ilk grubu 2. fıkrada düzenlenmiş, "seçme ve seçilme hakkı", "muafen araç veya ev eşyası ithal etme" ve "askerlik hizmeti" konularına ilişkin

183 GÜNGÖR, s. 169.
184 DOĞAN, s. 142.
185 GÜNGÖR, s. 170.

olup; mavi kart statüsünden yararlanan kişilerin "seçme ve seçilme", "muafen araç veya ev eşyası ithal etme" hakları ile "askerlik hizmetini yapma" yükümlülüğü yoktur[186].

Doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığından ayrılan bireylerin "özel" bir statüye sahip olsalar da "yabancı" bir devlet vatandaşlığına sahip oldukları bir gerçektir. Bu durum nazara alınmış olmalıdır ki, öteden beri yapıldığı gibi statüye önemli bir sınırlama konulmaktadır. Aslında yabancı devlet vatandaşlarına yönelen "milli güvenliğe ve kamu düzenine" dair kısıtlayıcı hükümler, çıkma izni alarak Türk vatandaşlığından çıkan kişiler için de geçerli kılınmıştır[187].

Mavi kart sahibi kişilerin eş zamanlı olarak hem yabancılara tanınan haklardan hem de Türk vatandaşlarına tanınan haklardan yararlandırılmasının doğru olmayacağı, zira bunun aşırı-gereksiz yararlandırma durumlarına yol açabileceği, bu nedenle de yalnızca Türk vatandaşlarına tanınan haklardan yararlandırılmasının gerekeceği tezi üzerinde durmak gerekir. Genelden farklılaşan bir özel statüde özel haklar ve bazen de istisnai olarak yükümlülükler içeren özel düzenlemeler söz konusu olabilir. Bu özel düzenlemelerin kapsamına giren kişiler, bu çerçevede diğerlerinden ayrışırlar. İşte yabancılar hukuku öğretisinde bu durumu ifade etmek üzere ayrıcalıklı (imtiyaz) kavramı sık sık öğretide kullanılmaktadır. Aslında burada ayrıcalıklı statüden değil, özel statüden bahsetmenin daha doğru ve daha nesnel bir ifade olacaktır. Ayrıcalıklı statü hallerinde genel statünün tamamlayıcı şekilde uygulanacağı söylenebilir. Fakat aynısını özel statü halleri için söylemek mümkün değildir[188].

IV. MAVİ KARTIN UYGULANMA USULÜ

Kanunda sayılan haklardan yararlanmak isteyen bireylere, talepleri halinde yurt dışında konsolosluklar, yurt içinde ise İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü ile illerdeki nüfus müdürlükleri tarafından belge verilmektedir. Belgenin, yasada belirtilen hakların kullanılması sırasında gösterilmesi zorunludur. Belge, aynı zamanda kimlik belgesi özelliği de taşımaktadır[189].

186 CAN/TUNA, s. 63.
187 CAN/TUNA, s. 69.
188 AYGÜL, M.: "Türk Vatandaşlığını Çıkma İzni Alarak Kaybeden Kişilerin Kamu Görevine Girme Yasağı", GÜHFD, Ankara 2010, s. 41 (Türk); TÜTÜNCÜBAŞI (Türk), s. 187; CAN/TUNA, s. 71-72.
189 ASAR, s. 233.

Mavi kart sahibi kişilerin Türkiye'deki ikamet, seyahat, çalışma, yatırım, ticari faaliyet, miras, taşınır ve taşınmaz iktisabı ile ferağı gibi konulara yönelik işlemler, ilgili kurum ve kuruluşlarca Türk vatandaşlarına uygulanmakta olan mevzuat çerçevesinde yürütülür (TVKUY m. 52/2).

Mavi kartlılar kütüğü, doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığından ayrılanlar ve bunların TVK'nın 28. maddesinde belirtilen altsoylarının kayıtlarının elektronik biçimde tutulduğu kütüktür. Bu hususlar Mavi Kartlılar Kütüğü ve Beyan Edilen Nüfus Olaylarının Tutulması Hakkında Yönerge'de [190] düzenlenmiştir.

Bu Kütüğe kaydedilen kişiler, bütün nüfus işlemlerini yurt içinde nüfus müdürlüklerine, yurt dışında da dış temsilciliklere bildirmekle yükümlüdürler. Bu tip işlemlere örnek verecek olursak; doğum, evlenme, boşanma, yerleşim yeri adresleri ve bu hususlardaki değişiklikler. Değişikliğin bildirilmesi halinde, bu hususlar mavi kartlılar kütüğüne işlenir[191].

MERNİS veri tabanına kayıtlı, doğum yolu ile Türk vatandaşlığını kazanan ve çıkma izni alarak Türk vatandaşlığından ayrılan kişilerin kayıtları T.C. kimlik numarası değiştirilmeden mavi kartlılar kütüğüne kaydedilir. Aile kütükleri ile mavi kartlılar kütüğündeki kayıtlar arasında bağ kurulur. Çocuğun Türk vatandaşlığı devam ettiği bir durumda mavi kartlılar kütüğüne kayıt söz konusu olamaz. Zira vatandaşlık asıl olandır. Eğer çocuk Türk vatandaşlığını kaybediyorsa, o zaman yabancı statüsüne tabi olacağından dolayı mavi kart statüsünden yararlanabilecek ve bu amaçla mavi kartlılar kütüğüne kaydettirebilecektir[192].

T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tapu Ve Kadastro Genel Müdürlüğü Yabancı İşler Dairesi Başkanlığı'nın 29.09.2014 tarihinde yayınladığı genelgeye göre de, mavi

---

190 Mavi Kartlılar Kütüğü ve Beyan Edilen Nüfus Olaylarının Tutulması Hakkında Yönerge - https://www.nvi.gov.tr/kurumlar/nvi.gov.tr/mevzuat/nufusmevzuat/yonerge/MaviKartlilarKutuguveNufusOlaylarininTutulmasiYonergesi.pdf (Erişim: 08.08.2020)

191 https://www.nvi.gov.tr/mavi-kart-uygulamasi (Erişim: 22.04.2020)

192 CAN/TUNA, s. 76.

kartın kimlik tipi olarak seçilmesine imkan verilmiş ve MERNİS ortamında mavi kart sorgulamasının yapılması mümkün hale getirilmiştir[193].

Örneğin; Türk vatandaşı baba ve mavi kart statüsüne sahip anneden evlilik dışında doğan çocuk, soy bağı kurulduğunda Türk vatandaşlığını kazanacaktır. Mavi Kartlılar Kütüğü ve Beyan Edilen Nüfus Olaylarının Tutulması Hakkında Yönerge madde 14'te[194] de belirtiği üzere göre çocuk; *"soy bağı esasına göre Türk vatandaşı olan ebeveyninden dolayı Türk vatandaşlığını doğumla kazandığından mavi kartlılar kütüğüne kaydedilmesi mümkün değildir. Mavi Kartlılar Kütüğünde kayıtlı kişilerin ölüm veya gaiplik hali ya da yeniden Türk vatandaşlığını kazanmaları halinde Mavi Kartlılar Kütüğündeki kayıtları kapatılır. Kaydın yeniden açılmasını gerektirecek yeni bir sebep ortaya çıktığında kayıt yeniden açılır. Mavi kartlılar nüfus kayıt örneğinin geçerlilik süresi 30 gündür. Mavi kart belgesini, iki adet fotoğraf ile birlikte, uyruğunu taşıdıkları yabancı ülke makamlarınca düzenlenmiş kimlik kartı veya pasaport ile başvurulduğunda yurt içinde ilçe nüfus müdürlükleri, yurt dışında ise dış temsilciliklerimiz düzenlemeye yetkilidirler[195]."*

18 yaşından büyük olan kişilerin mavi kart belgesi kendilerine veya vekiline verilecektir. 18 yaşından küçüklerin mavi kartı ise anne, baba veya vasileri ve çocuğu aile kütüklerine tescil ettirmek için bildirimde bulunma yetkisi olan bireye verilebilecektir. 12.04.2013 tarihinden önce verilen mavi kartlar, kimlik belgesi olmadığından, ancak

---

[193]Yayınlanan genelge için bkz: *"2013/13 sayılı genelge uyarınca 12.04.2013 tarihinden sonra düzenlenilmiş olan Mavi Kartlar tek başına kimlik belgesi olarak kullanılabilecek olup, bu tarihten önce verilmiş olan 4112/5203 Sayılı Kanunda Saklı Tutulan Hakların Kullanılmasına İlişkin Belgelerin (Mavi/Pembe Kart) ise yenilenmedikleri sürece Ülke Kimliği veya Pasaport ile birlikte değerlendirilmesine devam edilecektir. Ayrıca söz konusu genelgeye göre, 5901 sayılı kanunla tanınan hakları haiz olup Mavi Kartını ibraz etmeden pasaportu veya uyruğunda bulunduğu ülke kimliği ile başvuruda bulunan kişilerin MERNİS ortamında mavi kart kütüğünden sorgulamasının yapılması veya nüfus müdürlüğünden bu kapsamda alınacak nüfus kaydının sunulması ile mavi kart sahibi olduklarının teyidi halinde işlemlerin bu doğrultuda gerçekleştirilmesi gerekmektedir. 2013/13 sayılı genelge doğrultusunda TAKBİS ortamında gerekli düzenlemeler yapılarak Mavi Kartın kimlik tipi olarak seçilmesine imkan verilmiş ve MERNİS ortamında mavi kart sorgulamasının yapılması mümkün hale getirilmiştir."*

194 Mavi Kartlılar Kütüğü ve Beyan Edilen Nüfus Olaylarının Tutulması Hakkında Yönerge madde 14: *"(1) Mavi Kartlılar Kütüğünde kayıtlı ana ile Türk vatandaşı babadan evlilik dışında doğan çocuk; Mavi Kartlılar Kütüğüne annenin bildireceği baba adı ile yazılır, çocuk ile anası arasında bağ kurulur. Ana ve babanın evlenmesi veya baba tarafından tanınması ya da mahkeme kararıyla babalığa hükmedilmesi halinde, çocuğun Mavi Kartlılar Kütüğündeki kaydı kapatılır. Çocuğun kaydı babasının kayıtlı bulunduğu haneye, Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası verilerek aktarılır. (2) Mavi Kartlılar Kütüğüne kayıtlı olan babanın Türk anadan evlilik dışında doğan ve baba tarafından tanınması ya da mahkeme kararıyla babalığına hükmedilmesi veya ana ve babanın evlenmesi durumunda çocuk ile baba arasında bağ kurulur."*

195 http://www.mfa.gov.tr/mavi-kart-_eski-pembe-kart_-uygulamasi-.tr.mfa (Erişim: 14.07.2020)

yabancı kimlik belgesi veya pasaport ile birlikte kullanılmaktaydı. Bu tarihten sonra verilen mavi kartlar tek başına kimlik belgesi kullanabilir, vekaletname düzenlenebilir[196].

Mavi kartlılar kütüğüne kayıtlı bireyler, mavi kartın sağladığı bütün haklardan yararlanabilecektir. Bunun için mavi kartın sunulması yeterli olacaktır. Kartın sunulamaması durumunda KPS üzerinden alınacak kayıt örneği ve kimlik bilgilerini gösteren belge ile işlem yapılacaktır[197].

V. MİLLETLERARASI ÖZEL HUKUK BAKIMINDAN MAVİ KARTLILARIN DURUMU

MÖHUK madde 1'de *"Yabancılık unsuru taşıyan özel hukuka ilişkin işlem ve ilişkilerde uygulanacak hukuk, Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi, yabancı kararların tanınması ve tenfizi bu Kanunla düzenlenmiştir."* hükmü yer almaktadır.

Konu hususa, davanın açıldığı yer mahkemesinin hukukunu uygulamak, dava konusundaki taraf ve yer hususlarında uyuşmazlık yaratabilir[198].

A) Yetki

1. Türk mahkemelerinin yetkisi

Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK)[199] madde 5'te "*Mahkemelerin yetkisi, diğer kanunlarda yer alan yetkiye ilişkin hükümler saklı kalmak üzere, bu Kanundaki hükümlere tabidir."* hükmü yer almaktadır. Hükmün lafzından da anlaşılacağı üzere, yetki konusunda özel bir hüküm mevcut olmadıkça, HMK'nin uygulanacağı açıktır.

Milletlerarası yetki ise MÖHUK'un [200] 40. maddesinde *"Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisini, iç hukukun yer itibariyle yetki kuralları tayin eder."* şeklinde tanımlanmıştır.

196 CAN/TUNA, s. 79.
197 http://www.mfa.gov.tr/mavi-kart-_eski-pembe-kart_-uygulamasi-.tr.mfa (Erişim: 14.07.2020)
198 AYGÜN, s. 1028.
199 R.G. 12.01.2011 - 27836
200 R.G. 27.11.2017 - 26728

Tüm davalar için uygulanacak olan yetki kuralına "genel yetki kuralı" denmektedir. HMK'ye göre davalı gerçek veya tüzel kişinin davanın açıldığı tarihteki yerleşim yeri mahkemesi genel yetki kuralıdır (m. 6).

Herhangi bir yabancılık unsuru içeren uyuşmazlık dava konusunun Türkiye'de görülebilmesi için, Türkiye ile bir bağlantısının bulunması şarttır. MÖHUK'ta yer alan özel yetki kuralları çerçevesinde Türk mahkemelerinin yetkisi yok ise, söz konusu olayda Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi bulunmamaktadır. Yine HMK'ye göre yer bakımından yetkili bir mahkemenin bulunmaması, söz konusu davada Türk mahkemelerinin de milletlerarası yetkisinin bulunmaması anlamına gelmektedir[201].

Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin verdiği 01.04.2013 tarihli karardaki[202] dava, Alman vatandaşı kadın ve Türk vatandaşı erkeğin boşanma talebine ilişkindir. Mahkeme, taraf kadının Alman vatandaşı olduğu gerekçesiyle dava şartı yokluğundan talebi reddetmiştir. Dosyada mübrez nüfus kaydı incelendiğinde, Alman vatandaşı kadının doğum yolu ile Türk vatandaşı olup çıkma izni alarak Türk vatandaşlığından ayrıldığı ve Alman vatandaşı olduğu tespit edilmiştir. TVK'deki *"doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenler ve üçüncü dereceye kadar olan altsoyları, bu maddede belirtilen istisnalar dışında Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanmaya devam ederler"* hükmü göz önünde bulundurulduğunda, boşanma davasına taraf kadının yabancı statüsüne tabi tutulamayacağına karar verilmiştir. Bunun sonucunda, davaya konu hususlar yabancılık unsuru taşımadığından, boşanma davalarında yetkili mahkeme, eşlerden birinin yerleşim yeri veya davadan önce son altı aydan beri birlikte oturdukları yer mahkemedir. Dolayısıyla dava şartı yokluğu gerekçesiyle davanın reddine karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup, hükmün bozulmasına karar verilmiştir.

Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin 03.04.2014 tarihli kararına [203] ilişkin konu uyuşmazlıkta, tarafların yabancı olduğu gerekçesiyle, ilk derece mahkemesi, Türk mahkemesinin yetkisinin bulunmadığı doğrultusunda davanın reddine karar vermiştir. Dosya incelendiğinde tarafların her ikisinin de mavi kart statüsünü haiz olduğu

201 SÜRAL, C.: "Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisine Etkisi", TBB Dergisi, Ankara 2012, Sa. 100, s. 168-169.
202 Yargıtay İkinci Hukuk Dairesi, 01.04.2013 Tarih ve E. 2012/23566, K. 2013/8998
203 Yargıtay İkinci Hukuk Dairesi, 03.04.2014 Tarih ve E. 2013/24136, K. 2014/7745.

anlaşıldığından, Yargıtay 2. HD; tarafların, Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanacağı ve uyuşmazlığın yabancılık unsuru taşımadığı gerekçesiyle kararı bozmuştur.

Görüldüğü üzere Yargıtay 2. HD, mavi kart sahibi kişileri yabancı statüsünde kabul etmemiş ve bu nedenle olayda yabancılık unsurunun bulunmadığına karar vermiştir.

2. Türk vatandaşlarının kişi hallerine ilişkin davalarda milletlerarası yetki

TVK'de, özel statülü yabancıların dava ve taraf konularına ilişkin hususlar düzenlenmemiştir. Bu nedenle MÖHUK madde 41'de düzenlenen *"Türk vatandaşlarının kişi hâllerine ilişkin davaları, yabancı ülke mahkemelerinde açılmadığı veya açılamadığı takdirde Türkiye'de yer itibariyle yetkili mahkemede, bulunmaması hâlinde ilgilinin sâkin olduğu yer, Türkiye'de sâkin değilse Türkiye'deki son yerleşim yeri mahkemesinde, o da bulunmadığı takdirde Ankara, İstanbul veya İzmir mahkemelerinden birinde görülür."* hükmünün, Türk vatandaşlığından çıkma izni alarak ayrılan kişileri kapsayıp kapsamadığına ilişkin doktrinde farklı görüşler mevcuttur.

Burada yabancılık unsurundan ne anlaşılması gerektiği, yabancılık unsurunun neye göre belirlendiği, dava konusunda varlığının veya yokluğunun nasıl tespit edildiğine değinmek gerekecektir.

Bir uyuşmazlığın MÖHUK kapsamına girebilmesi için yabancılık unsuru içermesi gerekmektedir. MÖHUK kapsamında yabancılık unsurundan ne anlaşılacağı açıkça belirtilmemiş olup, bu konu doktrinde açıklanmıştır.

Doktrinde kişinin tabiiyeti, yerleşim yeri ile mutad meskeni veya işyeri, hukuki işlemin yapıldığı yer, sözleşmenin ifa yeri, uyuşmazlık konusu mallarının bulunduğu yer, haksız fiilin ika edildiği veya zararının doğduğu yer gibi kriterlerin yabancılık unsurunun tespitinde dikkate alındığı görülmektedir. Bunun aksine, Yargıtay 2. HD'nin kararlarında, yalnızca tarafların hangi ülke vatandaşı olduğu göz önünde tutulmuştur. Halbuki, yurt dışında yaşayan iki Türk vatandaşının boşanması durumunda, MÖHUK'un 2.

maddesinde[204] görüleceği üzere, Türk mahkemesi kendinden uygulama alanı bulacaktır[205]. Dolayısıyla, bir uyuşmazlıkta yabancılık unsuru tespiti yapılırken, tarafların yalnızca vatandaşlık durumuna bakılmasının yeterli olmadığı kabul edilmektedir.

Yukarıda bahsedilen Yargıtay 2. HD'nin kararlarına göre, taraflardan en az birinin mavi kart sahibi olması, uyuşmazlığın yabancılık unsuru içermediği anlamına gelmektedir[206]. MÖHUK, madde 1 uyarınca *"yabancılık unsuru taşıyan özel hukuka ilişkin işlem ve ilişkilerde"* uygulanacaktır. Bu maddeden de anlaşılmaktadır ki, MÖHUK'un uygulanabilmesi için öncelikli şart, söz konusu uyuşmazlığın yabancılık unsuru içermesi gerektiğidir[207].

Yine emsal bir davada, davacı kütüğündeki isminin değiştirilmesini talep etmiştir. Mahkemelerce verilen ayrı ayrı yetkisizlik kararı gerekçesiyle dava BAM'a taşınmıştır. Davacı Türk vatandaşlığından çıktığı ve davacının Türkiye'de ikametgahı bulunmadığı gerekçesiyle Asliye Hukuk Mahkemesi yetkisizlik kararı vermiştir. TVK madde 28'e göre, mavi kart sahiplerinin Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynı şekilde yararlanmaya devam edecekleri düzenlendiğinden, yetkili mahkemenin belirlenmesi konusunda genel kuralın uygulanması gerekmektedir. Dolayısıyla Yargıtay 20. Hukuk Dairesi, vatandaş Türkiye'de ikamet etmiyor ise Türkiye'deki en son ikamet adresinin belirlenmesi için dosyanın mahkemesine geri çevrilmesine karar vermiştir[208].

Tan Dehmen'e göre ise, mavi kart sahibi kişilerin, kişi hallerine ilişkin davalarda madde 41 hükmünün uygulama alanı bulamayacağı kabul edilmiştir. Ancak bu maddenin uygulanabilirliği hususunda Yargıtay'ın aksi yönde kararları da mevcuttur[209].

Kaldı ki 41. maddedeki düzenleme, milletlerarası yetki çerçevesinde Türk vatandaşlığının konu edildiği bir hükümdür. Vatansızlar veya mültecilere, bu maddenin

---

204 "Hâkim, Türk kanunlar ihtilâfı kurallarını ve bu kurallara göre yetkili olan yabancı hukuku re'sen uygular. Hâkim, yetkili yabancı hukukun muhtevasının tespitinde tarafların yardımını isteyebilir."

205 ERTEN, R.: Türklerin Kişi Hallerine İlişkin Davalarda Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi (MÖHUK m. 41), Ankara 2017, s. 83 (Türklerin).

206 ERTEN (Türklerin), s. 88.

207 ERTEN (Türklerin), s. 89.

208 Yargıtay Yirminci Hukuk Dairesi, 02.07.2018 Tarih ve E. 2018/3307, K. 2018/5033.

209 TAN DEHMEN, M.: "Türk Vatandaşlarının Kişi Hallerine İlişkin Davalar Bakımından 5718 Sayılı MÖHUK'ta Kabul Edilen Yetki Kuralı", MHB, İstanbul 2013, C. 33, Sa. 1, s. 173-174.

uygulanması bakımından Türk vatandaşı gibi davranılmamalıdır. Bu kişilerin kişi hallerine ilişkin davalarda diğer milletlerarası yetki hükümleri uygulanmalıdır[210].

MÖHUK m. 41 hükmü ile "kişi hallerine ilişkin" olarak kabul edilen bu uyuşmazlıklarda, taraflardan en az birinin Türk vatandaşı olması durumunda, her zaman başvurabileceği sürekli yetkili bir Türk mahkemesi hazır bulundurulmaktadır[211].

Genel görüş, imtiyazlı yabancıların kişi hallerine ilişkin davalarda MÖHUK madde 41'in uygulanmayacağı yönünde ise de, Yargıtay'ın, bu görüşün aksi kanaatinde verdiği bozma kararları mevcuttur[212].

Her ne kadar Yargıtay'ın, imtiyazlı yabancılar hakkındaki uyuşmazlıklarda madde 41'in uygulanacağı yönündeki kararı mevcut olsa da, kanaatimizce, genel doktrindeki görüşe göre de, doğum yolu ile Türk vatandaşlığını kazanıp çıkma izni alarak vatandaşlıktan ayrılanların taraf olduğu davalarda yabancılık unsurunun varlığı kabul edilip MÖHUK madde 41'in kapsamı dışında kaldığının kabulü gerekmektedir.

3. Mavi kart statüsündeki kişilerin tarafı olduğu yabancı boşanma kararlarının tescili

Yabancı ülkelerde verilmiş boşanma kararlarının Türkiye'de tanınması ve tenfizinde çeşitli sorunlar yaşanmaktadır[213].

Mavi Kartlılar Kütüğü ve Beyan Edilen Nüfus Olaylarının Tutulması Hakkında Yönerge doğrultusunda mavi kartlı kişilerin taraf olduğu yabancı boşanma kararlarının Türkiye'de tescil edilebilmesi hususuna kolaylık getirilmiştir. Bu husus *yönergenin 17. maddesinde düzenlenmiştir.* Bu maddeye göre: *"a) Her iki kişi de Mavi Kartlılar Kütüğünde kayıtlı ise boşanma, kayıtlarına işlenir. b) Eşlerden biri Mavi Kartlılar Kütüğünde, diğeri aile kütüklerinde kayıtlı ise, boşanma her iki kütüğe usulüne uygun olarak tescil edilir. c) Eşlerden biri Mavi Kartlılar Kütüğünde kayıtlı diğeri yabancılar kütüğünde kayıtlı ise boşanma her iki kütüğe de*

210 TAN DEHMEN, s. 174.
211 ERTEN (Türklerin), s. 95.
212 ERTEN (Türklerin), s. 84.
213 ECEMİŞ, S.: "MÖHUK Dışında Düzenlenen Tanıma ve Tenfiz Kuralları", DEÜHFD, İzmir 2020, Sa. 1, s. 379.

tescil edilir. ç) Eşlerden biri yabancı ise boşanma, Mavi Kartlılar Kütüğünde kayıtlı kişinin kaydına işlenir."

Mavi Kartlılar Kütüğü ve Beyan Edilen Nüfus Olaylarının Tutulması Hakkında Yönerge ve 07.02.2018 tarihli Yabancı Ülke Adlî Veya İdarî Makamlarınca Verilen Kararların Nüfus Kütüğüne Tescili Hakkında Yönetmelik[214] uyarınca, yabancı mahkemede verilen boşanma kararları, Türk mahkemelerinde tanıma davası açmadan, başvuru ile aile kütüğüne tescil edilebilecektir[215].

Yargıtay 8. Hukuk Dairesi'nin 13.06.2016 tarihli kararında[216], davacı mal rejiminin tasfiyesiyle evlilik birliği içinde edinilen taşınmaz, araç ve banka hesaplarında bulunan mevduat hesapları sebebiyle 10.000-TL alacağın davalıdan alınarak davacıya verilmesini talep etmiştir. Mahkeme, tarafların yabancı ülkede boşandıklarını ve Türk hukukunda evli olduklarından dava şartı yokluğu gerekçesiyle davanın reddine karar vermişse de; Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, kesinleşen boşanma kararının İlçe Nüfus Müdürlüğü'nün yazısında Mavi Kartlar Kütüğü'ne yazıldığını, bu nedenle davanın görülebilmesi için yabancı mahkeme kararının tanınması veya tenfizine ihtiyaç kalmadığı sebebiyle kararı bozmuştur.

Kanunda her iki tarafın başvurusu aranırken, yönergede bu şart aranmamakla birlikte, mavi kart sahibi kişinin tek başına başvurusunun yeterli olacağı öngörülmüştür[217].

Normlar hiyerarşisi gereği, yönerge maddeleri yönetmelik maddelerine aykırı bir hüküm barındıramaz. Kaldı ki söz konusu yönergede düzenlenen bu husus MÖHUK hükümlerine de açıkça aykırıdır. Kanımızca eleştiriye açık olan bu hükmün bir yönerge ile değil, kanun hükmü ile düzenlenmesi gerekmektedir. Kaldı ki, tescil hakkının mavi kart sahipleri için bir yönerge ile düzenlenmesine karşın Türk vatandaşlarına böyle bir hak tanınmaması eleştiriye açıktır[218].

214 R.G. 07.02.2018 - 30325
215 https://www.ytb.gov.tr/duyurular/yabanci-ulkelerde-alinan-bosanma-kararlarinin-basit-usul-ile-taninmasina-yonelik-uygulama-hakkinda-bilgilendirme (Erişim: 13.08.2020)
216 Yargıtay Sekizinci Hukuk Dairesi, 13.06.2016 Tarih ve E. 2016/7978, K. 2016/10324.
217 ECEMİŞ, s. 379.
218 ECEMİŞ, s. 379.

Verilen kararda da görülebileceği üzere, Yargıtay 2. HD, taraflardan en az birinin TVK madde 28 kapsamında olmasını, dava konusunun yabancılık unsuru taşımadığı şeklinde yorumlamıştır[219].

B) Uygulanacak Hukuk

Türk mahkemelerinde görülen yabancı unsurlu uyuşmazlıklarda, hakim, MÖHUK hükümleri uyarınca uygulanacak hukuku belirleyecektir.

Yabancılık unsuruna sahip olan uyuşmazlığın belirlenmesinde hedeflenen amaç, milletlerarası özel hukuk dengesini korumak ve kanunlar ihtilâfı doğrultusunda uyuşmazlığa uygulanacak hukukun belirlenmesidir[220].

Ganiyeva'ya göre yabancılık unsuru *"bir olayı, bir hukuki ilişkiyi birden fazla hukuk düzeni ile irtibatlı haline getiren bir husus"*tur. Bir uyuşmazlığın yabancılık unsuru içermesi için, uyuşmazlığın, mahkeme yerinden başka bir yer ile de bağlantısının bulunması gerekmektedir. Dolayısıyla, uyuşmazlığın birden fazla bağlantılı olduğu yer mahkemesi mevcut olduğundan, hangisinin uygulanacağı büyük önem arz etmektedir[221].

Somut olayda yabancılık unsuru olup olmadığının tespitine ilişkin doktrindeki uyuşmazlıklardan örnek verecek olursak; boşanmada bir tarafın yabancı olması, uyuşmazlık konusu malın yabancı ülkede bulunması, tarafların aralarında uyuşmazlığa yabancı mahkeme hükümlerinin uygulanmasını kararlaştırmaları gibi hususlar yabancılık unsuru barındıran ihtilaflardır[222].

Yukarıda değindiğimiz 01.04.2013 tarihli kararında da görüleceği üzere, ilk derece mahkemelerinin mavi kart sahibi kişilerin taraf olduğu uyuşmazlıklarda, yabancılık unsuru bulunduğu ve dava şartının sağlanmadığı gerekçesiyle ret kararı vermesini Yargıtay 2. HD bozmuştur.

---

219 ERTEN (Türklerin), s. 88.
220 AYGÜN, M.: "Yabancılık Unsurunun Mahiyeti Ve Yargılamadaki Rolü", DEÜHFD, İzmir 2015, C. 16, Sa. 2014, s. 1028-1029.
221 GANİYEVA, s. 370.
222 GANİYEVA, s. 370.

Kanaatimizce mavi kart sahibi kişilerin yabancı ülke vatandaşlığının bulunması sebebiyle; Türk mahkemelerinde görülen davalarda yabancılık unsurunun bulunduğu kabul edilip yetkili yabancı hukukun hükümleri uygulanmalıdır. Kaldı ki MÖHUK'un 4. [223] maddesini ele alacak olursak, bu hususa zıt bir hüküm olmadığı görülecektir[224].

VI. MAVİ KART SAHİPLERİNİN YENİDEN TÜRK VATANDAŞLIĞINI KAZANMASI

TVK Madde 13'te belirtildiği üzere *"Çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenler, Türkiye'de ikamet etme süresine bakılmaksızın, Türk vatandaşlığını Bakanlık kararıyla yeniden kazanabilirler."* Dolayısıyla bu kişilere kolaylaştırılmış yoldan Türk vatandaşlığına dönebilme imkanı verilmiştir[225]. Bu durumda kişinin yeniden Türk vatandaşlığına alınma kararını verecek olan makam İçişleri Bakanlığı'dır[226].

Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesinin 9. maddesine göre de: *"Her Taraf Devlet, hukuken ve mutaden kendi topraklarında ikamet eden eski vatandaşlarının yeniden vatandaşlığa alınmalarına getirilen kendi iç hukukundaki koşullar altında ve vatandaşlığa yeniden alınma olaylarında kolaylık sağlar."* Söz konusu hükümden de anlaşılabileceği üzere, devletlerin, kanunlarında vatandaşlığın yeniden kazanılması hükümlerini düzenlemeleri zorunlu tutulmuştur[227].

Türk vatandaşlığını yeniden kazanmak isteyen kişi, bu işleme yönelik başvuruyu Türkiye'de ilgili valiliğe, yurt dışında ise dış temsilciliklere yapacaktır. (TVK m. 37)

---

223 Vatandaşlık Esasına Göre Yetkili Hukuk Madde 4 – *"(1) Bu Kanun hükümleri uyarınca yetkili olan hukukun vatandaşlık esasına göre tayin edildiği hâllerde, bu Kanunda aksi öngörülmedikçe;*
a) Vatansızlar ve mülteciler hakkında yerleşim yeri, bulunmadığı hâllerde mutad mesken, o da yok ise dava tarihinde bulunduğu ülke hukuku,
b) Birden fazla devlet vatandaşlığına sahip olanlar hakkında, bunların aynı zamanda Türk vatandaşı olmaları hâlinde Türk hukuku,
c) Birden fazla devlet vatandaşlığına sahip olup, aynı zamanda Türk vatandaşı olmayanlar hakkında, daha sıkı ilişki hâlinde bulundukları devlet hukuku, uygulanır."
224 CAN/TUNA, s. 111.
225 DOĞAN, s. 86.
226 TANRIBİLİR (Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısının Hazırlanması), s. 47.
*227*ERTEN, R.: "Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı'nın Türk Vatandaşlığının Kazanılmasına İlişkin Hükümleri Hakkında Değerlendirmeler", Ankara Barosu Dergisi, Ankara 2008, Sa. 4, s. 47 (Tasarı).

Valilik veya dış temsilcilik, ön incelemeden sonra başvuru dosyasını İçişleri Bakanlığı'na gönderecektir. İçişleri Bakanlığı hususları değerlendirdikten sonra Türk vatandaşlığı yeniden kazanılmış olacaktır. Buradan da anlaşılacağı üzere, diğer işlemlerde olduğu gibi, İçişleri Bakanlığı'na takdir yetkisi tanınmıştır[228].

Son olarak, TVKUY madde 55'te düzenlenmiş olan *"Mavi Kartın İmhası"* başlıklı hükümde belirtildiği üzere, kişinin mavi kartı, nüfus cüzdanını düzenleyip veren makam tarafından geri alınarak imha edilecektir[229].

228 DOĞAN, s. 86.

229 *"Mavi Kart sahibi kişinin Türk vatandaşlığını yeniden kazanması halinde Mavi Kart, nüfus cüzdanını düzenleyip veren makam tarafından geri alınarak imha edilir."*; BARAN ÇELİK, s. 381.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
MAVİ KART SAHİPLERİNİN YARARLANABİLECEKLERİ TEMEL HAKLAR VE İSTİSNAİ DURUMLAR

I. TEMEL HAKLAR

TVK Madde 28'de, mavi kart sahibi kişilerin haklardan yararlanması genel kural, haklardan yararlanamaması ise istisnadır.

03.07.2017 tarihli Yargıtay 21. Hukuk Dairesi'nin kararında[230], Türk vatandaşlığını çıkma izni alarak kaybeden kişinin ve altsoyunun sağlık hizmetlerinden yararlanmaya devam edip edemeyeceklerine ilişkindir. Somut olayda ilk derece mahkemesi davacıların genel sağlık sigortasından yararlanma haklarının bulunmadığını iddia ederek davanın reddine karar vermiştir. Ancak kanun hükmünde, "doğumla Türk vatandaşlığını kazanmış olup da sonradan Bakanlar Kurulundan çıkma izni almak suretiyle yabancı bir devlet vatandaşlığını kazanan kişilerin ve bunların kanuni mirasçılarının, Türkiye Cumhuriyetinin milli güvenliği ve kamu düzenine dair hükümler saklı kalmak kaydıyla ülkede ikamet, seyahat, çalışma, miras, taşınır ve taşınmaz mal iktisabı ile ferağı gibi konularda ve sosyal güvenliğe dair kazanılmış hakları saklı kalmak ve bu hakların kullanımında ilgili kanunlardaki hükümlere tâbi olmak şartıyla Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanmaya devam edecekleri" belirlenmiştir. Açıklanan sebeplerden de anlaşılacağı üzere, çıkma izni alarak Türk vatandaşlığından ayrılan bireylerin kazanılmış haklarının mevcut tutulacağı belirtmektedir. Dolayısıyla Türk vatandaşlığından izinle çıkan davacıların, sosyal güvenliğe dair haklarının TVK ile kazanılmış hak sayılarak korunduğu gözetilmeyerek, davanın reddine karar yerilmiş olması usul ve yasaya aykırı olup hükmün bozulmasına karar verilmiştir.

230 Yargıtay Yirmi Birinci Hukuk Dairesi, 03.07.2017 Tarih ve E. 2016/3367, K. 2017/5638.

A) Türkiye'ye Giriş

Yabancı uyrukluların Türkiye'ye girişleri öncesinde ülkemizin uyguladığı vize prosedürleri giriş ve çıkışlarda büyük önem arz etmektedir. Ülkemizin diğer ülke vatandaşlarına uyguladığı vize usulü ülkeden ülkeye de değişmektedir[231].

Çıkma izni alarak Türk vatandaşlığını kaybeden ve mavi kart sahibi olan kişiler, ikamet ve çalışma hakları gibi Türkiye'ye giriş, çıkış hususlarında da Türk vatandaşları gibi hareket edebileceklerdir[232].

Bu hususu düzenleyen YUKK madde 12'de Türkiye'ye girişte vize şartı aranmayacak kişiler belirtilmiş olup, bu maddenin ç bendinde de vatandaşlıktan çıkma izni alarak çıkan TVK madde 28 kapsamındaki kişiler sayılmıştır[233].

Dolayısıyla, mavi kart sahibi kişiler de aynen Türk vatandaşları gibi, yalnızca mavi kart belgelerini göstererek Cumhurbaşkanı kararıyla Türkiye'ye giriş ve Türkiye'den çıkış için belirlenen sınır geçiş noktasını yani sınır kapılarını kullanarak[234] Türkiye'ye giriş ve çıkış yapabileceklerdir.

Ancak YUKK madde 9'da Genel Müdürlük'ün gerektiğinde ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşlerini alarak, kamu düzeni veya kamu güvenliği ya da kamu sağlığı açısından Türkiye'ye girmesinde sakınca görülen yabancıların ülkeye girişini yasaklayabileceği belirtilmiştir. Maddeden de açıkça anlaşılacağı üzere, Türkiye'ye giriş

---

231 http://www.mfa.gov.tr/vize-genel-bilgileri.tr.mfa (Erişim: 29.05.2020)
232 TÜTÜNCÜBAŞI (Milletlerarası), s. 170.
233 YUKK madde 12: *"(1) Aşağıda sayılan yabancılardan Türkiye'ye girişte vize şartı aranmaz:*
a) Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu anlaşmalarla ya da Cumhurbaşkanı kararıyla vizeden muaf tutulan ülkelerin vatandaşları
b) Türkiye'ye giriş yapacağı tarih itibarıyla, geçerli ikamet veya çalışma izni bulunanlar
c) 15/7/1950 tarihli ve 5682 sayılı Pasaport Kanununun 18 inci maddesine göre verilmiş ve geçerliliklerini yitirmemiş yabancılara mahsus damgalı pasaport sahipleri
ç) 29/5/2009 tarihli ve 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun 28 inci maddesi kapsamında olduğu anlaşılanlar
(2) Aşağıda sayılan yabancılardan Türkiye'ye girişte vize şartı aranmayabilir:
a) Mücbir nedenlerle, Türk hava ve deniz limanlarını kullanmak zorunda kalan taşıtlardaki yabancılardan liman şehrine çıkacak kişiler
b) Deniz limanlarına gelip, yetmiş iki saati geçmemek kaydıyla, liman şehrini veya civar illeri turizm amaçlı gezecek kişiler"
[234] YUKK madde 3/o: *"Sınır kapısı: Cumhurbaşkanı kararıyla Türkiye'ye giriş ve Türkiye'den çıkış için belirlenen sınır geçiş noktasını ifade eder."*

yapmak isteyen mavi kart sahibi kişilerin, ülkeye girişi yasaklı kişilerden olmaması gerekmektedir[235].

B) İkamet Hakkı

İkamet ve seyahat özgürlüğü, Anayasamızın 23. maddesinde düzenlenmiştir. Düzenlenen maddede, herkesin ikamet ve seyahat hakkına sahip olduğu; yabancı ve vatandaş ayrımı yapılmaksızın belirtilmiştir.

Yabancıların, Türkiye'de ikamet etmesi konusundaki hükümler, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik'te düzenlenmiştir.

İkamet hakkı, yabancı kişilere Türkiye'de kalma imkanı tanıyan izindir. YUKK'un 19. maddesine göre, "Türkiye'de, vizenin veya vize muafiyetinin tanıdığı süreden ya da doksan günden fazla kalacak yabancıların ikamet izni almaları zorunludur. Türkiye'de doksan günden daha az kalacak yabancılar da ikamet izni başvurusunda bulunabilirler[236]."

Uluslararası koruma kapsamındaki yabancıların, mavi kart sahiplerinin, göçmenlerin veya vatansızların da Türkiye'de ikamet etmesi mümkündür ve bu ihtimaller bakımından anılan kişilerin durumlarını dikkate alan farklı hukuki düzenlemelere yer verilmiştir[237].

---

235 Türkiye'ye Giriş Yasağı madde 9: *"(1) Genel Müdürlük, gerektiğinde ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşlerini alarak, kamu düzeni veya kamu güvenliği ya da kamu sağlığı açısından Türkiye'ye girmesinde sakınca görülen yabancıların ülkeye girişini yasaklayabilir.*
(2) Türkiye'den sınır dışı edilen yabancıların Türkiye'ye girişi, Genel Müdürlük veya valilikler tarafından yasaklanır.
(3) Türkiye'ye giriş yasağının süresi en fazla beş yıldır. Ancak, kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından ciddi tehdit bulunması hâlinde bu süre Genel Müdürlükçe en fazla on yıl daha artırılabilir.
(4) (Değişik:6/12/2019-7196/71 md.) Vize veya ikamet izni süresi sona eren ve bu durumları yetkili makamlarca tespit edilmeden önce Türkiye dışına çıkmak için valiliklere başvuruda bulunup hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancılara, idari para cezalarını ödemiş olmaları ve Bakanlıkça belirlenen ihlal sürelerini aşmamaları kaydıyla, Türkiye'ye giriş yasağı kararı alınmayabilir.
(5) 56 ncı madde uyarınca Türkiye'yi terke davet edilenlerden, süresi içinde ülkeyi terk edenler hakkında giriş yasağı kararı alınmayabilir.
(6) Genel Müdürlük, giriş yasağını kaldırabilir veya giriş yasağı saklı kalmak kaydıyla yabancının belirli bir süre için Türkiye'ye girişine izin verebilir."
236 ÇÖRTOĞLU KOCA, s. 50.
237 ESEN, s. 6.

Bazı yabancıların Türkiye'de kalabilmesi için ikamet izni almalarına gerek bulunmamaktadır. Bu kişiler YUKK'nun 20. maddesinde belirtilmiştir. Yönetmeliğin 20. maddesinde ise, ikamet izni almasına gerek bulunmayan kişilerin düzenlenmesi yabancıların lehine olacak bir şekilde genişletilmiştir. Yönetmeliğin 20. maddesinde, Kanun'un 20. maddesinde yazmayan milletlerarası sözleşmelerde ve yabancılar hukukuna dair diğer hükümlerde yer alan bazı yabancıların da ikamet izni almasına gerek bulunmadığı hükme bağlanmaktadır[238].

Yönetmeliğin 20. maddesinde ikamet izni almasına gerek bulunmayan yabancılar sayılmış olup 7. maddede "TVK'nin 28'inci maddesi kapsamında olanlar" şeklinde belirtilmiş, böylece mavi kart sahipleri ikamet izninden muaf tutulmuştur.

YUKK maddesinde mavi karta sahip kişilerin ikamet izninden muaf tutulduğu düzenlenmemiş olsaydı bile, TVK doğrultusunda bu kişilerin ikamet izninden muaf tutulacağı öngörülebilirdi. Ancak kanun koyucunun daha net, tereddüte mahal vermeyecek şekilde bu hükmü düzenlemek istediği anlaşılmaktadır[239].

Bu özel statülü yabancıların ikamet izninden muaf bir şekilde geçirdikleri süreler, ikamet izin sürelerinin toplamında sayılmayacak olup bu husus YUKK Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliğin 20. maddesinde düzenlenmiştir[240]. Bu maddeye göre: *"Vatansızlar ve uluslararası koruma statüsü sahipleri dışında, birinci fıkrada belirtilen yabancıların Türkiye'de kalışlarına esas teşkil eden belge ve izinlerle ikamet izninden muaf olarak geçirdikleri süreler, ikamet izin sürelerinin toplamına dâhil edilmez."*

Son olarak değinmemiz gereken konu, aile ikamet izni hususudur. Bireylerin doğduğu ve uzun süredir yaşadığı ülkeden çeşitli nedenlerle ayrılmaları ve geçici veya kalıcı olarak yurt dışında yaşamaya başlamaları halinde, aile birlikteliğinin sağlıklı bir biçimde devam edebilmesi için aile ikamet izni düzenlenmiştir[241].

Bu husus YUKK madde 34'te, ikamet iznine sahip olan yabancıların veya mavi kart sahiplerinin, "*yabancı eşine, kendisinin veya eşinin ergin olmayan yabancı çocuğuna,*

238 ÇÖRTOĞLU KOCA, s. 51.
239 ESEN, s. 131.
240 ESEN, s. 131.
241 ARSLAN, Ş.: Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahat Hakkı, İstanbul 2018, s. 143.

kendisinin veya eşinin bağımlı yabancı çocuğuna da her defasında üç yılı aşmayacak şekilde aile ikamet izni verileceği" şeklinde düzenlenmiştir[242].

Aile ikamet izninin verilebilmesi için aile bireylerinin içinde uygun bir destekleyicinin bulunması gerekmektedir. Destekleyici, YUKK madde 3'te tanımlanmış olup buna göre *"aile birliği amacıyla Türkiye'ye gelecek yabancıların masraflarını üstlenen ve ikamet izni talebinde bulunanlar tarafından başvuruya dayanak gösterilen Türk vatandaşını veya Türkiye'de yasal olarak bulunan yabancıyı"* ifade etmektedir.

Destekleyici olabilecek kişiler dört ana grupta sayılmıştır. Bunlar: Türk vatandaşları, mavi kart sahibi kişiler, mülteciler ve ikincil koruma statüsüne sahip kişilerdir. *Elçin'e* göre; dolayısıyla mavi kart sahibi kişiler destekleyici konumunda olabilecektir ve bu kişinin yabancı eşi, kendisinin ya da eşinin ergin olmayan yabancı çocuğu, yine kendisinin ya da eşinin bağımlı çocuğu aile ikamet iznini talep edebilecek kişilerdendir[243].

C) Sınır Dışı Edilme Hususu

Sınır dışı edilme hususu ise Anayasa madde 23'te düzenlenmiştir. Bu maddeye göre: *"Vatandaş sınır dışı edilemez ve yurda girme hakkından yoksun bırakılamaz."* Maddede "vatandaş" ifadesi yer aldığından da anlaşılabileceği üzere, sınır dışı edilme hususu yalnızca yabancılar için söz konusu olabilecektir. Dolayısıyla, TVK madde 28'de hakları düzenlenen mavi kart sahiplerinin, sınır dışı edilme konusunda Türk vatandaşı gibi güvenceye sahip oldukları düşünülemeyecektir.

YTİSHK [244] madde 19'da: *"İçişleri Bakanlığınca memlekette kalması umumi güvenliğe, siyasi ve idari icaplara aykırı sayılan yabancılar verilecek muayyen müddet zarfında Türkiye'den çıkmağa davet olunur. Bu müddetin sonunda Türkiye'yi*

---

242 Madde 34: *"(1) Türk vatandaşlarının, 5901 sayılı Kanunun 28 inci maddesi kapsamında olanların veya ikamet izinlerinden birine sahip olan yabancılar ile mültecilerin ve ikincil koruma statüsü sahiplerinin;*
a) Yabancı eşine,
b) Kendisinin veya eşinin ergin olmayan yabancı çocuğuna,
c) Kendisinin veya eşinin bağımlı yabancı çocuğuna, her defasında üç yılı aşmayacak şekilde aile ikamet izni verilebilir. Ancak, aile ikamet izninin süresi hiçbir şekilde destekleyicinin ikamet izni süresini aşamaz."
243 ELÇİN, D.: "Yabancılar Ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda Aile İkamet İzni: Aile Hayatı Hakkı Mı? Aile Birleşimi Hakkı Mı?", TAAD, Ankara 2017, Yıl 7, Sa. 30, s. 164-167.
244 Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun, R.G. 15.07.1950 - 7564

terketmiyenler sınır dışı edilebilirler." hükmü ile YUKK madde 52'de *"Yabancılar, sınır dışı etme kararıyla, menşe ülkesine veya transit gideceği ülkeye ya da üçüncü bir ülkeye sınır dışı edilebilir."* hükmü ile ele alınmıştır.

Yine YUKK madde 54'te sınır dışı etme kararı alınacaklar[245], madde 55'te ise sınır dışı etme kararı alınamayacaklar[246] düzenlenmiştir. Söz konusu maddelerden de anlaşıldığı üzere, sınır dışı etme sebebi oluşmuş olsa bile, yabancı, sınır dışı etme kararı alınamayacaklar düzenlemesindeki şartlardan en az birini taşıyorsa, sınır dışı edilemeyecektir.

Sonuç olarak tüm hükümler göz önünde bulundurulduğunda, Türk vatandaşları ile YUKK madde 55 dışında kalan yabancılar hariç olmak üzere, dolayısıyla mavi kart sahipleri de, YUKK madde 54'teki maddelerden en az biri gerçekleştiğinde sınır dışı edilebileceklerdir. Örneğin; madde 54/b'ye göre, terör örgütü üyesi olan ve geçimini bu yol ile sağlayan mavi kart sahibi kişi sınır dışı edilebilecek kişiler arasında bulunmaktadır.

---

245 Madde 54: *"(1) Aşağıda sayılan yabancılar hakkında sınır dışı etme kararı alınır:*
a) 5237 sayılı Kanunun 59 uncu maddesi kapsamında sınır dışı edilmesi gerektiği değerlendirilenler
b) Terör örgütü yöneticisi, üyesi, destekleyicisi veya çıkar amaçlı suç örgütü yöneticisi, üyesi veya destekleyicisi olanlar
c) Türkiye'ye giriş, vize ve ikamet izinleri için yapılan işlemlerde gerçek dışı bilgi ve sahte belge kullananlar ç) Türkiye'de bulunduğu süre zarfında geçimini meşru olmayan yollardan sağlayanlar
d) Kamu düzeni veya kamu güvenliği ya da kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanlar
e) Vize veya vize muafiyeti süresini on günden fazla aşanlar veya vizesi iptal edilenler
f) İkamet izinleri iptal edilenler
g) İkamet izni bulunup da süresinin sona ermesinden itibaren kabul edilebilir gerekçesi olmadan ikamet izni süresini on günden fazla ihlal edenler
ğ) Çalışma izni olmadan çalıştığı tespit edilenler
h) Türkiye'ye yasal giriş veya Türkiye'den yasal çıkış hükümlerini ihlal edenler
ı) Hakkında Türkiye'ye giriş yasağı bulunmasına rağmen Türkiye'ye geldiği tespit edilenler
i) Uluslararası koruma başvurusu reddedilen, uluslararası korumadan hariçte tutulan, başvurusu kabul edilemez olarak değerlendirilen, başvurusunu geri çeken, başvurusu geri çekilmiş sayılan, uluslararası koruma statüleri sona eren veya iptal edilenlerden haklarında verilen son karardan sonra bu Kanunun diğer hükümlerine göre Türkiye'de kalma hakkı bulunmayanlar
j) İkamet izni uzatma başvuruları reddedilenlerden, on gün içinde Türkiye'den çıkış yapmayanlar
(2) Başvuru sahibi veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişiler hakkında, sadece ülke güvenliği için tehlike oluşturduklarına dair ciddi emareler bulunduğunda veya kamu düzeni açısından tehlike oluşturan bir suçtan kesin hüküm giymeleri durumunda sınır dışı etme kararı alınabilir."

246 Madde 55: *"a) Sınır dışı edileceği ülkede ölüm cezasına, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacağı konusunda ciddi emare bulunanlar*
b) Ciddi sağlık sorunları, yaş ve hamilelik durumu nedeniyle seyahat etmesi riskli görülenler
c) Hayati tehlike arz eden hastalıkları için tedavisi devam etmekte iken sınır dışı edileceği ülkede tedavi imkânı bulunmayanlar
ç) Mağdur destek sürecinden yararlanmakta olan insan ticareti mağdurları
d) Tedavileri tamamlanıncaya kadar, psikolojik, fiziksel veya cinsel şiddet mağdurları"

D) Çalışma Hakkı

Çalışma özgürlüğü, kişinin istediği işte çalışabilme serbestisi anlamına gelir[247].

TVK'ye göre, yetkili makam kararı ile Türk vatandaşlığının kaybedilmesi, çıkma izni alarak Türk vatandaşlığından çıkmak veya kaybettirme halleri ile gerçekleşmektedir. Bu yabancılardan ise yalnızca çıkma izni alarak Türk vatandaşlığını kaybeden kişilere çalışma hakkı tanınmıştır. Diğer durumlarda Türk vatandaşlığını kaybeden kişiler, yabancı statüsüne tabi olacaklardır[248].

Bir ülkede her yabancıya aynı kurallar uygulanmaz, bazı yabancılar o ülke için ayrıcalıklı veya özeldirler. Yabancılar için farklı kuralların uygulandığı alanların başında çalışma gelir. İşte Türkiye'de de bazı yabancılar nitelikleri bakımından özeldirler ve farklı kurallara tabiidirler. Nitelikleri bakımından özel yabancılara farklı kurallar uygulanır. Bu farklılığın kaynağı bazı temel kanunlar ile uluslararası anlaşmalardır. 6735 sayılı Uluslararası İşgücü Kanunu'nda sınırlı olarak bazı yabancılara çalışma kurallarının ayrıcalıklı uygulanması öngörülmüştür[249].

Mavi kart sahipleri, TVK'nin 28. maddesinde istisna tutulan alanlar hariç olmak üzere çalışma iznine gerek olmadan aynen Türk vatandaşları gibi çalışma hakkına sahip olacaklardır. Ancak yabancıların çalışmalarını düzenleyen Uluslararası İşgücü Kanunu[250] 15/2. maddesinde, "kamu düzeni, kamu güvenliği veya kamu sağlığı açısından Türkiye'de çalışmasında sakınca olduğunun ilgili kamu kurum ve kuruluşlarınca bildirilmesi durumlarında çalışma izninin veya çalışma izni muafiyetin iptal edileceği" belirtilmiştir. UİK, YUKK'tan farklı olarak, mavi kartlı yabancıların durumlarına ilişkin açık bir hüküm içermemektedir[251].

Yabancıların çalışması ile ilgili istisna oluşturan yabancılardan bir kısmını Türk vatandaşlığı ile ilgisi olan yabancılar oluşturur. Bunlardan ilki Türk vatandaşı ile bağı olan yabancılar, yani Türk vatandaşı ile evlenen kişi ve Türk vatandaşı ile evlenen yabancının

247 CİN, M.: "Türk Soylu Yabancıların Türkiye'de Çalışma Özgürlüğü", Mevzuat Dergisi, Nisan 2005, S. 88, s. 1.

248 ERKEN, B.: Türkiye'de Yabancıların Çalışması, Ankara 2018, s. 148-149.
249 ERKEN, s. 147.
250 R.G. 28.07.2016 – 29800
251 CAN/TUNA, s. 91-92.

çocuğudur. İkincisi, Türk vatandaşlığını kaybeden yabancılar içerisinde izin ile Türk vatandaşlığından çıkan yabancılar, yani Mavi Kart sahipleri çalışma hakkı bakımından önemli ayrıcalıklara sahiptirler[252].

Kanun mavi kart statüsündeki yabancılar için kamu görevliliği dışında herhangi bir şart veya sınırlama öngörmemiştir. Bu yabancılar belirli bir kadro içinde ve kamu hukuku düzenine tabi olarak asli kamu hizmetinde bulunamazlar. Ancak kamu kurum ve kuruluşlarında işçi, geçici ya da sözleşmeli personel olarak çalıştırılabilirler[253]. Bu hususa ayrıntılı bir şekilde istisnai durumlar başlığı altında değinilecektir.

İlgili Yargıtay kararında, mavi kart sahibi davacı yurtdışında geçen çalışma sürelerinin Yurt Dışında Bulunan Türk Vatandaşlarının Yurt Dışında Geçen Sürelerinin Sosyal Güvenlikleri Bakımından Değerlendirilmesi Hakkında Kanun [254] kapsamında borçlanabileceğinin tespiti için mahkemeye başvurmuştur. Davalı kurum, davacının çalıştığı ülke ile Türkiye arasında imzalanmış bir sosyal güvenlik sözleşmesi bulunmadığını beyan etmiştir. Kanunun ilk maddesinde "*Türk vatandaşları ile doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenlerin on sekiz yaşını doldurduktan sonra Türk vatandaşı olarak yurt dışında geçen ve belgelendirilen sigortalılık süreleri ve bu süreleri arasında veya sonunda her birinde bir yıla kadar olan işsizlik süreleri ile yurt dışında ev kadını olarak geçen süreleri, bu Kanunda belirtilen sosyal güvenlik kuruluşlarına prim ödenmemiş olması ve istekleri hâlinde, bu Kanun hükümlerine göre sosyal güvenlikleri bakımından değerlendirilir."* denmektedir. Dolayısıyla borçlanmaya esas alınabilecek belgelerin davacı tarafından ibrazı istenerek, ihtilaf konusu dönemde davacının hangi ülkelere giriş çıkış yaptığı pasaport kayıtları ile emniyet müdürlüğünden celp edilecek kayıtlar yolu ile belirlenerek, davacının yurtdışında geçen ve borçlanmaya esas alınabilecek çalışma süreleri belirlenerek, bunun sonucu doğrultusunda karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme sonucu yazılı bir şekilde hüküm kurulması, usul ve yasaya aykırı olduğundan bozma nedenidir[255].

252 ERKEN, s. 147.
253 ERKEN, s. 150.
254 R.G. 08.05.1985 – 18761
255 Yargıtay Onuncu Hukuk Dairesi, 27.02.2017 Tarih ve E. 2016/18850, K. 2017/1551.

Yine çalışma hakkı yönünden, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 28.04.2010 tarihli bozma kararı[256] da bulunmaktadır. Somut olayda, 26.08.1999 tarihinde çıkma izni verilen ve 10.01.1989-30.11.1989 tarihleri arasında hizmet sözleşmesi ile çalışan kişinin, 28.11.2005 tarihinde SGK'ya başvurarak Almanya'da geçen çalışma sürelerinin değerlendirilmesine ilişkin borçlanma talebi, Türk vatandaşı olmadığı ve borçlanma hakkından yalnızca Türk vatandaşlarının yararlanabileceği gerekçesi ile reddedilmiştir. Borçlanma hakkından sadece Türk vatandaşlarının yararlanabileceği belirtilmişse de, Anayasa ve TVK'ye göre, Türk vatandaşlığından çıkma izni alarak ayrılan ve borçlanma talebinde bulunurken Türk vatandaşı olmayan kişi, sosyal haklar yönünden vatandaş olarak kabul edilecektir. Bu hak kazanılmış bir hak olup kişinin kazanılmış haklarının ve Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanma hakkının korunması gerekecektir. Dolayısıyla, davacının yurt dışında çalıştığı sürelere ilişkin borçlanma talebinde bulunabileceği ve temyiz itirazlarının kabulü ile kararın bozulmasına karar verilmiştir.

Kaldı ki, T.C. Aile, Çalışma Ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Uluslararası İşgücü Genel Müdürlüğü'nce de mavi kart sahibi kişilerin, yapılacak mesleğin icrasına uygun olarak mevzuattaki sorumlulukların yerine getirilmesi ve özel kanunlardaki hususların saklı kalması şartı ile, 6735 sayılı Kanun hükümleri doğrultusunda çalışma izni almalarına gerek bulunmadan Türk vatandaşları gibi çalışabilecekleri belirtilmiştir[257].

Özel kanunlarda düzenlenen bazı hükümler doğrultusunda ise, yabancı kişiler bazı meslekleri icra edememektedirler. Yabancıların belirlenen mesleklerde çalışamamasının "kamu güvenliği, kamu sağlığı, kamu yararı, kamu düzeni" ile ilgilidir. Mavi kart sahibi kişilerin bu kapsama girip girmediği ise doktrinde tartışmalıdır[258].

1. Avukatlık, noterlik, hakimlik ve savcılık

Avukatlık Kanunu'nun 3. maddesinde avukatlık mesleğine kabul şartları sayılmıştır. Bu şartların ilki avukatlık mesleğini icra edecek kişinin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmasıdır.

256 Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 28.04.2010 Tarih ve E. 2010/10-210, K. 2010/240.
257 https://www.ailevecalisma.gov.tr/uigm/yabancilar/kapsamdisi-ve-mavi-kart/ (Erişim: 09.05.2020)
258 BALCI, E.: "6735 Sayılı Uluslararası İşgücü Kanunu'na Göre Yabancıların Türkiye'deki Çalışma Hakları", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2019, s. 47.

Ancak Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü'nün TBB Başkanlığına gönderdiği 27 Haziran 2008 tarihli Genelgede mavi kart sahibi kişilerin de Türkiye'de Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'ndan izin alarak avukatlık ve avukatlık stajı yapabilecekleri öngörülmektedir[259].

Dolayısıyla çıkma izni alarak Türk vatandaşlığını kaybeden kişiler de hukuk fakültesinden mezun olmak, Avukatlık Kanununun 3. maddesinde belirtilen şartlardan "T.C. vatandaşı olmak" dışındaki diğer şartlara sahip olmaları halinde Türkiye'de avukatlık ve avukatlık stajı yapabileceklerdir[260].

Ancak Türk vatandaşlığından çıkma izni alarak çıkan ve mavi kart statüsüne sahip kişiler noter, hakim ve savcı mesleğini icra edemeyeceklerdir. Zira bu meslekleri icra edebilmek için aranan ilk şart Türk vatandaşı olmaktır[261].

2. Turist rehberliği

Turist Rehberliği Meslek Yönetmeliği'nin[262] "başvuru ve belgelerin incelenmesi (m.7), mesleğe kabul başvurusu ve ruhsatname için istenen belgeler (m. 22), oda üyeliğine kabul (m. 34)" başlıklarında mavi kart sahipleri ile ilgili düzenlemeler yapılmıştır.

Yönetmelikte düzenlenen hükümlere göre, turist rehberliğine başvuru yapabilmek için, başvurunun kabul edilmesi üzerine ruhsat alabilmek ve odaya üye olabilmek için *"29/5/2009 tarihli ve 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu uyarınca düzenlenmiş mavi kart sahiplerine ait yurtiçi ve/veya yurtdışı yerleşim yeri belgesi ile mavi kartın aslı veya onaylı örneği"* gerekmektedir.

Düzenlenen yönetmelikte istenen evraklardan da anlaşılabileceği üzere, yabancıların Türkiye'de turist rehberliği yapabilmeleri mümkün değilken, mavi kart sahibi kişiler turist rehberliği mesleğini aynen Türk vatandaşları gibi icra edebileceklerdir.

259 AYGÜL (Yabancıların), s. 33-34.
260 http://higm.adalet.gov.tr/Home/SSSorularDetay/1 (Erişim: 20.07.2020)
261 Noterlik Kanunu m. 7 - R.G. 18.01.1972 – 14090; Hakimler ve Savcılar Kanunu m. 8 – R.G. 24.02.1983 - 17971
262 R.G. 26.12.2014 - 29217

3. Sözleşmeli personel olarak çalışma

T.C. İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü'nce de, özel statüye ve mavi karta sahip yabancılar, kamu kurum ve kuruluşlarında işçi, geçici ya da sözleşmeli personel olarak çalıştırılabilirler[263].

Belediye Kanunu'nda[264] düzenlendiği üzere: *"Avukat, mimar, mühendis, şehir ve bölge plâncısı, çözümleyici ve programcı, tabip, uzman tabip, ebe, hemşire, veteriner, kimyager, teknisyen ve tekniker gibi uzman ve teknik personel yıllık sözleşme ile çalıştırılabilir."* (m. 49/3)[265]

Mavi karta sahip kişilerin, TVK m. 28'de kamu görevi hariç tutularak, Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynı şekilde yararlanabilecekleri düzenlenmiştir. Dolayısıyla, Türk vatandaşı olma şartı arayan özel kanunlarda istisna olarak kabul edilmektedirler. Bu doğrultuda mavi kart sahibi kişiler, doktorluk, eczacılık, yeminli mali müşavirlik, mühendislik, hemşirelik, mimarlık gibi serbest meslekleri izin almalarına gerek bulunmadan yapabileceklerdir. Çünkü hukukumuzda bu meslekleri icra eden bireyler, kamu görevlisi sıfatını haiz değildirler[266].

E) Taşınmaz Mülkiyet Hakkı Ve Miras Hakkı

Günümüz Anayasası, bazı hükümlerinde "her Türk", bazı hükümlerinde ise "herkes" veya "yabancılar" ifadelerini kullanarak o hükmün kimler için geçerli olacağını sınırlandırabilmektedir.

Anayasanın 12. maddesinde "Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir." hükmü yer alır. Bunun yanında "Temel Haklar ve Ödevler" başlığında bahsedilen "Herkes mülkiyet hakkına sahiptir. Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir. Mülkiyet hakkının kullanılması toplum

263 https://www.icisleri.gov.tr/nufus-ve-vatandaslik-isleri-genel-mudurlugu-hizmet (Erişim: 26.05.2020)
264 R.G. 03.07.2005 - 25874
265 "Belediye ve bağlı kuruluşlarında, norm kadroya uygun olarak çevre, sağlık, veterinerlik, teknik, hukuk, ekonomi, bilişim ve iletişim, plânlama, araştırma ve geliştirme, eğitim ve danışmanlık alanlarında avukat, mimar, mühendis, şehir ve bölge plâncısı, çözümleyici ve programcı, tabip, uzman tabip, ebe, hemşire, veteriner, kimyager, teknisyen ve tekniker gibi uzman ve teknik personel yıllık sözleşme ile çalıştırılabilir."
266 AYGÜL (Türk), s. 56.

yararına aykırı olamaz." hükmü ile yabancılar dahil herkesin mülkiyet hakkına sahip olduğundan söz edilmektedir.

Ancak doğaldır ki bu hak da sınırsız olarak kabul edilmemelidir. Yukarıda aktarılan, Anayasanın 35. maddesinin 2. fıkrası mülkiyet hakkından bahsederken bu hakkın kamu yararı amacına yönelik olarak "kanunla" sınırlanabileceğini belirtmiştir[267].

Mavi kart sahibi kişiler ve kanunda belirtilen şekilde altsoyları, kamu düzenine ilişkin hükümler saklı kalmak koşulu ile yabancı konumunda olmalarına karşın mülkiyet ve miras haklarından Türk vatandaşı gibi yararlanmaya devam edeceklerdir[268].

Mülkiyet hakkının aynı hükümlerle de olsa, 1961 ve 1982 Anayasalarındaki düzenleniş yerleri çok temel bir fark yaratmaktadır. Çünkü aynı madde 1961 Anayasasında "Sosyal ve İktisadi Haklar" başlığı altında düzenlendiğinden olağan zamanlarda da kanun hükmünde kararnamelere konu olabilirken, 1982 Anayasasında "Kişinin Temel Hak ve Ödevleri" başlığı altında düzenlenmesi nedeniyle günümüzde ancak olağanüstü haller ve sıkıyönetim durumlarında kanun hükmünde kararnamelere konu olabilmektedir[269].

Ayrıca, çıkma izni alan kişinin hangi devletin vatandaşlığına geçtiği konusunda bir düzenleme bulunmamakla birlikte, uygulama farklıdır. Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğünün konuyla ilgili genelgesinde; Türk vatandaşlığından çıkma izni alan bir kişinin Asya ve Afrika'daki tüm devletlerle Avrupa'daki Arnavutluk, Yunanistan, Bulgaristan, Macaristan, Polonya, Slovakya, Romanya, Yugoslavya ve Çek Cumhuriyeti'nin dağılması sebebiyle oluşan Slovenya, Bosna-Hersek, Hırvatistan, Makedonya, Sırbistan ve Karadağ vatandaşlığına geçenlerin bu yasanın avantajından yararlanamayacağı belirtilerek, uygulamanın bu şekilde yerine getirilmesi istenilmiştir[270].

Kaldı ki Tapu Kanunu [271] madde 35/1'e göre: *"Kanuni sınırlamalara uyulmak kaydıyla, uluslararası ikili ilişkiler yönünden ve ülke menfaatlerinin gerektirdiği hallerde*

267 LEVİ, s. 67.
268 TERECİ, H.: "Vatandaşlığını Kaybeden Kişilerin Mülkiyet ve Miras Hakları", Terazi Hukuk Dergisi, Ankara 2013, C. 9, Sa. 79, s. 48.
269 ÖZBUDUN, E.: Türk Anayasa Hukuku, Ankara 2000, s. 125.
270 EKŞİ, N.: Yabancıların Türkiye'deki Taşınmaz Mallar Üzerindeki Hakları, İstanbul 2006, s. 79 (Yabancıların).
271 R.G. 22.12.1934 - 2892

Cumhurbaşkanı tarafından belirlenen ülkelerin[272] *vatandaşı olan yabancı uyruklu gerçek kişiler Türkiye'de taşınmaz ve sınırlı ayni hak edinebilirler."*

Tapu Kanunu madde 36'ya göre ise: *"Türk Vatandaşlığı Kanununun 28 inci maddesi kapsamındaki kişiler hariç olmak üzere yabancı uyruklu gerçek kişilerin, yabancı ülkelerin kanunlarına göre kurulmuş tüzel kişilerin ve uluslararası kuruluşların yüzde elli veya daha fazla oranda hissesine sahip oldukları veya yönetim hakkını haiz kişilerin çoğunluğunu atayabilme veya görevden alabilme yetkisine sahip oldukları Türkiye'de kurulu tüzel kişiliğe sahip şirketler, ana sözleşmelerinde belirtilen faaliyet konularını yürütmek üzere taşınmaz mülkiyeti veya sınırlı ayni hak edinebilir ve kullanabilirler."*

Maddeden de anlaşılacağı üzere mavi kart statüsüne sahip kişiler hariç tutularak, bu bireylerin yabancı sermayeli şirketlerdeki payları, yerli sermaye şeklinde kabul edilecektir[273].

Kaldı ki bu durum, TVK madde 28'de bahsedilen istisnalar haricinde mavi kart statüsünü haiz kişilerin Türk vatandaşlarına sağlanan haklardan aynı şekilde yararlanmaya devam etmeleri hususu ile aynı doğrultudadır[274].

Miras hakkı hususunda ise özel imtiyazlı bu yabancılar ve kanuni mirasçıları, kamu düzeni hükümleri saklı kalmak kaydıyla, Türk vatandaşları ile haklara sahip olacaklardır. Bu durumda mavi kart statüsünü haiz kişiler, Türkiye'de miras hukukuna ilişkin bazı sınırlamalara tâbi olsalar bile, istisna durumları sebebiyle Türkiye'deki taşınmaz mallar üzerinde Türk vatandaşları gibi miras alacaklılarıdır[275].

Sonuç olarak, düzenlenen hükümlerden de anlaşılacağı üzere, mavi kart sahipleri, aynen Türk vatandaşları gibi mülkiyet ve miras hakkına sahip olabileceklerdir.

---

[272] 4982 Sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu Ve Buna Bağlı Yönetmelik Uyarınca Karşılıklılık İlkesi Kapsamında Bulunan Ülkeler Hakkında Tebliğ: https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/10/20081017-19.htm (Erişim: 30.05.2020)

[273] TURANLI, H.: "Yabancı Sermayeli Türk Şirketlerinin Taşınmaz Mülkiyeti Ve Sınırlı Aynî Hak Edinimi", YBHD, Ankara 2018, Sa. 2, s. 185.

274 TURANLI, s. 185.

275 TERECİ, s. 48.

F) Dernek/Vakıf Kurma Hakkı

Anayasa'ya göre Anayasanın "düşünce yayma ve açıklama hürriyeti, haberleşme hürriyeti, dernek kurma hakkı, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, sendika kurma hakkı" başlıklı maddelerinde, hakların millî güvenliğe bağlı sınırlandırılabileceği kabul edilmiştir. TVK hükmü gereğince de, mavi kart hamillerine tanınan hakların kullanılması, millî güvenlik ve kamu düzenine aykırı ise, bu hakların kullanılmasının sınırlandırılabileceği kabul edilmiştir[276].

Mavi kartlı yabancılar, zaten Türkiye'de ikamet hakkına sahip oldukları için dernek kurma ve kurulmuş derneklere üye olma hakkına sahip olacaklardır. Vakıflar Kanunun[277] 5/4. maddesi, yabancıların Türkiye'deki mütekabiliyet esasına göre yeni vakıf kurabileceğini öngörmektedir. Hüküm, yabancıların yeni vakıf kurmalarına yasak getirmemekte, sadece hukuki ve fiili mütekabiliyet esasına bağlamaktadır. Mütekabiliyet koşulunun kural olarak mavi kartlı yabancılar için geçerli olmaması gerekir. Ancak asıl belirleyici olan, mütekabiliyetin somut olayda milli güvenlik veya kamu düzenine yönelik etkilerinin olup olmadığıdır[278].

G) Teminat Muafiyeti

Genel kural, kişilerin hak arama özgürlüklerini sınırsız bir şekilde kullanmaları ise de, mahkemeden herhangi bir talepte bulunmak için bireyin, daha önce belirli bir sorumluluğu yerine getirmesi şartı öngörülmüş olabilir. Öngörülmüş olan istisnaî hususlardan biri de teminat gösterme yükümlülüğüdür[279].

HMK'nin 84. maddesinde [280] hangi hallerde teminat gösterilmesi gerektiği, bu maddenin ilk fıkrasında *"Türkiye'de mutad meskeni olmayan Türk vatandaşının dava*

---

276 ALTINTAŞ, E. H.: "Doğumla Türk Vatandaşı Olup Çıkma İzni İle Türk Vatandaşlığından Ayrılan Kişilerin (Mavi Kart Hamillerinin) Sosyal Güvenlik Hakkı", YBHD, Ankara 2019, Sa. 2, s. 425-426.

277 R.G. 20.02.2008 - 26800

278 CAN/TUNA, s. 95.

279 TÜTÜNCÜBAŞI, U.: "Milletlerarası Usûl Hukukunda Teminat Gösterme Yükümlülüğü", DEÜHFD, İzmir 2012, C. 12, Sa. 2, s. 184 (Milletlerarası).

280 Detaylı bilgi için bkz: Madde 84: *"(1) Aşağıdaki hâllerde davalı tarafın muhtemel yargılama giderlerini karşılayacak uygun bir teminat gösterilir:*
a) Türkiye'de mutad meskeni olmayan Türk vatandaşının dava açması, davacı yanında davaya müdahil olarak katılması veya takip yapması.

açması, davacı yanında davaya müdahil olarak katılması veya takip yapması" durumunda teminat gösterileceği açıkça belirlenmiştir.

MÖHUK'un 48. maddesinde ise *"Türk mahkemesinde dava açan, davaya katılan veya icra takibinde bulunan yabancı gerçek ve tüzel kişiler, yargılama ve takip giderleriyle karşı tarafın zarar ve ziyanını karşılamak üzere mahkemenin belirleyeceği teminatı göstermek zorundadır."* hükmü yer almaktadır.

TVK'nin 28. maddesinde mavi kart sahibi kişilerin yararlanamayacakları haklar sınırlı sayıda sayılmış olup[281] istisnalar dışında kalan haklardan Türk vatandaşları gibi aynen yararlanacakları hükme bağlanmıştır. Dolayısıyla bu kişilerin MÖHUK madde 48 kapsamında teminat yatıracaklarını düşünemeyiz. Yalnızca bu kişilerin Türkiye'de mutad meskene sahip değil iseler, HMK madde 84'e göre teminat yatıracaklarını değerlendirmek gerekir[282].

MÖHUK'un 48. maddesi kapsam olarak yabancı gerçek ve tüzel kişileri düzenlemiştir. Mavi kart sahibi kişiler, teminat hususunda, MÖHUK'a göre değil, HMK'de düzenlenen hükme göre nitelendirilmelidir. Dolayısıyla bu kişinin şayet Türkiye'de mutad meskeni yok ise teminat göstermesi gerekirken; mutad meskeni bulunan kişinin teminat gösterme yükümlülüğünün bulunmadığının kabul edilmesi gerekmektedir[283].

Türk vatandaşlığından çıkma izni alarak ayrılan ve mavi kart sahibi olan kişilerin, MÖHUK kapsamında teminat gösterme yükümlülüklerinin bulunmadığı kabul edilmelidir.

---

b) Davacının daha önceden iflasına karar verilmiş, hakkında konkordato veya uzlaşma suretiyle yeniden yapılandırma işlemlerinin başlatılmış bulunması; borç ödemeden aciz belgesinin varlığı gibi sebeplerle, ödeme güçlüğü içinde bulunduğunun belgelenmesi.
(2) Davanın görülmesi sırasında teminatı gerektiren durum ve koşulların ortaya çıkması hâlinde de mahkeme teminat gösterilmesine karar verir.
(3) Mecburi dava ve takip arkadaşlığında teminat gösterme yükümlülüğü, bu yükümlülüğün tüm davacılar bakımından mevcut olması hâlinde doğar."

[281] *"(2) Bu madde kapsamında bulunan kişilerin, seçme ve seçilme, muafen araç veya ev eşyası ithal etme hakları ile askerlik hizmetini yapma yükümlülüğü yoktur. Bu kişilerin sosyal güvenliğe ilişkin kazanılmış hakları saklı olup bu hakların kullanımında ilgili kanunlardaki hükümlere tabidirler.*
(3) Bu madde kapsamında bulunan kişiler, bir kadroya dayalı ve kamu hukuku rejimine tabi olarak asli ve sürekli kamu hizmeti görevlerinde bulunamazlar. Ancak kamu kurum ve kuruluşlarında işçi, geçici veya sözleşmeli personel olarak çalıştırılabilirler."

[282] ŞANLI, C./ESEN, E./ATAMAN FİGANMEŞE, İ.: Milletlerarası Özel Hukuk, İstanbul 2019, s. 429.

[283] TÜTÜNCÜBAŞI (Milletlerarası), s. 216.

Çünkü bu kişiler, hükümde sayılan istisnalar dışında Türk vatandaşlarının yararlandıkları haklardan aynen yararlanabileceklerdir[284].

Kaldı ki, teminat düzenlemelerindeki amaç, Türkiye ile taşınmaz ilişkisi bulunmayan kişiye karşı davalıyı, Türkiye'de mutad meskeni bulunan davacıyı korumaktır. Türkiye'de mutad meskeni bulunan kişinin Türkiye ile bağlarının olduğu aşikardır ve teminat gösterme yükümlülüğü bulunmayan kişi, davasını Türk vatandaşları gibi rahat bir şekilde takip edebilecektir[285].

Türkiye'de mutad meskeni olmayan mavi kartlıların teminat yükümlülüğünden tümden muaf tutulması doğru gözükmemektedir. Mavi kartlıların yalnızca haklardan yararlanma bakımından Türk statüsünde değerlendirileceği için Türk vatandaşlarının yükümlülüklerine tabi olmaları söz konusu olmayacaktır. Halbuki mavi kart statüsünün getirilme amacı Türk vatandaşlığını kaybedecek kişilere daha önce sahip olmadığı hakları kazandırmak değildir, bilakis onların mevcut hakları koruma altına alınarak Türkiye ile bağlarının devamını sağlamaktadır[286].

Mavi kart sahiplerinin ise istisnalar haricinde Türk vatandaşlarının yararlandığı haklardan yararlanabilmelerinden dolayı, bu kişilerin Türkiye'de dava açmaları, davaya katılmaları veya icra takibinde bulunmaları durumunda genel kural olarak teminat gösterme yükümlülükleri yoktur. Bu kişilerin Türkiye'de mutad meskene sahip olmamaları halinde, HMK madde 84'e göre teminat yatıracaklarının kabulü gerekmektedir [287].

H) Yükseköğretim Kurumları Sınavlarına Katılma Hakkı

Mavi kart sahibi kişiler, hem ÖSYM tarafından yapılacak merkezi yerleştirme sınavına hem de YÖK'ün Yurtdışından Öğrenci Kabulüne İlişkin Esaslar [288] uyarınca yükseköğretim kurumların yurt dışından öğrenci kabul sınavına katılabilirler[289]. Kaldı ki

284 ÇALIŞKAN, s. 66.
285 TÜTÜNCÜBAŞI (Milletlerarası), s, 217.
286 CAN/TUNA, s. 114.
287 ÇALIŞKAN, s. 80.
288 Yurtdışından Öğrenci Kabulüne İlişkin Esaslar https://birimler.dpu.edu.tr/app/views/panel/ckfinder/userfiles/27/files/yok_yonetmelik_ve_yonergeler/yurtdisindan_ogrenci_kabulune_iliskin_esaslar_10_11_14.pdf (Erişim: 14.07.2020)
289 ÖSYS: Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi https://www.osym.gov.tr/TR,8832/hakkinda.html (Erişim: 14.07.2020)

T.C. Kültür ve Turizm Başkanlığı'nın Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı'nın açıklamasında da mavi kart sahibi kişilerin Türkiye'deki Yükseköğrenim Kurumları'na iki şekilde kayıt yaptırabilecekleri belirtilmiştir [290] . Çifte imkandan yararlanma imkanı, Türkiye'de yükseköğretim görme bakımından bunların Türk öğrencilerden daha avantajlı bir durumda bulunduklarını göstermektedir [291] . Kanımızca üniversite eğitimi için diğer Türk vatandaşlarının yalnızca bir sınav hakkı bulunurken, Türk vatandaşlığından çıkan bir kişinin çift sınav hakkının olması eleştirilebilecek bir konu olup en azından Türk vatandaşları ile eşit imkana sahip olmaları gerektiği düşüncesindeyiz.

Ancak Danıştay 8. Hukuk Dairesi'nin emsal bir kararında, vatandaşlıklarından biri Türkiye Cumhuriyeti olan bir öğrenci, Yabancı Uyruklu Öğrenci Sınavı'na alınmamasına ilişkin iptal talebinde bulunmuştur. Türkiye'deki Yükseköğretim Kurumlarına Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Başvurma, Sınav Ve Yerleştirme işlemlerine dair kılavuzun 12/A maddesinde, bu sınava yabancı uyruklu olan kişilerin başvurabileceği belirtilmiştir. Madde 12/B'de ise T.C. vatandaşı olanların ve vatandaşlıklarından biri Türk vatandaşlığı olan çift vatandaşlıların yabancı uyruklu öğrenci sınavına giremeyecekleri belirtilmiştir. Dolayısıyla davanın reddine karar verilmiştir[292].

Günümüzde ise, YÖS, yabancı uyruklu öğrenci almak isteyen üniversiteler bünyesinde gerçekleştirilen bir sınav olup, üniversiteler, başvuru koşullarında yabancı uyruklu kişilerin yanı sıra "*doğumla* Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenler ve üçüncü dereceye kadar alt soyu olup Mavi Kart ya da Kimlik Paylaşım Sistemi aracılığıyla Mavi Kartlılar Kütüğünden alınacak kayıt örneği ve uyruğunda bulunan devlet makamlarınca verilmiş kimlik bilgilerini gösteren belge sunabilenlerin" de sınava girebileceklerini belirtilmişlerdir.

Bazı üniversiteler de, yabancı bir vatandaşlığa sahip iken daha sonra kazanılan vatandaşlık ile Türk vatandaşlığına geçenlerin yani çifte vatandaşlıların Yabancı Uyruklu Öğrenci Sınavı'na girebileceklerini başvuru koşullarında belirtmişlerdir[293].

290 https://www.ytb.gov.tr/duyurular/yurtdisi-vatandaslar-ve-mavi-kartlilarin-universite-harclarini-ytbden (Erişim: 14.07.2020)
291 CAN/TUNA, s. 115.
292 Danıştay Sekizinci Hukuk Dairesi, 16.10.1990 Tarih ve E. 1989/577, K. 1990/1132.
293 Örneğin, İstanbul Üniversitesi. Bkz: https://yos.istanbul.edu.tr/tr/content/basvuru/basvuru-kosullari (Erişim: 25.05.2020)

İ) Suçluların İadesi

Suçluların iadesi hususu, Türkiye'nin de taraf bulunduğu Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesi'nde [294] düzenlenmiştir. Bu sözleşmede, sözleşmeyi imzalayan taraf devletlerin, gerçekleşen kural ihlalleri sonucu ceza ya da emniyet tedbirlerinin uygulanabilmesi için aranan kişileri karşılıklı olarak teslim etmeyi kabul ettikleri belirtilmiştir.

Adalet Bakanlığı tarafından; *"Anayasanın 38. maddesi ile TCK'nın 18. maddesinin 2. fıkrasında Uluslararası Ceza Divanına taraf olmanın gerektirdiği yükümlülükler hariç olmak üzere, Türk vatandaşının yabancı bir ülkeye iade edilemeyeceğinin öngörüldüğü, söz konusu düzenlemenin yalnızca Türk vatandaşlığına sahip olanları kapsadığı, Türk vatandaşları ile aynı haklara sahip şahısların bu kapsamda mütalaa edilemeyeceği, 403 sayılı TVK'nın 29. maddesi (5901, m.28) uyarınca çıkma izni almak suretiyle yabancı bir devlet vatandaşlığını kazanan kişilerin ikamet, seyahat, çalışma, miras ve taşınmaz mal iktisabı gibi konularda Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanmaya devam edeceğinin öngörüldüğü, bu hükmün daha ziyade bu durumdaki kişilerin ülkemizdeki ikamet ve seyahatleri ile ilgili olduğu ve Türk vatandaşının başka ülkeye iade edilmemesine ilişkin anayasal ve yasal düzenlemeden yararlanma hakkı vermediği"* mütalaasında bulunulmuştur[295].

Mavi kart statüsünde bulunan kişilerin yabancı bir ülkede suç işlediği gerekçesi ile iadesi talep edildiğinde iade kapsamına alınabilecek ve şartları var ise kişi talep eden devlete iade edilecektir.

II. İSTİSNAİ DURUMLAR

Türk vatandaşlığından izin alarak çıkan mavi kart sahiplerinin yararlanabilecekleri hakların yanı sıra, yararlanamayacakları bazı hususlar da mevcuttur.

294 R.G. 26.11.1959 - 10365
295 ULUTAŞ, A.: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Işığında Suçluların Geri Verilmesi, Ankara 2012, s. 144.

A) Seçme Ve Seçilme Hakkı

Anayasa madde 67'ye göre: *"Vatandaşlar, kanunda gösterilen şartlara uygun olarak seçme, seçilme ve bağımsız olarak veya bir siyasi parti içinde siyasi faaliyette bulunma ve halkoylamasına katılma hakkına sahiptir. Seçimler ve halkoylaması serbest, eşit, gizli, tek dereceli, genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre, yargı yönetim ve denetimi altında yapılır. Ancak, yurt dışında bulunan Türk vatandaşlarının oy hakkını kullanabilmeleri amacıyla kanun, uygulanabilir tedbirleri belirler. On sekiz yaşını dolduran her Türk vatandaşı seçme ve halkoylamasına katılma haklarına sahiptir."*

Sadece madde lafzına bakıldığında bile, kanunun seçme ve seçilme hakkı doğrultusunda düzenleme yaparken "Türk vatandaşları" veya "vatandaşlar" ibarelerini kullandığını görebilmekteyiz.

Kural olarak temel hak ve özgürlüklerden yabancılar da dahil herkes eşit bir şekilde yararlanır. Ancak uluslararası hukukun bu yararlanmaya bazı sınırlamaları mevcuttur. Bu sınırlamaların başında gelen haklardan biri siyasi haklardır. Dolayısıyla siyasi haklardan yabancıların yararlanamayacağı görülmektedir[296].

Kanımızca mavi kart sahiplerine seçme ve seçilme hakkı tanınmaması yerinde bir uygulamadır. Türk vatandaşlığını iradi olarak izin alarak kaybeden kimsenin Türk Devleti için aday olması veya oy vermesi hakkaniyete aykırı olacaktır.

TVK madde 28/2'de [297] de belirtildiği üzere, mavi kart sahiplerinin seçme ve seçilme hakkı bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu kişilerin siyasi parti ile ilgili işlemlerde bulunması da mümkün olmayacaktır.

Anayasanın "parti kurma, partilere girme ve partilerden ayrılma" ile "siyasi partilerin uyacakları esaslar" hükümleri gereğince yabancı devletlerden, uluslararası kurumlardan ve Türk vatandaşı olmayan gerçek ve tüzel kişilerden maddi yardım alan siyasi partilerin temelli bir biçimde kapatılacağı hükme bağlanmıştır. Görüldüğü üzere,

---

296 ÇELİKEL/ÖZTEKİN GELGEL, s. 351.

297 TVK Madde 28/2: *"Bu madde kapsamında bulunan kişilerin, seçme ve seçilme, muafen araç veya ev eşyası ithal etme hakları ile askerlik hizmetini yapma yükümlülüğü yoktur. Bu kişilerin sosyal güvenliğe ilişkin kazanılmış hakları saklı olup bu hakların kullanımında ilgili kanunlardaki hükümlere tabidirler."*

siyasi parti kurma, partilere girme ve partilerden ayrılma hakkı vatandaşlar için anayasal güvenceye bağlanırken, yabancılar için bu güvence tanınmamıştır. Dolayısıyla mavi kart sahibi kişiler bu koşullar altında siyasi parti kurma ve siyasi partiye girme hakkına sahip değildir[298].

B) Kamu hizmeti görevi ve askerlik hususu

Kamu görevlisini tanımlayacak olursak, kamu tüzel kişiliklerinde mesleki sıfatla belirli bir ücret karşılığında çalışan ve kamu hukuku rejimine bağlı olan personel şeklinde tanımlayabiliriz[299].

İdare hukukunda genel olarak maddi anlamı kullanılan kamu hizmeti, maddi ve organik olarak iki şekilde tanımlanabilir. Maddî anlamdaki tanımı, kamu yararına ilişkin bir faaliyet olup Anayasa madde 47'de; "*kamu hizmeti niteliği taşıyan özel teşebbüsler, kamu yararının zorunlu kıldığı hallerde devletleştirilebilir*" şeklinde kullanılmıştır. Organik tanımda ise, bir teşkilatı tanımlamaktadır. Örneğin, Anayasa madde 70'te *her Türk kamu hizmetine girme hakkına sahiptir* hükmünde organik anlamda kullanılmıştır[300].

TVK madde 28'de *"belirtilen istisnalar dışında Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanmaya devam ederler."* ifadesindeki istisnaların ikinci kısmı ise kamu hizmeti görevi ve askerlik hususudur.

Bu hükmün 2. ve 3. fıkrasında, madde kapsamındaki kişilerin askerlik hizmetini yapma yükümlülüklerinin olmadığı ve bir kadro içinde, kamu hukuku rejimine bağlı olarak asli ve sürekli kamu hizmeti görevlerini yapamayacakları belirtilmiştir[301].

298 CAN/TUNA, s. 96.
299 AYGÜL (Türk), s. 48.
300 AYGÜL (Türk), s. 47.
301 Detaylı bilgi için bkz:
"(2) Bu madde kapsamında bulunan kişilerin, seçme ve seçilme, muafen araç veya ev eşyası ithal etme hakları ile askerlik hizmetini yapma yükümlülüğü yoktur. Bu kişilerin sosyal güvenliğe ilişkin kazanılmış hakları saklı olup bu hakların kullanımında ilgili kanunlardaki hükümlere tabidirler.
(3) Bu madde kapsamında bulunan kişiler, bir kadroya dayalı ve kamu hukuku rejimine tabi olarak asli ve sürekli kamu hizmeti görevlerinde bulunamazlar. Ancak kamu kurum ve kuruluşlarında işçi, geçici veya sözleşmeli personel olarak çalıştırılabilirler."

Kaldı ki Anayasa'nın 70. maddesinde *"Her Türk, kamu hizmetlerine girme hakkına sahiptir."* Düzenlemesiyle Türk vatandaşlarının kamu görevlisi olma hakkı güvence altına alınmış ve Devlet Memurları Kanunu'nun[302] 48. maddesinde sayılan devlet memurluğu genel şartlarına göre *"Türk vatandaşı olmak"* şartı ile birlikte mavi kart statüsüne sahip kişilerin kamu hizmeti görevi yapamayacağını desteklemektedir.

Ancak DMK m. 4/B ve diğer özel kanunlarda yabancı kişilerin sözleşmeli personel konumunda çalışmasına izin verilmesinden dolayı mavi kart sahiplerinin de yabancı uyruklu sözleşmeli personel kapsamında kamu görevlisi olabileceklerdir[303].

TVK madde 28/3'te "bu madde kapsamında olan kişilerin, bir kadroya dayalı ve kamu hukuku rejimine tabi olarak asli ve sürekli kamu hizmeti görevinde bulunamayacakları ancak; kamu kurum ve kuruluşlarında işçi, geçici veya sözleşmeli personel olarak çalıştırılabilecekleri" kabul edilmiştir[304].

Sonuç olarak, mavi kart sahipleri devlet memurluğu mesleğini icra edememektedirler. TVK'de belirtilen kamu görevine girme yasağının en belirgin hali devlet memurluğudur. Kural olarak mavi kart statüsünde olan kişiler için getirilen sınırlamalarda devlet memuru olamayacakları gibi, kamu görevi mesleklerini de yapamayacaklardır. Ancak yukarıda da belirttiğimiz üzere DMK madde 4/B'ye göre, yabancı uyruklu sözleşmeli personel kapsamında kamu görevlisi olabilmektedirler[305].

C) Muafen Araç Veya Ev Eşyası İthal Etme Hususu

TVK'nin 28. maddesinde doğum yolu ile Türk vatandaşlığını kazanıp çıkma izni alarak Türk vatandaşlığından çıkan ve üçüncü dereceye kadar olan altsoylarının; muafen araç veya ev eşyası ithal etme izinleri bulunmamaktadır.

Mavi kart statüsü kapsamından istisna tutulan muafen araç veya ev eşyası ithal etme, Gümrük ve Ticaret Bakanlığının 06.06.2017 tarih ve 30088 Gümrük Muafiyeti

302 R.G. 14.07.1965 - 12056
303 AYGÜL (Türk), s. 56.
304 KUTLU, M.: "Türk İş Hukukunda Yabancıların Çalışma İzinlerinin İş Sözleşmelerine Etkisi", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2018, s. 162.
305 AYGÜL (Türk), s. 56.

Tebliğinde[306] düzenlenmiştir. Bu tebliğe göre "Türk vatandaşlığından çıkma izni almak suretiyle yabancı bir ülke vatandaşlığını kazanan kişiler bu bölümde yer alan muafiyetten faydalanamazlar[307]."

Tebliğ madde 4/1'de düzenlenen kişiler, motorlu veya motorsuz özel nakil vasıtalarını [308] , madde 10/1'de düzenlenen kişilerin ise kullanılmış ev eşyasını gümrük vergilerinden muaf olarak serbest dolaşıma sokabileceklerdir[309]. Maddeden de anlaşılacağı üzere, Türk vatandaşlığından çıkma izni ile ayrılan kişiler, madde kapsamında sayılmamıştır.

TVK'nin 28/2 maddesinde bu alan açıkça kapatılmış olup imtiyazlı statüdeki yabancıların Tebliğde düzenlenen bu haktan yararlanmaları mümkün görünmemektedir[310].

Ancak Gümrük Kanunu [311] kapsamında, yapılan değişiklik ile, mavi kart sahibi kişilere geçici ithalat vasıtası ile taşıt getirme yolu açılmıştır. Dolayısıyla Türk vatandaşlığından çıkma izni alarak Türk vatandaşlığını kaybeden kişiler de "Yabancı Taşıtlar Geçici Giriş Karnesi" ile özel araçlarını Türkiye'de kullanabileceklerdir[312].

---

306 R.G. 06.06.2017 - 30088

307 Gümrük Muafiyeti Tebliği madde 6/6 ve 12/2

308 "(1) Aşağıda belirtilen kişiler, motorlu veya motorsuz özel nakil vasıtalarını gümrük vergilerinden muaf olarak serbest dolaşıma sokabilirler:

a) Türkiye Gümrük Bölgesi dışında en az yirmi dört ay ikamet ettikten sonra, yerleşim yerini Türkiye Gümrük Bölgesine kesin olarak nakleden Türk vatandaşları,

b) Yurt dışındaki milli veya milletlerarası kadrolara sürekli görevli olarak atanıp da bu görevlerinden dönen kamu görevlileri,

c) Türk vatandaşlığına geçmek suretiyle yerleşim yerini yabancı bir ülkeden Türkiye Gümrük Bölgesine kesin olarak nakleden gerçek kişiler,

ç) Türkiye Gümrük Bölgesi dışında yerleşik kişilerin ölümü halinde, Türkiye'de ikamet eden gerçek kişi mirasçıları."

309 "(1) Aşağıda belirtilen kişiler, kullanılmış ev eşyasını gümrük vergilerinden muaf olarak serbest dolaşıma sokabilirler:

a) Türkiye Gümrük Bölgesi dışında en az yirmi dört ay ikamet ettikten sonra yerleşim yerini kesin olarak Türkiye Gümrük Bölgesine nakleden gerçek kişiler,

b) Yurt dışındaki milli veya milletlerarası kadrolara sürekli görevli olarak atanıp da bu görevlerinden dönen kamu görevlileri,

c) Türk vatandaşlığına geçmek suretiyle yerleşim yerini yabancı bir ülkeden Türkiye Gümrük Bölgesine kesin olarak nakleden gerçek kişiler,

ç) Türkiye Gümrük Bölgesi dışında yerleşik kişilerin ölümü ile Türkiye'de yerleşik gerçek kişi mirasçıları."

310 CAN/TUNA, s. 65.

311 R.G. 27.10.1999 - 23866

312 T.C. Ticaret Bakanlığı – Yolcu Beraberi Taşıtlar https://ticaret.gov.tr/gumruk-islemleri/sikca-sorulan-sorular/bireysel/yolcu-beraberi-tasitlar (Erişim: 15.07.2020)

Kaldı ki, Özel Tüketim Vergisi Kanunu[313] madde 7/2'ye göre mavi kart sahibi ve maluliyet oranları en az %90 oranında olan kişiler taşıt hakkından yararlanabileceklerdir. Böylece mavi kart sahibi kişinin, engelli sağlık kurulu raporunun mevcut olması halinde, düzenlenen istisna uygulamasından yararlanılması mümkün olacaktır[314].

III. MAVİ KART STATÜSÜNÜN SONA ERMESİ

Kanunda açıkça düzenlenmemiş olan konulardan bir diğeri mavi kart statüsünün hangi hallerde sona ereceğidir. Yukarıda da bahsettiğimiz üzere, çıkma izni alarak Türk vatandaşlığını kaybeden kimse mavi kart sahibi olabilmek için başvuru yapıp yapmamakta serbest olup herhangi bir zorunluluğu bulunmamaktadır. Hal böyle iken, kendi iradesiyle başvuru yapan kişinin, yine kendi iradesiyle de bu haktan vazgeçebileceğini belirtebiliriz.

Yine bu konuda mavi karta sahip olabilmek için gereken şartların ortadan kalkması halini de, mavi kart statüsünün sona ereceği hallerden saymak mümkün olabileceği gibi; ölüm ve gaiplik hususları, Türk vatandaşlığını kaybetme halinin ortadan kalkması veya Türk vatandaşlığının yeniden kazanılması[315] durumlarında da kişinin mavi kart statüsünün sona ereceği düşünülebilir.

Burada açık olmayan husus ise, ilgilinin mavi kart statüsünden iradi olarak çıkıp çıkamayacağı ya da irade dışı çıkartılıp çıkartılmayacağı meselesi ile Türk vatandaşlığını izinle kaybeden kişinin tekrar Türk vatandaşlığına dönmesinin eşine ve altsoylarına etkisinin ne olacağı sorun olarak ortaya çıkarmaktadır[316].

TVK madde 27/2'ye göre: *"Eşlerden birinin çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybetmesi diğer eşin vatandaşlığına tesir etmez. Türk vatandaşlığını kaybeden ana ya da babanın talebinin bulunması ve diğer ebeveynin de muvafakat etmesi halinde çocukları da kendileri ile birlikte Türk vatandaşlığını kaybederler."*

313 R.G. 06.06.2002 - 24783
314 AYDOĞAN, E.: "Engelli Raporu Bulunan Mavi Kart Sahibi Yabancı Ülke Vatandaşının Ötv İstisnalı Araç Alımı", Mali Çözüm Dergisi, İstanbul 2019, s. 194-195.
315 TVKUY Madde 55:
"(1) Mavi Kartın imhası, düzenlemeye yetkili makamlar tarafından yapılır.
(2) Mavi Kart sahibi kişinin Türk vatandaşlığını yeniden kazanması halinde Mavi Kart, nüfus cüzdanını düzenleyip veren makam tarafından geri alınarak imha edilir."
316 CAN/TUNA, s. 118.

Maddeden de anlaşılabileceği üzere, mavi kart sahibi kişinin tekrar Türk vatandaşlığına dönmesi eşin ve Türk vatandaşlığını hali hazırda sahip olan çocukların durumunu etkilemeyecektir.

Gerek öğreti gerekse uygulama, alt soyların mavi kart statüsünden yararlanmasının, çıkma izniyle Türk vatandaşlığını kaybedenlerin yeniden Türk vatandaşı olması ve mavi kart statüsünden ayrılması halinden tümüyle bağımsız olduğunu esas almaktadır[317].

317 CAN/TUNA, s. 121.

SONUÇ

Çalışmamızda, Türk vatandaşlığından çıkma izni alarak çıkan, talepleri halinde mavi kart statüsünü haiz kişilerin kimler olduğuna ya da olabileceğine, bu kişilerin Türk vatandaşlığından hangi şartları sağlayarak çıkabileceğine ve bunun sonucunda Türk vatandaşları gibi aynen yararlanmaya devam edebilecekleri haklara ve istisnai durumlara yer verilmiştir.

Türk devletinin vatandaşlık hükümleri, çok vatandaşlığı destekleyici niteliktedir. Zira gerekli şartları taşıyan ve çıkma izni alarak Türk vatandaşlığından ayrılan kişiler yabancı statü dahilinde değil, özel statülü kişiler olarak değerlendirilmiş olup istisnalar dışında Türkiye'de tanınmış olan haklarından yararlanmaya devam edecekleri düzenlenmiştir.

Bu haklardan yararlanılabilmesi için gereken ilk şart, Türk vatandaşlığının doğum yolu ile kazanılmış olmasıdır. Doğum yolu ile Türk vatandaşlığı iki şekilde kazanılabilmektedir. Bunlar soy bağı ve toprak yeri esası yollarıdır. İkinci şart ise, Türk vatandaşlığının çıkma izni alarak kaybedilmesidir. Çıkma iznini, "ergin ve ayırt etme gücüne sahip, yabancı bir devlet vatandaşlığını kazanmış olan veya kazanacağına dair inandırıcı belirtiler bulunan, herhangi bir suç veya askerlik hizmeti nedeniyle aranan kişilerden olmayan ve son olarak hakkında mali ve cezai tahdit bulunmayan" herkes talep edebilmektedir. Talep doğrultusunda kanundaki şartları ve somut olayı değerlendirip karar vermeye yetkili makam ise İçişleri Bakanlığı'dır.

Daha önce Türk vatandaşı olan bu kişiler, ikamet, çalışma, mülkiyet ve dernek veya vakıf kurma haklarından aynen yararlanmaya devam edebileceklerdir. Düzenlemenin yanı sıra, bu kişilerin seçme ve seçilme hakkı bulunmamaktır. Çalışma hakkını haiz olsalar da, devlet memurluğu görevi yapamayacaklardır. Son olarak belirtilen istisna ise, bu kişilerin ev eşyası ithal etme haklarının bulunmadığı yönündedir.

Mavi kart statüsünden yararlanabilecek kişiler, asıl olarak yukarıda bahsettiğimiz şartları sağlayan kişilerdir. Bunun yanında, bu bireylerin üçüncü dereceye kadar olan altsoylarının da bu statüden yararlanabilecekleri düzenlenmiştir. Ergin olmayan çocukların bu hakkı haiz olmaları zorunlu olmamakla birlikte; ana ya da babanın bu yönde taleplerinin

olmaması, diğer eşin muvafakatinin olmaması veya hakimin bu husus hakkında aksi yönde karar vermesi durumlarında ergin olmayan çocuk mavi kart statüsünü kazanamayacaktır.

İmtiyazlı yabancı konumundaki bu kişiler, tekrar Türk vatandaşlığını kazanmak istediklerinde, Türkiye'de ikamet edip etmediklerine bakılmaksızın, milli güvenlik hususu bakımından engel teşkil edebilecek durumları yok ise, İçişleri Bakanlığı'nın kararı ile yeniden Türk vatandaşlığını kazanabileceklerdir.

Yine özel statülü bu kişilerin, dava açmaları, davaya katılmaları ve bunun gibi yabancıların teminat göstermesinin zorunlu olduğu düzenlemelerde, aynen Türk vatandaşları gibi teminat muafiyetleri bulunmaktadır.

Mavi kart sahibi kişiler, mavi kart belgelerini göstererek Türkiye'ye serbestçe giriş ve çıkış yapabileceklerdir. Dolayısıyla vize muafiyeti konusunda da yabancı statüsünde değil, Türk vatandaşı gibi değerlendirildikleri görülmektedir.

Mavi kart statüsünü haiz kişilerin, kendilerine tanınan haklardan yararlanabilmeleri için, insanların da bu konuda yeterli bilgi sahibi olması sağlanmalıdır. Zira bu bilincin sağlanamadığı takdirde, kişilerin mavi kartın gösterilmesi gereken işlemleri, başvuruları ve bunun gibi uygulamaları yapabilmesi oldukça güçleşecektir.

Doğum yolu ile Türk vatandaşlığını kazanmış ve çıkma izni alarak Türk vatandaşlığını kaybeden kişinin, mavi kart statüsüne başvurmasının zorunlu olmadığı gibi, kişi bu statüden kendi iradesiyle vazgeçebilecektir. Bunun dışında yine gerekli şartların ortadan kalkması durumunda da mavi kart statüsünün sona ereceği açıktır.

Sonuç olarak, TVK madde 28'deki şartları sağlayan, bu konuda talebi olan ve İçişleri Bakanlığı kararı ile mavi kart belgesine sahip olan kişiler, maddede belirtilen istisnai durumlar haricinde, Türk vatandaşlarının sahip oldukları haklardan Türk vatandaşları gibi yararlanmaya devam edeceklerdir.

KAYNAKÇA

ALTINTAŞ, E. H.: "Doğumla Türk Vatandaşı Olup Çıkma İzni İle Türk Vatandaşlığından Ayrılan Kişilerin (Mavi Kart Hamillerinin) Sosyal Güvenlik Hakkı", YBHD, Ankara 2019, Sa. 2, s. 391-434.

ANBARLI BOZATAY, Ş.: "5901 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'na Göre Türk Vatandaşlığının Kazanılması", Yönetim Bilimleri Dergisi, Çanakkale 2010, s. 169-182.

ARSLAN, Ş.: Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahat Hakkı, İstanbul 2018.

ASAR, A.: Türk Yabancılar Mevzuatında Yabancı ve Hakları, Ankara 2006.

AYBAY, R. / DARDAĞAN KİBAR, E.: Yabancılar Hukuku, İstanbul 2010.

AYBAY, R.: "İzin Alarak Türk Vatandaşlığıyla İlişkisi Kesilenlerin Türkiye'deki Hakları", TBB Dergisi, Ankara 2004, s. 100-117.

AYBAY, R.: "Türk Hukukunda Çifte Vatandaşlık Bir Hak Mıdır?, Vatandaşlık, Göç, Mülteci ve Yabancılar Hukukundaki Güncel Gelişmeler", Türkiye Barolar Birliği Yayınları, No. 175, Ankara 2013, s. 239-264.

AYBAY, R.: İnsan Hakları Evrensel Bildirisi, Ankara 2006.

AYDOĞAN, E.: "Engelli Raporu Bulunan Mavi Kart Sahibi Yabancı Ülke Vatandaşının Ötv İstisnalı Araç Alımı", Mali Çözüm Dergisi, İstanbul 2019, s. 191-196.

AYGÜL, M.: "Türk Vatandaşlığını Çıkma İzni Alarak Kaybeden Kişilerin Kamu Görevine Girme Yasağı", GÜHFD, Ankara 2010, s. 31-60 (Türk).

AYGÜL, M.: Yabancıların Çalışma Hakkı (Hürriyeti) ve Yabancılara Çalışma İzni Verilmesinde İdarenin Takdir Yetkisi, Ankara 2019 (Yabancıların).

AYGÜN, M.: "Yabancılık Unsurunun Mahiyeti Ve Yargılamadaki Rolü", DEÜHFD, İzmir 2015, C. 16, Sa. 2014, s. 1025-1066.

AYKAÇ, A. C.: "Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi", TBB Dergisi, Ankara 2008, Sa. 77, s. 359-383.

AYKAN TIKMAN, B.: "Doğumla Kazandığı Türk Vatandaşlığını Çıkma İzniyle Kaybeden Yabancıların Hukuki Statüsü", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun 2017.

BALCI, E.: "6735 Sayılı Uluslararası İşgücü Kanunu'na Göre Yabancıların Türkiye'deki Çalışma Hakları", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2019.
BARAN ÇELİK, N.: "Güncel Gelişmeler Işığında Türk Vatandaşlığının İstisnai Haller Kapsamında Kazanılması", TBB Dergisi, Sa. 130, Ankara 2017, 357-418.

BERKİ, O. F.: Devletler Hususi Hukuku-Tâbiiyet ve Yabancılar Hukuku, Ankara 1961.

CAN, H. / TUNA, E.: Mavi Kartlı Yabancılar, Ankara 2018.

CİN, M.: "Türk Soylu Yabancıların Türkiye'de Çalışma Özgürlüğü", Mevzuat Dergisi, Nisan 2005, s. 1-7.

ÇALIŞKAN, Z.: "Milletlerarası Usul Hukukunda Teminat", Yayımlanmış Doktora Tezi, İstanbul 2013.

ÇELİKEL, A. / ÖZTEKİN GELGEL G.: Yabancılar Hukuku, İstanbul 2020.

ÇETİNOĞLU, B.: "Ülkemizde Yabancıların Taşınmaz Edinimindeki Karşılıklılık Koşulunun İncelenmesi", Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi, Ankara 2012.

ÇİÇEKLİ, B.: "Türk Vatandaşlığından İzin Alarak Çıkma", Ankara Barosu Dergisi, Sa. 4, Ankara 2000, s. 63-75 (Türk).

ÇİÇEKLİ, B.: Yabancılar ve Mülteci Hukuku, Ankara 2016 (Yabancılar).

ÇÖRTOĞLU KOCA, S.: "Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Uyarınca Yabancıların Türkiye'de İkameti ve Uzun Dönem İkamet İznine İlişkin Değerlendirmeler", Ankara Barosu Dergisi, Ankara 2016, s. 40-88.

DARDAĞAN KİBAR, E.: Yabancılar Hukuku, İstanbul 2010.

DİNÇKOL, .H.A.: "İdari Yargı'da Hâkimin Takdir Yetkisinin Denetlenmesi", Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan, İstanbul 2013, C. 19, Sa. 2, s. 1567-1593.

DOĞAN, V.: Türk Vatandaşlık Hukuku, Ankara 2018.

DOLUNAY, A.: "Vatandaşlık Hukuku Temel İlkelerinin Türk Hukuku Ve Kıbrıs Türk Hukuku Açısından Değerlendirilmesi", TBB Dergisi, Ankara 2016, Sa. 122, s. 369-416.

ECEMİŞ, S.: "MÖHUK Dışında Düzenlenen Tanıma ve Tenfiz Kuralları", DEÜHFD, İzmir 2020, Sa. 1, s. 357-395.

EKŞİ, N.: Yabancıların Türkiye'deki Taşınmaz Mallar Üzerindeki Hakları, İstanbul 2006 (Yabancıların).

EKŞİ, N.: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Hukuku, İstanbul 2016 (Uluslararası).

ELÇİN, D.: "Yabancılar Ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda Aile İkamet İzni: Aile Hayatı Hakkı Mı? Aile Birleşimi Hakkı Mı?", TAAD, Ankara 2017, Yıl:7, Sa. 30, s. 117-198.

ERDEM, B.: Türk Vatandaşlık Hukuku, İstanbul 2017.

ERGÜL, E.: "Uluslararası Hukuk ve Türk Mevzuatında Yabancı Kavramı ve Türleri", Türk İdare Dergisi, Aralık 2012, Sa. 475, s. 213-228.

ERKEN, B.: Türkiye'de Yabancıların Çalışması, Ankara 2018.

ERTEN, R.: "Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı'nın Türk Vatandaşlığının Kazanılmasına İlişkin Hükümleri Hakkında Değerlendirmeler", Ankara Barosu Dergisi, Ankara 2008, Sa. 4, s. 36-61 (Tasarı).

ERTEN, R.: Türklerin Kişi Hallerine İlişkin Davalarda Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi (MÖHUK m. 41), Ankara 2017 (Türklerin).

ESEN, E.: Türk Hukukunda Yabancıların İkamet İzinleri, İstanbul 2019.

FİŞEK, H.: Anayasa Ve Vatandaşlık, Ankara 1961.

GANİYEVA, S.: "Mavi Kartlıların Türkiye'de Görülen Boşanma Davalarında Uygulanacak Hukuk", MÜHF-HAD, İstanbul 2017, Sa. 2, s. 361-388.

GÖĞER, E.: "Çifte Vatandaşlık", AÜHFD, Ankara 1995, Sa. 44/1, s. 127-181 (Çifte).

GÖĞER, E.: Türk Tabiiyet Hukuku, Ankara 1979 (Türk).

GÖZLER, K/GÜRSEL, K: İdare Hukuku Dersleri, Bursa 2019.

GÜLLÜPINAR, F.: "Eşitsizlik Ve Toplumsal Tabakalaşma Açısından Vatandaşlık Üzerine Sosyolojik Bir Analiz", AÜSBFD, Ankara 2012, C. 67, No. 1, s. 81-109.

GÜNGÖR, G.: Tabiiyet Hukuku Gerçek Kişiler-Tüzel Kişiler-Şeyler, Ankara 2016.

GÜRBÜZ, A.: "Evrensel Hukuk Değerleri Ve İlkelerinin Somut Hukuk Disiplinleri Bağlamında Detaylandırılması Sorunu", DÜHFD, C. 15-16, Sa. 22-23-24-25, Diyarbakır 2010-2011, s. 1-9.

KARADEMİR, E.: "Türk Hukukunda Çifte/Çok Vatandaşlıktan Kaynaklanan Sorunlar", DEÜHFD, C. 20, Sa. 1, İzmir 2018, s. 239-264.
KAVUK, M.: "Yabancılar Hukukunda Vatansızlar ve Mülteciler", İTÜSBD, İstanbul 2015, s. 179-191.

KUTLU, M.: "Türk İş Hukukunda Yabancıların Çalışma İzinlerinin İş Sözleşmelerine Etkisi", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2018.

LEVİ, S.: Yabancıların Taşınmaz Mal Edinmeleri, İstanbul 2006.

NOMER, E.: "Türk Devletler Özel Hukukunda Çifte Vatandaşlık", MHB, İstanbul 1994, Sa. 1-2, s. 55-62 (Devletler).

NOMER, E.: Türk Vatandaşlık Hukuku, İstanbul 2019 (Vatandaşlık).

OHCHR, The Right of Non-citizens, New York and Geneva 2006, s. 5-16.

ÖZBUDUN, E.: Türk Anayasa Hukuku, Ankara 2000.

ÖZKAN, I.: "Vatandaşlık Satılabilir Bir Şey Midir?", International Journal of Art, Culture & Communication, İzmir 2018, s. 53-78.

ÖZTÜRK, N.: "Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı'nın Vatandaşlığın İrade Dışı Kaybı Yollarına Yaklaşımı", TBB Dergisi, Ankara 2007, Sa. 73, s. 95-131.

ÖZTÜRK, N./YARAR, G.: "Türk Vatandaşlığından İzin Almak Suretiyle Çıkma", ASEAD, Antalya 2020, C. 7, Sa. 1, s. 33-41.

PEKCANITEZ, H. / ERİŞİR, E.: "6352 Sayılı Kanunla İcra Ve İflâs Kanununda Yapılan Değişikliklerin Zaman İtibariyle Uygulanması", İstanbul Barosu Dergisi, İstanbul 2012, Sa. 6, s. 17-39.

POLAT, E.: "Osmanlıdan Günümüze Vatandaşlık Anlayışı", Ankara Barosu Dergisi, Ankara 2011, Sa. 3, s. 127-157.

SÜRAL, C.: "Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisine Etkisi", TBB Dergisi, Ankara 2012, Sa. 100, s. 167-216.

ŞANLI, C./ESEN, E./ATAMAN FİGANMEŞE, İ.: Milletlerarası Özel Hukuk, İstanbul 2019.

ŞİT, B.: "Modern Vatandaşlık Kavramına Bir Bakış", TBB Dergisi, Ankara 2008, Sa. 76, s. 64-82.

TAN DEHMEN, M.: "Türk Vatandaşlarının Kişi Hallerine İlişkin Davalar Bakımından 5718 Sayılı Möhuk'ta Kabul Edilen Yetki Kuralı", MHB, İstanbul 2013, C. 33, Sa. 1, s. 169-211.

TANRIBİLİR, F. B.: "Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısının Hazırlanması Nedenleri Üzerine", TBB Dergisi, Ankara 2007, Sa. 72, s. 37-54 (Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısının Hazırlanması).

TANRIBİLİR, F. B.: "Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısının Vatandaşlığın Kazanılmasına İlişkin Hükümleri", TBB Dergisi, Ankara 2008, Sa. 75, s. 27-62 (Kazanılması).

TEKİNALP, G.: Türk Yabancılar Hukuku, İstanbul 2003.

TERECİ, H.: "Vatandaşlığını Kaybeden Kişilerin Mülkiyet ve Miras Hakları", Terazi Hukuk Dergisi, Ankara 2013, C. 9, Sa. 79, s. 47-49.

TÖRE, N.: "Değişen Dünyada Vatandaşlık (Citizenship in a Changing World)", Ulusal Hakemli Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Ankara 2017, Yıl 5, Sa. 10, s. 553-595.

TURANLI, H.: "Yabancı Sermayeli Türk Şirketlerinin Taşınmaz Mülkiyeti Ve Sınırlı Aynî Hak Edinimi", YBHD, Ankara 2018, Sa. 2, s. 1875-212.

TURHAN, T.: "Türk Vatandaşlığından Çıkanların Hakları (TVK. M. 29 üzerine bir inceleme)", AÜHFD, C. 46, S. 1-4, Ankara 1997, s. 41-65.

TÜTÜNCÜBAŞI, U.: "Türk Vatandaşlığından Çıkma ve 6304 Sayılı Kanun Kapsamında Türk Vatandaşlığından Çıkanların Hakları", DEÜHFD, İzmir 2011, s. 153-194 (Türk).

TÜTÜNCÜBAŞI, U.: "Milletlerarası Usûl Hukukunda Teminat Gösterme Yükümlülüğü", DEÜHFD, İzmir 2012, C. 12, Sa. 2, s. 183-223 (Milletlerarası).

ULUOCAK, N.: "Çifte Vatandaşlığın Önlenmesine İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi ve Son Gelişmeler", Milletlerarası Hukuk ve Özel Hukuk Bülteni, İstanbul 1987, C. 7, Sa. 2, s. 181-186.

ULUTAŞ, A.: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Işığında Suçluların Geri Verilmesi, Ankara 2012.

ULUTAŞ, E.: "Türkiye'de Vatandaşlık ve Anayasal Süreç", Akademik İncelemeler Dergisi, Sakarya 2014, C. 9, Sa. 1, s. 73-102.

Diğer Kaynaklar:

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne Ek 3 Protokolü https://rm.coe.int/168006b659 (Erişim: 17.05.2020)

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu – İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (1948, 10 Aralık) https://www.ihd.org.tr/insan-haklari-evrensel-beyannames/ (Erişim: 16.05.2020)

International Commission Of Jurists (Uluslararası Hukukçular Komisyonu) Cenevre 1955 https://www.icj-cij.org/en/case/18 (Erişim: 15.05.2020)

İÜYÖS İstanbul Üniversitesi Uluslararası Öğrenci Sınavı https://yos.istanbul.edu.tr/tr/content/basvuru/basvuru-kosullari (Erişim: 25.05.2020)

Mavi Kartlılar Kütüğü ve Beyan Edilen Nüfus Olaylarının Tutulması Hakkında Yönerge
https://www.nvi.gov.tr/kurumlar/nvi.gov.tr/mevzuat/nufusmevzuat/yonerge/MaviKartlilarKutuguveNufusOlaylarininTutulmasiYonergesi.pdf (Erişim: 08.08.2020)

ÖSYS: Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi https://www.osym.gov.tr/TR,8832/hakkinda.html (Erişim: 14.07.2020)

Sosyal Sözleşme Teorileri III: Jean Jacques Rousseau, Türkiye Bilimler Akademisi Açık Ders acikders.tuba.gov.tr s. 11-17 (Erişim: 16.05.2020)

Yurtdışından Öğrenci Kabulüne İlişkin Esaslar
https://birimler.dpu.edu.tr/app/views/panel/ckfinder/userfiles/27/files/yok_yonetmelik_ve_yonergeler/yurtdisindan_ogrenci_kabulune_iliskin_esaslar_10_11_14.pdf (Erişim: 14.07.2020)

T.C. Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü – Avukatlık Sıkça Sorulan Sorular http://higm.adalet.gov.tr/Home/SSSorularDetay/1 (Erişim: 20.07.2020)

T.C. Aile, Çalışma Ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Uluslararası İşgücü Genel Müdürlüğü Mavi Kart Sahipleri ve Mavi Kart Almaya Hak Kazananlar
https://www.ailevecalisma.gov.tr/uigm/yabancilar/kapsamdisi-ve-mavi-kart/ (Erişim: 09.05.2020)

T.C. Dışişleri Bakanlığı Mavi Kart (Eski Pembe Kart) Uygulaması
http://www.mfa.gov.tr/mavi-kart-_eski-pembe-kart_-uygulamasi-.tr.mfa (Erişim: 01.04.2020)

T.C. Dışişleri Bakanlığı Vize Genel Bilgileri http://www.mfa.gov.tr/vize-genel-bilgileri.tr.mfa (Erişim: 29.05.2020)

T.C. İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü Mavi Kart Uygulaması https://www.nvi.gov.tr/mavi-kart-uygulamasi (Erişim: 22.04.2020)

T.C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı Yurtdışı Türkler Ve Akraba Topluluklar Başkanlığı https://www.ytb.gov.tr/yurtdisi-vatandaslar/mavi-kart (Erişim: 07.05.2020)

T.C. Kültür ve Turizm Başkanlığı'nın Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı - Yurtdışı Vatandaşlar Ve Mavi Kartlıların Üniversite Harçlarını Ytb'den https://www.ytb.gov.tr/duyurular/yurtdisi-vatandaslar-ve-mavi-kartlilarin-universite-harclarini-ytbden (Erişim: 14.07.2020)

T.C. Ticaret Bakanlığı – Yolcu Beraberi Taşıtlar https://ticaret.gov.tr/gumruk-islemleri/sikca-sorulan-sorular/bireysel/yolcu-beraberi-tasitlar (Erişim: 15.07.2020)

Türkiye Barolar Birliği 31. Olağan Genel Kurulu https://www.barobirlik.org.tr/dosyalar/belgeler/2011/CalismaRaporu/3.pdf (Erişim: 26.05.2020)

Vatandaşlık Kanunları İhtilâfına İlişkin Bazı Sorunlar Hakkında Lahey Sözleşmesi https://en.wikipedia.org/wiki/League_of_Nations_Codification_Conference,_1930 (Erişim: 17.05.2020)